

România literară

IMAGINĂȚI-VAȘI
SALA DE LECTURĂ

Săptăminal editat de
Uniunea Scriitorilor din
Republica Socialistă România

34

23 August 1944 – 23 August 1985

GLORIOASĂ ISTORIE

Aniversarea marilor evenimente revoluționare de la 23 August 1944 constituie cea mai înaltă și măreață sărbătoare a poporului român. Întreaga noastră istorie de luptă și jertfă, de neistovit eroism se află concentrată în acest eveniment de răscruce, în hotărârea fundamentală a României de a deveni stăpînă pe destinele ei și a deschide porțile viitorului construcției libere, demne, pusă în slujba omului și a fericirii sale. Aniversăm, de fiecare dată, această vibrantă oră a istoriei noastre, cu inimile cuprinse de o gravă bucurie, cu conștiința capacității noastre ca popor de a ne uni monolitic sub steagul marilor idei. La 23 August 1944, stegarul, centrul vital al revoluției care avea să transforme România din temelii, catalizatorul tuturor energiilor națiunii spre a o smulge de sub dominația fascistă și a-i declanșa, în deplinătatea lor, aspirațiile de libertate, a fost Partidul Comunist Român. Sărbătorind ziua de 23 August, ne exprimăm dragostea și recunoștința față de Partidul Comunist Român, față de toți cei care cu fapta gîndului, pe baricada ideilor ori cu arma în mînă, au înscris în istoria noastră actul revoluționar cu cele mai vaste și complexe urmări din întreaga existență a României.

Sînt patruzeci și unu de ani de glorioasă istorie. Revoluția de la 23 August 1944 și-a dovedit, tot mai intens, înfrîurirea determinată în construirea noii României, liberă, prosperă, conștientă de valoarea ei între țările lumii, de răspunderile față de propriul viitor, de puterea de a și-l înfăptui la cele mai înalte altitudini. În vastul proces de transformări radicale, politice și sociale, economice, morale, început acum patruzeci și unu de ani, un rol fundamental l-a avut Congresul al IX-lea al partidului, eveniment prin care idealurile de la 23 August au cunoscut suprema lor traducere în viață; revoluția a cuprins țara în întreaga ei ființă, angajînd-o, într-un cadru nou, calitativ superior, pe calca făuririi societății socialiste multilaterale dezvoltate. Cîtor al acestui moment de covîrșitoare importanță în devenirea noastră este tovarășul Nicolae Ceaușescu, personalitate politică de anvergură mondială, în care se întrunesc calitățile ardente ale luptătorului neabătut pentru cauza partidului, ale revoluționarului dăruit total marelui ideal al triumfului comunismului, însușirile patriotului cu gîndul fierbinte necontenit închinat fericirii poporului român. Tezaurul de idei și fapte ale secretarului general al partidului a intrat în zestrea cea mai de preț a națiunii noastre, astfel că, pe drept cuvînt, alegerea la conducerea partidului și a țării a tovarășului Nicolae Ceaușescu a marcat un început de nouă epocă, purtîndu-i legitim numele: „Epoca Nicolae Ceaușescu”.

Cele două decenii de la Congresul al IX-lea al partidului au adus mutații calitative definitorii, adînc semnificative în edificarea socialismului în România. „Epoca Nicolae Ceaușescu” este cea mai fertilă etapă din istoria noastră, perioada cînd drepturile și libertățile omului, valorile create de el și pentru el s-au manifestat cu o amplitudine fără precedent, segmentul de timp al renașterii multiple, al apărării și afirmării independenței și identității naționale. O epocă de progres în toate straturile societății, cînd democrația își află cîmp larg de afirmare, poporul fiind stăpînul și beneficiarul bogăției sale; o perioadă intens marcată de creativitate, de concretizare a forțelor și geniului poporului, o etapă de manifestare prin muncă și luptă entuziastă pentru prosperitatea țării, a unității națiunii noastre în jurul partidului, a iubirii sale conducător, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Sărbătorind revoluția din August în cadrul insufletitor al împlinirii a două decenii de la Congresul al IX-lea al P.C.R., sărbătorim străbătuți de convingerea fierbinte că numai prin fapta noastră de azi, urmîndu-ne marele conducător, materializînd gîndul său îndrăzneț, dînd viață exemplar hotărîrilor Congresului al XIII-lea al Partidului, participînd cu toate energiile la zidirea României socialiste contemporane, deschidem cartea vremii noastre la cea mai strălucitoare filă a ei.

„România literară”

Desen de MIHU VULCĂNESCU

Cînd spunem țară

Cînd spunem țară, pacea lumii spunem
spunem destin eroic, veac viteaz
sigiliu de lumină pe timpul nostru punem
și viitorul, mindru, îl contemplăm de azi!

Partid cînd spunem, spunem bucurie
spunem puterea noastră-a tuturor!
care în cartea inimii se scrie
ca un poem, cel mai strălucitor!

Cînd spunem Ceaușescu, spunem faptă
care devine treaptă către vis
și cale, dintre toate cea mai dreaptă
care prin lupta noastră s-a deschis!

Azi patria e liberă și demnă
pe vatra ei partidul s-a născut
ca flacăra destinului solemnă
iubindu-l, să ne fie-n viață scut!

Și din ființa lui precum din muguri
își saltă cupa florile din pom
să poarte ale fructelor belșuguri
și din partid s-a ridicat un Om

Un Om care-n tre oameni își arată
ca o coloană fără de sfîrșit
din năzuința lui adevărată
încrederea nestînsă în partid!

În fața lui, oglinzile opace
se limpezesc și strălucesc în zăr
căci în cuvîntul lui ard sori de pace
rotindu-se pe-orbita-ntregii țări!

Ion Potopin

România literară

Director: George Ivaşcu. Redactor şef adjuncţi: Ion Horea. Secretar responsabil de redacţie: Roger Câmpăneanu

Revista revistelor

„Magazin istoric”

■ Moment de glorie a ştiinţei şi culturii româneşti. Sub acest generic se deschide noul număr al revistei (nr. 8/1985) prin paginile consacrate alegerii tovarăşului Nicolae Ceauşescu ca membru titular şi preşedinte de onoare al Academiei R.S. România. Evidenţind semnificaţiile deosebite ale acestui act solemn, de cea mai mare importanţă în istoria Academiei Române, autorul articolului, Ştefan Ştefănescu, membru corespondent al Academiei R.S.R., subliniază: „11 iulie 1985 a fost o zi de mare sărbătoare în istoria de aproape 120 ani a înaltului for academic românesc, zi în care ştiinţa şi cultura românească au dat expresia supremă preţurii pe care slujitorii lor — alături de întregul popor — o poartă prodigioasei şi vastei activităţi teoretice şi practice desfăşurate de secretarul general al partidului, preşedintele ţării”.

Celui de-al XVI-lea Congres internaţional de ştiinţe istorice care-şi desfăşoară lucrările la Stuttgart (R.F.G.) între 25 august — 1 septembrie a.c. revista îi dedică un substanţial grupaj de articole. Acad. Ştefan Pascu, în interviul acordat revistei, prezintă semnificaţiile noii reuniuni internaţionale a istoricilor, programul şi tematica Congresului, precum şi modul în care s-au pregătit istoricii români pentru întâlnirea de la Stuttgart. Virgil Cândea subliniază rolul creaţiei artistice şi istorice româneşti de focar de cultură şi civilizaţie în această parte a continentului; Răzvan Theodorescu relevă participarea românească la dialogul istoriografic contemporan; prof. dr. Hélène Ahrweiler (Franţa), acad. Serghei L. Tihvinski (U.R.S.S.) şi Sir Frederick W. Deakin (Marea Britanie), în interviurile acordate în exclusivitate revistei, se referă, de asemenea, la pregătirile Congresului de la Stuttgart, precum şi la colaborarea cu istoricii români în anii care s-au scurs de la precedentul Congres, desfăşurat, după cum se ştie, în 1980 la Bucureşti.

Actul istoric de la 23 August 1944, moment care a marcat începutul glorioasei Revoluţii de eliberare naţională şi socială, antifascistă şi antiimperialistă a poporu-

„Cronica”

■ Pagina de cronici literare a revistei leşene a câştigat mult în ultima vreme datorită prezenţei lui Al. Călinescu, alături statornicului Ioan Holban. În ritm săptămânal, cei doi critici filtrează cu competenţă cele mai semnificative apariţii editoriale ale zilei. În numărul 32, de pildă, Al. Călinescu comentează studiul serios şi substanţial al lui Silviu Angelescu despre *Portretul literar*, iar Ioan Holban analizează romane recente de Romulus Cojocaru. Pe pagina alăturată, în spaţiul unei anchete în serial despre *Literatura tinerilor*, unde au mai răspuns până acum, între alţii, Lucian Vasiliu, Nichita Danilov, Ion Bog-

lui român, este evocat în acest număr al revistei prin intermediul unei suite de relatări inedite privind desfăşurarea evenimentelor din urmă cu 41 ani, în zona Braşovului şi în Dobrogea. Sînt prezentate, de asemenea, acţiunile patriotice ale unor ofiţeri din corpul de comandă al marinei române care, în primăvara anului 1944, au tergiversat aducerea în ţară a două motoave româneşti aflate la Istanbul, salvându-le astfel din mâinile hitleriştilor.

30 august 1940. România i s-a impus odiosul Diktat de la Viena. Conf. univ. dr. Mircea Muşat analizează, pe baza unei relevante documentaţii de arhivă, derularea evenimentelor de acum patru decenii, evidenţiind implicaţiile nefaste ale politicii şi diplomaţiei revizioniste fasciste şi hitleriste care au dus, în final, la impunerea monstruosului Diktat. Revista publică, totodată, pagini din însemnările inedite ale unuia dintre participanţii la sumbrele evenimente din august 1940, Mihail Manoiilescu, ale cărui mărturii sînt introduse acum pentru prima dată în circuitul public. Sînt consemnări ale întrevederilor din 26 şi 27 iulie 1940 cu cei doi dictatori, Hitler şi Mussolini, care au patronat odioasa sentinţă de la Viena.

Continuă şi în acest număr al *Magazinului istoric* seriile revistei: *Pe urmele strămoşilor* de Ion Popescu-Puţuri; însemnările inedite ale lui Grigore Gafencu care aduc noi mărturii din lumea politico-diplomatică din 1941 şi începutul lui 1942; St. S. Gorovei evidenţiază alte sensuri ale noţiunii istorice de descălecat; sînt prezentate, de asemenea, documentele finale ale Conferinţei miniştrilor afacerilor externe ai U.R.S.S., S.U.A. şi Marii Britanii de la Moscova din 19—30 octombrie 1943.

Cititorul mai poate înfili în acest nou număr al revistei un portret al domnitorului Nicolae Mavrocordat — principe cu o vastă cultură, animat de principii iluministe de guvernare, — precum şi o incursiune în trecutul istoric al staţiunii Vatra Dornei. Sînt prezentate alte momente din viaţa bucureştenilor de acum cinci decenii, aşa cum se reflecta ea în presa lunii august 1935.

■ Sub îndrumarea Asociaţiei Scriitorilor din Bucureşti, la Centrul de proiectare judeţean-Ialomiţa în municipiul Slo-

TELEGRAMĂ

Tovarăşului NICOLAE CEAUŞESCU, Secretar general al Partidului Comunist Român, Preşedintele Republicii Socialiste România

Mult stimată şi iubită tovarăşe NICOLAE CEAUŞESCU,

Sărbătorind, împreună cu întregul popor, împlinirea a 41 de ani de la victoria revoluţiei de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă, precum şi a două decenii de la istoricul Congres al IX-lea al Partidului Comunist Român, vă exprimăm profunda noastră recunoştinţă şi cea mai înaltă preţuire pentru tot ceea ce aţi împlinit în această epocă de glorioase prefaceri ale pămîntului românesc.

Oamenii scrisului au fost credincioşi Partidului, nobililor sale idealuri, chiar din primul ceas al revoluţiei, însufleţiţi de pilda făuritorilor de bunuri materiale, ei s-au străduit să ducă mai departe efortul înaintaşilor şi să construiască un edificiu al literaturii pe măsura celorlalte zidiri ale acestui timp eroic.

Congresul al IX-lea a marcat începutul unei noi ere în istoria ţării, incredinţindu-vă suprema funcţie de secretar general al Partidului. Directivele Congresului vădeau o gândire cutezătoare, întemeiată pe cunoaşterea aprofundată a legilor dezvoltării societăţii, precum şi o încredere nestrămutată în capacitatea de creaţie pe multiple planuri a poporului nostru. Iată de ce s-a deschis atunci şi calea unei adevărate renaşteri

a spiritualităţii româneşti, a înfloririi nestinjenite a creaţiei literar-artistice. Urmind inflăcăratele Dumneavoastră îndemnuri, scriitorii au reflectat cu pasiune şi dăruire punctele de foc ale realităţii contemporane, au făcut din cuvîntul lor încă un mijloc de propagare a umanismului revoluţionar, au întărit legăturile cu oamenii muncii, izvor veşnic viu al inspiraţiei, aşa cum aţi arătat cu atâtea prilejuri. Bucurîndu-ne de grija şi preţuirea cu care sînt cinstite eforturile noastre de partid, de Dumneavoastră personal, vom face tot ceea ce ne stă în puteri pentru ca în scrierile noastre să vibreze şi mai puternic viaţa, preocupările şi aspiraţiile celor pentru care scriem.

Exprimînd încă o dată adeziunea noastră deplină la tot ceea ce întreprindeţi spre binele poporului şi al ţării, vă asigurăm, mult stimată şi iubită tovarăşe Nicolae Ceauşescu, în aceste zile de sărbătoare, că vom răspunde cu şi mai mare însufleţire îndatoririlor profesiei noastre, pentru a aduce o contribuţie şi mai însemnată la modelarea conştiinţei cititorilor, la edificarea socialismului şi comunismului în patria noastră eternă.

UNIUNEA SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Asociaţiile scriitorilor

BUCUREŞTI

● La sediul Bibliotecii „M. Sadoveanu” din Capitală a avut loc o manifestare literară dedicată zilei de 23 August. Despre marile realizări obţinute în domeniul literaturii indeosebi în ultimii douăzeci de ani au vorbit Doina Uricariu, Ion Larian Postolache, Ion Potopin, Petre Strihan, Petre Paulescu, Petru Marinescu, Victor Gh. Stan, Gheorghe Vulpescu. În cadrul serii respective a fost prezentat volumul de versuri „Sunet peste culmi” de Pan Vizirescu, volum apărut în editura „Eminescu”. A recitat din această nouă carte de versuri actorul Gabriel Oseciuc.

● Omagiind poezia ultimelor două decenii de mari împliniri în viaţa poporului nostru, la Casele de cultură ostăşeşti din oraşele Tecuci, Iaşi, Bacău, Piatra Neamţ şi Fălticeni, — poetul Aurel D. Câmpeanu a susţinut recitaluri de versuri patriotice. Şi-au adus contribuţia şi membri ai cenaclurilor literare locale.

● Sub îndrumarea Asociaţiei Scriitorilor din Bucureşti, la Centrul de proiectare judeţean-Ialomiţa în municipiul Slo-

bozia, a avut loc o întâlnire cu cititorii desfăşurată în cinstea marelui eveniment de la 23 August.

Au citit poezii patriotice dedicate mării sărbători a patriei Valeriu Gorunescu, Ion Potopin, Octav Sargeţiu, Mihaela Gorunescu, Petru Marinescu. Grupul de scriitori a vizitat noile construcţii edilitare ce poartă amprenta realizărilor Epocii Ceauşescu.

IAŞI

● În întîmpinarea zilei de 23 August, Cenaclul „G. Bacovia” din Bacău i-a avut ca oaspeţi în cadrul recentei şedinţe de lucru pe Laurenţiu Ulici, cum şi pe Ion Beldeanu, George Damian şi Viorel Dirja, din cadrul Cenaclului Uniunii Scriitorilor din Suceava.

Cu acest prilej, a fost prezentat volumul „După amiaza unei amintiri” de Ion Beldeanu, apărut în editura „Junimea”. În continuare, au purtat un dialog cu privire la realizările literare ale scriitorilor din zona Moldovei Laurenţiu Ulici, Vlad Sorianu, George Damian, Sergiu Adam, Octavian Voicu şi Ion Beldeanu.

Lansări de noi volume

● În cinstea zilei de 23 August, la Casa de cultură din Slobozia — judeţul Ialomiţa, au fost prezentate, în cadrul unui recital de poezie patriotică, volumele „Portretul literar” de Silviu Angelescu, „Boare de Waterloo” de Nicolae Stan, „Întemeietorii” de Şerban Codrin, „Un război de 30 de ani” de Ion Dianu, „În casa asta toţi trăgeau cu arma” de C. Turturică şi „Trepţe” de Gh. Văduva. Au participat Al. Piru, Mircea Ciobanu, Şerban Codrin, Mircea Scarlat, Ion Dianu, George Zarafu, Lucian Cursaru, Victor Iova.

● La liceul industrial-metalurgic „Otelul Roşu”, Asociaţia Scriitorilor din Timişoara a prezentat, în întîmpinarea zilei de 23 August, volumele „Culegătorul de alge” de Eugen Dorcescu şi „Afinităţile izvoarelor” (debut colectiv). Au participat pe lângă autorii respectivi şi Iosif Imbri, directorul Bibliotecii din Reşiţa.

● La Întreprinderea de tractoare din Vaslui, în colaborare cu Biblioteca judeţeană, Asociaţia Scriitorilor din Iaşi a iniţiat lansarea volumului de versuri „Arhipelagul altor umbre” de Corneliu Sturzu, apărut în editura „Junimea”. A luat cuvîntul Virgil Cuţitaru, redactorul şef al editurii.

● La „Casa tineretului” din Iaşi a fost lansată antologia „O planetă numită antipaţie”, apărută în editura „Junimea”. Au fost prezentaţi Andi Andrieş, directorul editurii „Junimea” şi Viicenţiu Donose.

● La Casa de cultură din Botoşani a fost prezentată, în întîmpinarea zilei de 23 August, noua carte a poetului sucevean, Ion Beldeanu, intitulată „După amiaza unei amintiri”. A luat cuvîntul Lucian Valca, secretarul cenaclului literar al Uniunii Scriitorilor din acest municipiu.

„August de lumină — August de victorii”

● În întîmpinarea mării sărbători de la 23 August, sub genericul „August de lumină — August de victorii”, Comitetul judeţean de cultură şi educaţie socialistă Vrancea a iniţiat la Complexul muzeal Focşani, la Casele de cultură din Adjud şi Mărăşeşti, manifestări literare în cadrul cărora au fost prezentate simpoziioane cu tema „Eroismul poporului român în revoluţia de eliberare naţională şi socială, antifascistă şi antiimperialistă de la 23 August”.

Şi-au dat concursul membri ai cenaclului literar din Focşani al Uniunii Scriitorilor şi membri ai cenaclurilor literare locale.

SEMNAL

● Antoaneta C. Iordache — CURSIV DE SEPTEMBRIE. Proze scurte. (Editura Cartea Românească, 272 p., 12 lei).

● Octavian Simu — PRIZONIERUL DEŞERTULUI Roman. (Editura Cartea Românească, 312 p., 14,50 lei).

● Silvia C. Negru — CARNAVALUL FLORIILOR. Versuri pentru copii. (Editura Facla, 36 p., 4,75 lei).

● Kovács György — LOCOTENENTUL ŞI NALUCA. Povestiri în colecţia „Biblioteca Kriterion”; în româneşte de Eugen Hadai; prefată de Aurel Mihale. (Editura Kriterion, 308 p., 21,50 lei).

● Constantin Priescu — CARTEA FAPTELOR. Volum de publicistică. (Editura Serisul Românesc, 188 p., 8,25 lei).

● Domniţa Petri — CELĂLALT. Poezii. (Editura Cartea Românească, 112 p., 10,50 lei).

● Tania Lovinescu — PESCARUŞII. Versuri. (Editura Eminescu, 66 p., 7,50 lei).

● Monica Pillat — IEŞIREA DIN CONTUR. Eseuri literare. (Editura Eminescu, 216 p., 9,50 lei).

● Ioan Holban — HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU. Monografie urmînd volumelor *Proză criticilor* (1983) şi *Ion Creangă — spaţiul memoriei* (1984). (Editura Albatros, 268 p., 9,50 lei).

● Florin Muscau — PUTEREA LUNII. Versuri. (Editura Junimea, 56 p., 6,50 lei).

● Wladyslaw Podlacha, Grigore Nandriş — UMANISMUL PICTURII MURALE POSTBIZANTINE. I—II. Cuprinde în vol. I: *Pictura murală din Bucovina* (de Wladyslaw Podlacha). Prefată de Vasile Drăguţ. Cuvînt înainte de Mabel Nandriş; traducere de Grigore Nandriş şi Anca Irina Ionescu; note de Grigore Nandriş şi Anca Vasiliu. Vol. II: *Umanismul picturii murale postbizantine din estul Europei* (de Grigore Nandriş). Introducere de Alexandru Busuioceanu; traducere şi note de Anca Vasiliu. (Editura Meridiane, 350 + 210 p., 31 lei).

LECTOR

Marea aniversare

SĂRBĂTORIM cu aceeași intensitate solemnă marea act al revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, marele act de voință unanimă al poporului român, de la 23 August 1944.

Sărbătorim acest eveniment de cotitură decisivă din istoria contemporană a Patriei, prin rememorarea profundelor transformări din toate sferile existenței și activității umane și care au schimbat radical fața și structurile Țării, purtând-o, în numai câteva decenii, la înălțimea statelor cu o economie dinamică, cu o puternică industrie și o agricultură modernă dezvoltată. România celor trei milioane de analfabeți a devenit țara civilizației înaintate, a învățământului mediu obligatoriu, a milioanele de inși care se împărtășesc plenar de la o vastă și profundă activitate culturală ce se manifestă în fiecare localitate, în fiecare colț, oricât de îndepărtat.

În cadrul cronologic al acestei continue creșteri, de peste patru decenii, întreaga societate românească străbate, din anul 1965, de la cel de al IX-lea Congres al partidului o perioadă fastă, de înflorire în toate domeniile vieții sociale, o etapă precis conturată, a unui nou stadiu de dezvoltare, superioară, prin realizarea, datorită unui efort unanim profund patriotic, a unei noi calități umaniste a muncii și a vieții.

Toate aceste căi și linii magistrale ale desăvârșirii economico-sociale ale țării, ale activității ideologice, politico-educative, converg prin finalitatea modelării aceluși om nou al conștiinței socialiste, constructorul noii orânduiri, cu orizontul totdeauna deschis către eroica înfăptuire umanistă.

În anii aceștia pe care îi sărbătorim, creatorii de artă și cultură și-au aflat izvorul viu al importanțelor lor opere, unanim prețuite, în avântul acesta general al energiei existențiale și constructive a întregului popor român. În preocuparea lor stăruitoare de făurire a unei noi tipologii umane, în măsură să exprime vastele dimensiuni sociale și spirituale ale acestor ani istorici, scriitorii au căutat să stabilească o concordantă armonică între estetic, etic și social, purtând o luptă intensă cu dogmele constrângătoare și cu inerția, pledând totdeauna pentru încrederea în om și în destinul lui.

Istoria a devenit, în anii aceștia, o călăuză a artei ca și adevărul. Totdeauna omenirea a fost însetată de cunoaștere și de adevăr, iar creatorii culturii, oamenii care aparțin unui timp și unui spațiu determinate istoric, au căutat să exprime, ca martori credincioși și fibre sensibile, contemporaneitatea existențială. Artificialul în artă este totdeauna efemer iar prefabricarea unor opere de atelier sau de sertar, fără includerea simbului de lumină al adevărului, este absolut caducă. Adevărul și realitatea, marile teme ale artei de totdeauna, sînt redată de scriitorii prezentului românesc în structura complexă a contingențelor lor cu umanitatea, cu tendința de a servi desăvârșirii omului, scopul suprem al societății socialiste.

Trăim o epocă a eroismului maselor iar raționalitatea realistă a scriitorului își trage seva din conștiința unei asemenea uriașe realități existențiale. Observarea absolută a realității multiforme și respectarea integrală a adevărului sînt principiile fundamentale ale culturii și esteticii

contemporane românești, trăsături caracteristice și ale înaltei demnități morale a creatorului de artă.

ISTORIA dinamică și atât de complexă a acestor ani rememorați a demonstrat că nu există vreo fractură între variatele zone ale activității umane, o opoziție sau antagonism între creatorii civilizației materiale și făuritorii valorilor spirituale. În anii aceștia faști, s-a interșificat, pînă la osmoză, legătura dintre oamenii de cultură și cei care o receptează, mereu mai însetați de cunoașterea multiformă, mereu mai exigenți. S-au îmbunătățit continuu, superior, mijloacele de răspîndire a cunoștințelor cultural-artistice în mijlocul maselor, căutînd, într-un neînterupt flux spiritual, satisfacerea plenară a cerințelor lor de frumos, contribuind intens la cunoașterea civilizației lumii, la educarea permanentă a gustului lor estetic. Perfecționarea mijloacelor de prezentare a valorilor spirituale, naționale și universale, ridicarea continuă a nivelului cultural al maselor, marele festival „Cîntarea României” cu participarea milioanele de amatori, este o preocupare constantă, profund patriotică a intelectualilor contemporani care au înțeles că ei nu sînt numai creatorii ci și răspînditorii culturii, realizînd, cu o extraordinară devoțiune, o activitate continuă, de decenii, o muncă totdeauna generoasă și pasionantă.

În același timp, realizările impresionante ale culturii anilor acestora au arătat cum prezentul creator se află într-un strîns raport cu trecutul spiritual al țării. Cultura României socialiste este o parte organică, integratoare, a culturii naționale românești pe care caută s-o desăvîrșească în condițiile contemporane.

Meditînd asupra lumii, a istoriei umanității și a poporului lor, scriitorii români caută corespundențe în contemporaneitate, minuind jocul de umbre și lumini al evocărilor, fremătînd de voința de a descoperi și releva și altora marile adevăruri, de a transmite setea lor de viață, energia spirituală, dinamismul creator, încrederea în viitor, îndemnînd la promovarea valorilor constructive ale păcii, ale cunoașterii aprofundate a tuturor civilizațiilor.

SCRITORII contemporani au căutat să scrie istoria acestor ani și a omului care o făurește, transfigurînd în artă infinitele ipostaze ale creatorilor în toate sferile activității. Operele lor sînt ale reprezentanților unei umanități care utilizează inteligența și talentul pentru a plămîni artistic realitatea, adaptînd-o noii finalități socialiste, determinată de activitatea continuă pentru atingerea unui ideal umanist în care energia constructoare se întovărășește cu aspirația spre adevăr și frumusețe. Unitatea organică a culturii noastre contemporane este generată de unitatea realității acestui timp și spațiu românesc, determinate de o nouă umanitate, purtătoare a unei noi experiențe de viață, ziditoare a unei luminoase orînduiri socialiste, ale cărei temelii, structural umaniste, au fost puse cu patruzeci și unu de ani în urmă.

Alexandru Balaci

Portret de Cornel Brudașcu

Omagiu conducătorului iubit

**Sub timpla lui de brav conducător
a adunat tot harul din cuvinte,
copil fiind, spre libertatea țării
urmat-a drumul aprig înainte !**

**El cu partidul a crescut odată
cînd zorii s-au ivit sub roș drapel,
și țara și-o apropie de suflet
prin tot ce are mai de preț în El !**

**Să facem România mai bogată ! –
dorința lui e, țelul lui suprem,
de-aceea, azi, noi, comuniștii țării,
iubit conducător pe El il vrem
din dragostea poporului străbun
pe Fiul țării,-al nostru, cel mai bun !**

**El ne-a adus în inimi cutezanța
și zorii noi în țară i-a adus,
El e destinul nostru, răsărind
în sufletele noastre fără-apus ;**

**prin noi El țara-și ocrotește
și lanul plin de grîu e rădăcina,
pe-acest pămînt zidim un vis înalt
cu Ceaușescu ce ne-a dat lumina !**

**Alături de tovarășa-i de viață
El a trecut prin grelele furtuni
cu fruntea sus, cu mintea luminată –
și-ncununîndu-i azi cu toți solia,
jurăm pe ce-i mai sfînt, pe tricolorul :
Partidul – Ceaușescu – România !**

Nicolae Arieșescu

PERMANENȚE CREATOARE

MONUMENTUL DE LA PAULIȘ

Spre noi înșine

ULTIMELE două decenii de literatură românească se constituie firesc într-o perioadă distinctă în cadrul mai larg, postbelic, de reconstrucție socialistă în cultură. Nu e o delimitare convențională pe care o propunem, ci una de bun simț, îmbinând criteriul istoric cu cel al creației de valori noi autentice. Semnele înnoirii se iviseră odată cu resurrecția lirismului în poezie și cu afirmarea unei generații de prozatori tineri, înclinați spre formele mai concentrate ale epicului. Toți aceștia, însă, vor da măsura întregă a talentului lor imanii ce urmează.

Două aspecte caracteristice sînt de semnalat imediat pe calea ce a dat tonul schimbării: reconcilierea cu tradiția, cu adevărata tradiție estetică națională, și instaurarea unui climat literar de destindere, favorabil creației libere de valori. A fost un început entuziast. Tendința națională s-a manifestat organic, în acord deplin cu înțelegerea justă a condiției artistului creator, a literaturii ca literatură. Astăzi, după două decenii de istorie și privind lucrurile la scara istoriei, totul ni se pare de la sine înțeles. Este normal. Nu poți mai ales să nu fii sensibil la lecția de demnitate pe care trecutul ne-o oferă din cînd în cînd, fie și într-un moment de bilanț ca acesta.

În ce ne privește, avem toate motivele să ne regăsim cu emoție în starea de spirit a începutului de drum. Apariția revistei „Vatra” la Tîrgu Mureș corespunde exact nevoii de atunci de revenire la matcă, la adevăr. Vrem să spunem că nu e pură întâmplare citirea unui asemenea fapt de cultură cu implicații ce s-au dovedit trainice. Titlul însuși are pentru noi semnificația unui program. Îl simțim ca un îndemn la întoarcerea spre noi înșine, spre forțele creatoare proprii. Impulsul acesta ce vine de departe, din realitatea de durată a scrisului românesc, ni se pare demn de a fi continuat și apărut.

Avem acum obligația morală de a consolida și spori ceva bine început. Se pare că șansa de a fi tu însuși nu ți se dă decît o singură dată în viață sau în istorie. La noi istoria este viață și viață istorie; o conversiune perfect legitimă. N-avem de ales altceva decît consecvența față de noi înșine și încrederea lucidă în forțele care ne propulsează înainte.

Ne place adesea să vorbim (ca toată lumea) de un program deja constituit, care ne direcționează pas cu pas activitatea și ne-o face mai coerentă. Dacă revista a atins un standard intelectual semnificativ pentru epoca pe care o trăim, i se datorează în bună măsură.

„Vatra” de azi se caracterizează, în primul rînd, prin echilibru: pe de o parte receptivitatea față de nou, pe de alta interes asiduă față de tradiție și istorie. Pledind constant pentru calmul valorilor în cultura noastră actuală, am dezvoltat spiritul critic în cîteva direcții care s-ar putea să ațirne greu în evoluția literaturii române de acum încolo. Idealul nostru e de a fi mereu în deplinul control al activității pe care o desfășurăm, de a participa activ la circuitul de idei contemporane și la schimbul de opinii. Cumulînd tendințe variate, într-o epocă de reale deschideri filosofice, a fost posibilă schițarea în timp a unei ideologii eficiente a valorii, cu funcție de diferențiere în spațiul culturii socialiste de azi.

De aici înainte revista va trebui să rămînă ceea ce i-a fost dat să fie dintotdeauna: o vatră românească de istorie și spirit.

Fără îndoială, încă nu e cazul să punem punct. Perioada în discuție nu s-a încheiat și se cuvine privită în continuă mișcare. Sînt de așteptat noi mutații de conștiință în practica scrisului nostru contemporan. Să avem mai cu seamă încredere în forțele tinere revoluționare inteligente ale culturii române.

Cornel Moraru

Un gînd despre eroi

SATUL acela este o așezare de moșneni durînd dinainte de vremea lui Mihai Viteazul.

Acolo, pe valea de secetă de sub ploaia munților Rîmnicului și ai Vrancei, s-au născut eroi din eroi: în războiul pentru neatîrnare de la 1877 au căzut la Plevna și Grivița trei flăcăi, iar doi s-au întors mutilați, fără de picioare (de atunci satul s-a chemat Șchiopeni, pînă nu de mult cînd numele-i a devenit — la propunerea nu știu cui! — Fintînele, de la cele șapte fintîni din josul văii); în războiul pentru întregirea neamului din 1917 au rămas la Mărășești și Cașin nouă din cei plecați la oaste: oasele lor și ale altora sîrjînă Mausoleul; poate unul din ei este chiar **eroul necunoscut**, la mormîntul căruia ne înclinăm noi suflatul devenind pentru o clipă pioși, adunîndu-ne ființa la ideea de jertfă; în cel de al doilea război mondial, împotriva ocupanților și a fasciștilor au pierit **douăzeci și șapte**, unii la Mureș, alții la Tisa, ceilalți în alte părți. Ciu-date mi s-au părut aceste cifre: 3, 9, 27! O precizare: din satul nostru firav plecaseră în ultima încheștare la datoria

PENTRU fiecare dintre noi, evenimentele de la 23 August 1944 au o dublă semnificație: individuală și, în același timp, colectivă. Viața României, influențată fundamental de revoluția din vara aceluia an hotărîtor, ne-a cuprins pe toți și va cuprinde, generații de generații, istoria viitoare a României. Faptul de a fi constituit o piatră de hotar pentru țară se vede azi, la patruzeci și unu de ani, în ceea ce s-a putut sprijini și construi pe această temelie. Se vede în tot ce a putut naște și renaște în cultura materială și a spiritului purtînd pecetea României de după 23 August 1944. Se vede, se poate cîntări, cu unitățile de măsură folosite azi spre a judeca atît prezentul, cît și viitorul.

La hotarul pus de 23 August 1944 stau mari legămînte revoluționare, morale, etice, se întretaie și se încheagă într-un șuvoi speranțe fundamentale, năzuințe majore privind destinul României. Ne aparțin toate și ne obligă toate, pentru că, acum patruzeci și unu de ani, se punea în practică, în operă, actul politic, revoluționar cu cele mai profund individuale implicații din întreaga noastră istorie. Nu ne eliberăm, pur și simplu, de fascism, nu ne integram, doar între forțele firești condiției noastre istorice și morale. Re-luăm, la noi și mari altitudini, idei dragi tuturor oamenilor luminați din întreaga noastră existență: independență națională, dreptate socială, afirmare a forței de creație a unui popor conștient de puterile sale și de capacitatea de aport original în ansamblul eforturilor pentru progres. Între aceste potențialități, cele ale literaturii, ale culturii în ansamblu, dețineu un loc important. Cu atît mai important cu cît ele exprimau convingerea în destinul unic al literaturii și culturii noastre, în însușirile ei valorice cu personalitate distinctă în lume. Cine parcurge istoria literaturii române moderne din veacul al XX-lea nu poate să nu remarce în creația titanică a marilor noștri scriitori imensul efort de originalitate, de autenticitate românească de natură a dovedi că sîntem noi

înșine în literatura creată și nu un reflex al altor culturi. Acest ideal național a fost dus mai departe de revoluția de la 23 August 1944, iar cărțile de referință ale ultimelor patru decenii, prin întreaga lor substanță estetică, socială, valorică în primul rînd, atestă progresele literaturii române în afirmarea originalității ei. Dacă azi avem una dintre cele mai interesante poezii din lume, o proză care și-a cîștigat, cu individualitatea orizonturilor și expresiei, adevărate pe multe meridiane, faptul se datorează climatului creat de revoluție pentru o reală competiție a personalităților creatoare. Fondul social general emulativ a determinat și luminat implicările individuale, revoluția tuturor și-a adîncit semnificația de revoluție a fiecăruia, cu îndatoriri precis delimitate și posibilități de puternică afirmare a creației și creatorului. Aici se află una dintre cele mai rezistente permanențe, ale idealurilor de la 23 August 1944, ale programului partidului elaborat la Congresul al IX-lea, semnificația acestui program umanist deschis, generator de valori. Lupta cu inerția, cu stagnarea, relația continuă cu viitorul, responsabilitatea colectivă și individuală față de destinele artei, dar și față de societate, sînt definitorii, azi, pentru complexitatea implicării creatorului de artă din România. Dacă prin situarea la unele sale, artistului nu îi este nimic indiferent din ceea ce se referă la arta sa și la arta în ansamblu, el nu-i mai puțin atent și exigent față de tot ce privește revoluția și obiectul și subiectul revoluției — omul. Între temeiurile morale relevate de evenimentele de la 23 August 1944 se află aceeași dragoste lucidă față de om, conjugarea năzuințelor pentru alcătuirea unei realități sociale prielnice existenței sale demne, libere. Literatura nouă și-a asumat-o tot mai profund în acești ani eroici, și izbînzile ei au drept simbol, coloană de susținere, încrederea în om și în permanenta lui biruință.

Platon Pardău

Mărturie

■ OMUL de lîngă mine povestește...

— Uite, se vor împlini în curînd patruzeci și unu de ani, și rana din picior nu se mai vindecă. Atunci, în toamna lui 1944, la Oarba de Mureș, glontecele dum-dum a intrat, nu înțeleg cum, prin pulpă și a explodat în călcîi. Dacă acum am șazece și șase de ani, pe atunci nu înțelesesem încă nimic din viață. Doctorul a vrut să-mi taie piciorul de la gleznă. Nu mi-l tăiați, domnule doctor, i-am spus, sunt încă tînăr, îmi place să dansez și vreau să mă însor. Bine, mi-a răspuns, eu nu ți-l tai, dar se poate să ai necazuri cu el și mai tîrziu. Și a avut dreptate... Dar

am vrut să încerc. Eram prea tînăr... Vestea cuceririi blestematei cote de pe dealul Singiorgiului am aflat-o încă în spitalul din Mediaș. Mii și mii de camarazi și-au dat viața acolo, asta am aflat-o mai tîrziu, hitleriștii se apărau ca în apocalipsă. Eram și eu un tînăr tipograf din Ploiești, ce grad să am, eram frunțas, la datorie. Mă numesc M. H., dar dacă vreți cumva să scrieți și despre pătîmirea mea, vă rog să nu îmi dați numele în întregime...

— De ce?

— Uite așa, nu se cade...»

Tiberiu Utan

cei douăzeci și șapte de eroi anonimi din satul acela uitat între repezitele dealuri. Sînt douăzeci și șapte de cruci — mai mult de un pluton de cruci! — iar sub ele închipuirea doar, ei fiind veghe eternă la hotare sau dincolo de acestea. Ei au intrat în timpul fără de timp...

Acolo, pe valea de secetă, azi e o viață nouă. Aceste două curvinte atît de folosite nu se pot evita. Este o așezare intrutotul înnoită, cu case și ogrăzi bogate, cu oameni stăpîni pe ei și pe știința vieții. Pe dealurile uscate s-au ivit, din strădania alor mei, pomături și vii nobile pe zeci și sute de hectare, și turme de oi albind ca brumele toamnelor. O viață demnă, civilizată, dînd tuturor bucuriile muncii împlinite. Ei și acesta un eroism! Un **eroism civic** pe care îl aflăm peste tot la orașe și sate, aici la Dunăre și Carpați. Da, altfel de eroi nasc azi la noi: eroi în haine de lucru!... Din satul de moșneni de odinioară s-au ridicat azi zeci de intelectuali: profesori, ingineri, medici, tehnicieni și muncitori de înaltă calificare. Oameni puternici dăruindu-se vieții în toată ființa lor.

În August, un gînd despre eroi și eroism...

Radu Cărneci

O ZI CÎT O ISTORIE

DACĂ astăzi ne aflăm pe un drum luminos și toți locuitorii acestei țări au pe masa lor plină, exploatarea omului de către om rămânând doar în negrele amintiri, este pentru că la capătul drumului a existat și va exista de-a pururi o zi luminoasă: 23 August 1944.

Dacă noi, creatorii de literatură și artă, ne putem adăpa, liberi, din apa curată a izvoarelor, așa cum în repetate rânduri ne-a îndemnat secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, este pentru că a existat și va exista de-a pururi o zi când din munții telurici au fost descătușate izvoarele dătătoare de viață: ziua de 23 August 1944.

Dacă în patria noastră de vegheri și speranțe ura dintre naționalități a fost pe veci abolită, toți oamenii având astăzi drepturi și îndatoriri egale în fața legilor și în fața istoriei, este pentru că pe lume a existat și va exista cît steaua acestui popor o zi fără egal: 23 August 1944.

Dacă accesul la cultură și instruire a devenit pentru toți fiii neamului una dintre coordonatele esențiale ale spiritualității acestui popor, este pentru că a existat și va exista întotdeauna aceea zi nepereche: 23 August 1944.

Dacă glasul autorizat al României socialiste, pronunțându-se pentru pacea, pentru independența și suveranitatea popoarelor, este ascultat și respectat astăzi la scară planetară, este pentru

că pe lume a existat o zi născătoare de o nouă și mare istorie: 23 August 1944.

Dacă astăzi fața întregii țări s-a reînnoit din temelii prin noile cetăți înălțate, prin milioanele de noi locuințe date în folosință, prin mii și mii de capacități industriale intrate în funcțiune de-a lungul și de-a latul țării, este pentru că a existat și va exista cît destinul acestui popor aceea zi nemuritoare: 23 August 1944.

Dacă, prin politica înțeleaptă a partidului și a secretarului său general, astăzi sintem stăpîni pe prezent și îl edificăm noi, oamenii, pentru oameni, dacă viitorul reprezintă pentru toți locuitorii acestei țări o certitudine, jaloniindu-l, pînă în cele mai mici amănunte, după proiectele noastre, pe mari dimensiuni, este pentru că a existat și va exista cît aura de glorie a acestei țări o zi mai strălucitoare ca soarele: 23 August 1944.

Dacă noi, locuitorii României socialiste contemporane, putem privi în noi înșine ca în niște nestinse fîntîni în care ni se reflectă steaua destinului, împrumutînd strălucire din steaua nepieritoare a patriei, este pentru că pe lume a existat și va exista cît cugețul acestui popor o zi a rodirii eterne: 23 August 1944.

O zi cît visele și năzuințele noastre implinite... O zi cît o istorie!

Dim. Rachici

Substanța vie a cărților noastre

FIECARE om este odrasla faptelor sale — scria, în plină Renaștere, Miguel de Cervantes, creatorul nemuritorului Don Quijote, fără ca observația sa, de o impresionantă acuitate, să-i fi fost dezisă în vreun fel pînă astăzi. Din contră, pe măsură ce secolele au trecut, bogăția înțelesurilor a sporit și, tot așa, putem spune, fără a greși, că fiecare om este, pînă la urmă, odrasla timpului și a locului său, fiindcă faptele sale sînt determinate, ele însele, într-un mod precumpănitor, de timpul și de locul în care autorul acestora a trăit sau trăiește.

Imi vin în minte, nu întîmplător, aceste gânduri acum cînd, iată, s-a rotunjit deja primul an din cel de-al V-lea deceniu, de cînd pe pămîntul românesc a fost declanșată Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, care avea să marcheze în mod profund întreaga societate românească, schimbînd-o din temelii, surpîndu-i structurile vechi și punînd în tot locul altele noi, practice, la nivelul tuturor claselor și categoriilor sociale, nerămînînd om, tînăr sau bătrîn, din cel mai îndepărtat colț de țară, care, într-un fel sau altul, să nu fi fost atins de acest suflu înnoitor al istoriei.

Patruzeci și unu de ani, în viața unui popor cu o istorie de două ori milenară, judecați doar din punctul de vedere al timpului propriu-zis, nu înseamnă mare lucru. Judecați însă prin faptele petrecute în acest răstimp, vedem cum substanța lor capătă alte dimensiuni, densitatea sporește, liniile de forță se concentrează, puterea de influențare a fluxului istoriei crește în intensitate. Oamenii, odraslele propriilor fapte, determinate la rîndul lor de timpul și de locul dat, capătă, ei înșiși, noi dimensiuni, dezvăluindu-și adîncimi sufletești și înălțimi de gînd nebănuite, complexități și evoluții interioare inimaginabile în alte condiții social-istorice și politice.

Vorbîndu-se de transformările revoluționare care au avut loc în acest răstimp, se aduc în prim plan, de obicei, schimbările materiale, mult mai ușor vizibile și pipăibile, noile cartiere ale mai marilor ori mai micilor orașe, fabricile și uzinele, construcțiile îndrăznețe, modernizarea satelor etc. Este bine și este firesc să fie așa. Dar nu deajuns. Pentru opera literară aceasta este, credem, numai o parte a icebergului, cea care rămîne la suprafața oceanului, vizibilă și ochiului celui mai puțin avizat. Cealaltă parte, din adînc, care dă mărgea și echilibrul părții rămase la suprafață, liniștea și stabilitatea, misterul plin de viață și siguranța înaintării prin valuri este, pentru literatură, cea mai importantă. Și aici se află sufletul oamenilor, acea lumină infinită de gînduri și sentimente de energii armonioase ori contradictorii, de bucurii exultante și dezamăgiri neașteptate, de iubiri pătimase de confruntări deschise, ori abia perceptibile, de mentalități în continuă schimbare, modelîndu-se și remodelîndu-se, într-un flux fără sfîrșit, după date inexistente

în istoria noastră, pînă în acești ani, dar, în același timp, și după arhetipuri specifice, forjate pe aceste meleaguri, din timpuri imemorabile. Ea, această lume, plină de nuanțe, de culori rafinate și relicfuri abrupte, de sunuri noi și ecouri arhaice, presimțînd zări abia născîndu-se dincolo de orizont, o lume, oricum, mereu mai bogată, mai cuprinzătoare și mai reprezentativă ca umanitate, oferă substanța vie, adevărată, a cărților noastre.

Dar acesta este numai accl ce, de care, cu o mai puternică, ori mai slabă intuiție, ne apropiem cu toții, el oferindu-se aproape de la sine din realitatea înconjurătoare de fiecare zi, dezvăluindu-ni-se, ca murmurul mării, din viața oamenilor care ne înconjoară, în sufletul cărora răsună și trompetele triumfurilor wagneriene, și corzile tragice beethoveniene, și mărgea vocilor umane enesciene, precum și murmurul melancoliei eminesciene. Greul cel mai greu pentru fiecare în parte, dintre toți cei ce țin în mînă un condei va rămîne însă mereu acel cum, din care să răsară, în pagina scrisă, mărgea și adevărată, luminoasă și rezistentă, eroică și increzătoare, nefalsificată după rețete ad-hoc prezentate, ori după nepuțințe abil disimulate, întreagă acea lume fascinantă pe care, doar în parte, am încercat s-o sugerăm mai sus.

Ce — aparține tuturor.

Cum — aparține fiecăruia în parte.

Dar tot mării înalțăși au fost accia care ne-au arătat, prin puterea exemplului lor, pururea modelator, că și calea spre cum trece tot prin codrul plin de viață, de sunuri și de simboluri, de înțelesuri adînci și iluminări înalte ale lui ce, ale unui loc și ale unui timp anume. Doar Eminescu era cel care scria: „Credem că nici o literatură puternică și sănătoasă, capabilă să determine spiritul unui popor, nu poate exista decît determinată ea însăși la rîndul ei de spiritul aceluia popor, întemeiată adevărat pe baza largă a geniului național“.

Și mai departe: „Fără îndoială există talente individuale, dar ele trebuie să intre cu rădăcinile în pămîntul, în modul de a fi al poporului lor, pentru a produce ceva permanent.“

În măsura talentului caracteristic, al fiecăruia dintre noi, dacă el există, în cărțile noastre, precum inelele în trunchiul copacilor, va rămîne materializat măcar ceva din marele vuiet al vieții și al timpului pe care îl trăim. Destinul oamenilor nu sînt altceva decît destinul timpului lor. Timpul ne poartă în el, precum stejarii cei mari și frumosi își poartă, la subsuoară ramurilor lor viguroase, ghindele. Dar în fiecare ghindă se află înscrisă cu matricea sa inconfundabilă, viitoare: pădure de stejari.

Noi cei de azi, sînter purtători' unui mesaj care vine de dinainte noastră și se prelungește înfinît dincolo de noi. Despre această dav seama cărțile noastre, prin tot ce au mai bun, mai viu, în lumina ochiului lor, deschis pururea cu mirare spre lume.

Petre Ghelmez

MONUMENTUL EROILOR PATRIEI (București)

Morminte de război..

Morminte de război, o, cicatrici,
Care mai dor și supurează
Cînd degetele-aduceri a minte
Le mîngîie!
Dar nu mai cer nimic cei de sub lut,
Nici adăpost, nici piine,
Nici măcar cite o vorbă bună.
Ei s-au obișnuit să fie uitați
Și să-i lase pe alții să zică „noi“
Atunci cînd vine vorba
de 23 August 1944,
De luptele pe Mureș,
Crișuri, Tisa, Gron.
Ei sînt bucuroși că nu mai bubuie tunul,
Că nu mai duduie tancul,
Că nu mai sporovăiește mitraliera,
Că nu mai sfișie schijele carnea.
În calea lor s-a așezat noaptea de-a curmezișul.
Parcă ar fi căzut și ea în luptă pe veci.
Acum copiii celor pentru care ei au murit
Sînt veseli și bine-mbrăcați
Ca unii ce-s nepoții Victoriei.
Ce vreți? Sînt decenii
De cînd ați început să vă prăbușiți
Cu fața către asfințit ori miază-noapte.
Vă luaseți parcă la-ntrecere cu frunzele toamnei
Smulse de vînt și grăbite,
Roșii și galbene.
Ploile, lutul, zăpada
V-au acoperit
Ca sămînța ori griul subt brazdă.
Apoi v-ați ridicat în primăvară
Cu gloria sus
În virful baionetei, — recolte bogate.
Ce frumos vă-ntorceați acasă în coloane masive
Ori ce disciplinați rămîneați în cimitire
Departate de vatră
Și departe de țară!
Unii rămîneați de veghe pe loc
— Cine știe? va fi poate nevoie —
Alții veneați,
Unii întregi, alții ciuntii,
Să-mpîngeți carul gloriei
Pe noi înălțimi.
Acum gloria e la ea acasă
Pe pedestalul muncii,
Pe umerii vieții
Și pe piepturile voastre
Străpunsse de gloanțe,
Voi cei mai fără pretenții,
Dar deloc neglijabili constructori
Ai patriei noastre,
Voi ne-nfrîcați fochiști
Ai locomotivei comuniste.

Mihai Beniuc

INIMA PĂMÎNTULUI ROMÂNESC

OMAGIU – tapiserie de Ileana Balotă

Aceste fluvii moderne
De piatră și asfalt
Pe care luna pune
Noaptea plăci de aur

Ne duc vertiginos
Spre ctitoriile
Din viitor

Prefigurind
Intrarea-n Comunișm

Ele leagă pământul
Românesc
Într-un sistem
Vascular imens

Leagă o ctitorie
Străveche de altă
Ctitorie străveche
Unde dorm voievozii cei
Mari

Leagă un loc de
Bătălie din trecut
Cu o platformă
Industrială din prezent

Inflorită lingă-o
Timplă adolescentă
De oraș

Toate-aceste mărețe
Edificii
Făcute sint în scopul
Demnității omenești
În scopul umanismului
Profund
Ce are rădăcina
În ființa
Și-n lucrarea noastră
În viziunea genialului
Bărbat
Lucafar nou în
Șirul de bărbați
Care-au condus prin veacuri
Poporul românesc

El se numește Ceaușescu
Cum munții noștri se numesc
Carpați

De el pun mărturie
Atitea noi și
Comuniste-ntemeieri

Ce luminează din
Virf de munte
Pină-n cîmpia
Ca o imensă roată
Ce se-nvirtește
De-o vecie-n noi

Nu să zdrobească
Viața

Se-nvirte din obadă
Să-i smulgem
Piinea de aur
În care ard
Caratele țării
Și-ard lămpile
Sudorii omenești

Acest pământ
Mai poartă-n sine
Și oseminte sfinte
Și hieroglifa
Albastrelor fintini
Și-n turla cerului
Gavota cosmică
A ciocirlei
Și-ardentul timp

Al împlinirii noastre
Și epoca aceasta
Cu aripi de lumină
Numită Ceaușescu
Ce n-are-asemănare
În tot cuprinsul
Istoric
Al vechimii românești
Care-i magia acestui
Om de geniu

O spun după cum
Ființa mea o înțelege

Miracolul acesta
Ceaușescu
E-o uriașă voință
Și lucrare
În scopul libertății
Și fericirii poporului
Român
Și-a tuturor
Popoarelor planetei

Fără acest miracol
Ceaușescu
N-ar fi fost posibil

Miracolul român
Acest bărbat de geniu
Născut a fost
Ca să învingă
Timpul

Intemeind zidirea
Modernă-a României
Arzind total
Pe rugul
Acestui mare vis
Transmis prin generații
Și-nfăptuit de noi
El este-ntiul Lider
Al neamului român
Ce-a intuit că un popor
Încătușat de inerție
Nu poate fi contemporan
Cu viitorul

Ceaușescu e inima
Pământului românesc
E întiul erou
Al civilizației
Comuniste din Carpați

Vasile Andronache

Prin Transilvania, pasăre dulce,

Revăd statui ale țării
așternute lebede pe amurg
Iuntre e vîrsta grinelor
trecîndu-ne poeme prin mori
îngreierarea ierbii-clopot peste burg
și fațadă proaspătă luminii
iar sărutul poetului – polen virgîn
devorat de flori
o, Transilvanie, mătăsoasă rostire
în aur bătută !

Jurnal intim

iubire – caldul meu pămînt,
rodit în singe trandafir –
poem al pasului și gurii
prin care patrie respir,

iubire – dulcele meu grai –
Îa rădăcină soare sfînt
sculptîndu-i inimii statura –
floare de aur fremătînd,

iubire – bucurie, stea, –
întemeieri topite-n dor
și scut de veghe, frumusețe
țesute-n steagul tricolor

iubire ! caldul așternut,
al patriei ca legămînt
tu să fii inima ce cîntă
și păcii acoperămînt !

Ion Mărgineanu

August

Acum, în August, merele se coc
mustind sub coajă roua lor din vară
ca unele care-au trecut prin foc
cu gustul lor să bucure o țară

adie lin dinspre Carpați lumină
feerică, roș-galbenă-albastră
oblăduind sub semnul ei grădină
și cîntec nou și pasăre măiastră

acum, în August, flutură drapele
de purpură pe-naltele catarge
și cite valuri vor izbi în ele
neputincioase, toate se vor sparge

căci noi sintem partidul și puterea
în frunte-avem conducător iubit
și facem tocmai cum ne este vrerea :
poporul fie pururi fericit !

Patrie a păcii

N-am semănat vînt, nu vom culege furtună
patrie a păcii este limba română !

În ogor primitor incolțește, suavă,
o planetă de spice purtătoare de slavă

și iată virtutea faptelor simple –
poetii au căști de constructori pe tîmple

ei stăpinesc o rază de lună
marea și munții, piinea cea bună

sint laolaltă cînd nouă ne este
dulce izbîndă această poveste :

n-am semănat vînt, nu culegem furtună,
patrie a păcii este limba română !

Nistor Tănăsescu

Istoria în August

Luna aceasta durează de mii de ani,
ruptă din coapsa munților,
la început s-a născut cel ce trebuia să se nască,
fără singe, fără mască, fără țipăt.

În ziua a opta, ca o următoare minune,
a fost primit în rîndul bărbaților,
învățase să minuiască arma
pentru a se apăra de sine
și pentru a lupta împotriva dușmanilor.

În ziua a douăzecișitrea
a participat la cina aceea tîrzie,
cei alții semănau la chip cu Mihai Viteazu,
pe lama unui cuțit se rostogolea chipul lui Bălcescu,
apoi s-au cules fructele,
s-au curățat fintinile,
ziua lungă s-a zidit, cit un anotimp etern,
suntem asemeni ei.

Constantin Stancu

Vremuri mult așteptate

Era într-o vară Augustă,
pămîntul era rînit și-ntunecat,
trebuia scaldat în blîndețe,
trebuia luminat
de bucuria omului
pe care abia o scosese la suprafață...
Ne-am luat înapoi :
cîntecele, jocurile, datinile
și am început să le împărțim
celor care au luptat pentru patrie și viață.

Toți și toate au aflat de fapta aceasta...
Soarele a răsărit pentru aceeași sfîntă dreptate...
pămîntul a primit, cit a primit lumină
apoi a început să nască drumuri
pentru vremurile mult așteptate.

Valeria Deleanu

„Explozia” romanului

APARIȚIA recentă a unei pe cât de curioase pe atât de ample lucrări ne-a pus în fața unui fenomen literar abia întrezărit, dar după lectura ei, de toată evidența: proliferarea, dintre toate genurile literare, mai ales în ultimele două decenii, a romanului în literatura noastră. Este vorba de **Romanul românesc în interviuri, o istorie autobiografică**, antologie, sinteze bibliografice și indice de Aurel Sasu și Mariana Vartic, Editura Minerva, București, 1985, vol. I, partea I, 536 pagini, vol. I, partea a II-a, în continuare, până la 964 pagini! Se perindă, în acest larg spațiu editorial, 71 de scriitori, dintre care cel mai „vechi” este criticul Mihail Dragomirescu (1863—1942) cu al său roman, în cea mai mare parte inedit, dar de proporția a 14 volume, intitulat **Copilul cu trei degete de aur**, constituind, după opinia autorului, „epopeia română”, iar cel mai tânăr, dacă nu ne înșelăm, timisoreanul Alexandru Deal, cu patru romane scrise până la vârsta de 32 de ani. Aceasta, precizăm, ca să se știe, pentru romancierii cu inițialele patronimice de la **A la F** inclusiv!

Cînd lucrarea va trece la vol. II, cu litera **G**, se va vedea că Alexandru Deal a fost concurat de Viniciu Gafița, care-și văzuse tipărit, la vârsta de 28 de ani, al treilea roman!

Genul care, în trecut, după opinia generală, implica odată cu o vastă experiență de viață, și vârsta respectivă, nu mai cunoaște, așadar, în prezent, condiționări cronologice. Precocitatea nu mai este apanajul poezilor, în genere debutanți înaintea majoratului civil și politic!

Și pentru că am rostit acest din urmă epitet, vom preciza că mai sus numita proliferare a genului nostru epic, în speța sa majoră, romanul, sau mai pe românește, înflorirea lui neobișnuită, a căpătat un puternic impuls, un temeinic stimul, prin cuvîntul tovarășului Nicolae Ceaușescu din Raportul C.C. al P.C.R. la Congresul al IX-lea al partidului, la 19 iulie 1965:

„Artele și literaturile le sînt proprii preocuparea pentru continua înnoire și perfecționare creatoare a mijloacelor de exprimare artistică, diversitatea de stiluri; trebuie înlăturată orice tendință de exclusivism sau rigiditate manifestată în acest domeniu”.

Beneficiind din plin de această latitudine de „atacare” a variatelor teme epice printr-o corespunzătoare „diversitate de stiluri”, romancierii noștri, în acest fecund interval de două decenii, au dat un număr impozant, prin cantitate și calitate, de opere.

Asupra calității, reținem dintr-unul din interviurile luate lui George Bălăiță, cel doi termeni calificativi, unul din domeniul limbajului cinematografic, celălalt neaș, din acela al Junimei literare. Avem, așadar, în roman „la un loc **monștrii sacri și caracuda**” (sublinierile sînt ale noastre!). Nu cercetăm, cu acest prilej festiv, al împlinirii a

două decenii de nouă înflorire epică, repetăm, nu cercetăm care sînt **monștrii și care caracuda**.

CA SĂ PROLIFEREZE publicarea de romane, adeseori masive, altele chiar fluviale, a trebuit să se producă un alt fenomen cultural, specific anilor noștri: înmulțirea publicului cititor, în impresionantă proporție. Care ar fi fost editorul particular sau chiar de stat, înainte de 23 August, care să riște un tiraj de una sută de mii de exemplare? Desigur, nici unul. Or, în Biblioteca pentru toți, acum de altă factură grafică decît cea din trecut, a putut apărea opera literară integrală (minus carnetele și corespondența) a lui Mateiu I. Caragiale, ediție îngrijită și prefațată de Perpessicius, într-un tiraj de 100.160 exemplare, în luna decembrie a luninosului an 1965.

Amințim totodată că mai acum 60 de ani, răspunzînd la o anchetă cu întrebarea:

„De ce nu avem scriitori?”

Camil Petrescu răspunsese congruent:

„Nu avem cititori!”

Accasta era drama scriitorului român la acea dată, cînd banul era aruncat pe toate drumurile, fără socoteală, nu însă și pe acela al cultivării prin lectură, căreia cu aproape 250 de ani în urmă îi ridica Miron Costin aceste osanale:

„Puternicul Dumnezeu, cinstite, iubite, cetitoriule, să-ți dăruiești după aceste cumplite vremi (ale) anilor noștri, cîndva și mai slobode vremuri, între care, pe lângă alte trebi, să aibi vreme și cu cetitul cărților a face iscusită zăbavă, că nu iaste alta și mai frumoasă și mai de folos în toată viața omului zăbavă decît cetitul cărților. (**Prodeslovie la De neamul moldovenilor**).

Nu este de mirare că o creație epică de anvergură, ca aceea a **Cireșarilor**, de Constantin Chiriță, a atins, după interviul acordat de autor, aproape un milion de exemplare, în august 1972! Romancierul lucrase benevol pe șantier, la Bumbesti-Livezeni, alături de muncitori, la construirea unei căi ferate „cu treizeci de tunele și o sută de viaducte”.

Și nu puțin au fost tovarășii săi de generație sau alții mai tineri, care înainte de a lucra pe propriul șantier (metaforic vorbind!), au încercat ucenicia muncii manuale ca o primă „uvertură” a creației.

Pofta, spune un proverb, vine mîncînd. Așa este. Tot astfel, apetitul creației crește creînd. Maria-Luiza Cristescu răspunde într-un interviu că ar vrea să scrie 40 de romane. A publicat șase cărți, între 1968 și 1981. În Occident, nepunîndu-l la socoteală pe Georges Simenon, un „monstru sacru” al productivității, socotit de André Gide cel mai mare romancier al momentului literar francez, nu puțin sînt scriitorii care publică anual cite un roman. Îi urăm autoarei, care la acea dată nu

CRISTAL

Cît întineric pe pămînt, cită prostie în minți și ură în suflete a răspîndit lumina tiparului în felurite epoci ale istoriei, și mai ales în aceea în care hitleriștii își pregăteau războiul.

Dacă vreunul dintre cei ce nu pot trăi fără să calomnieze fiindcă li se revarsă fiera în singe ar afirma că în timpul războiului am ținut un tripou sau că am învîrtit cine știe ce afaceri necurate, nu m-aș grăbi să-l dezminț. Problema atunci, pentru cei ce ținneau un condei în mînă, nu era aceasta. Problema, proba de foc a conștiinței, era ca acei ce se împotriveau cu condeiul lor fascismului să nu ajungă să scrie în presa fascistă. Pe lângă acest angajament moral față de onoarea proprie și față de umanitate, vechile prilejuri de a te dezonora își pierdeau importanța.

Geo Bogza

împlinise 40 de ani, să trăiască încă alți 40 și să depășească cifra.

Un larg evantai tematic stă la îndemîna fiecărui scriitor: romanul de aventuri, de anticipație, realist-sau fantastic, social și politic sau interior, analitic, de strictă observație sau de pură imaginație, personal sau impersonal, poetic sau filosofic, local sau exotic. Firește, cum, orice s-ar zice, observația și experiența sînt factori de creație epică mai indicați decît sloboda imaginației, șansa cea mare a celor talentați rămîne romanul ancorat în realitate, în care ei pot spune că au văzut cu ochii lor și nu cu dioptrii de împrumut.

Aș da un singur exemplu din literatura franceză, Voltaire publică în 1759, la vârsta de 65 de ani, **Candide**, capodopera sa epică. În anul următor apare o continuare apocrifă, ce i se atribuie, numai și numai din considerente publicitare, dovadă însă a prizei instantanee de care se bucurase cartea. Romanul pare o ficțiune și scopul său, combaterea optimismului leibnizian, a poziției „tout est pour le mieux dans le meilleur des mondes possibles”¹⁾, prin înfățișarea unui șir de calamități, atît de ordin individual, cit și public. Zarurile par măsluite, dacă luăm datele popoarelor și ale evenimentelor în litera și nu în spiritul lor. Or, **Candide** revelă și implicații social-politice. Autorul e un convins pacifist, punînd în lumină ororile războaielor (deși pe atunci exista și „războiul în dantele”²⁾, în care **fair-play**-ul francez îl putea u-

¹⁾ Totu-i cum nu se poate mai bine în cea mai bună lume posibilă.

²⁾ După expresia unui romancier francez: „la guerre en dentelles”.

mili pe cel englez, cu îndemnul tinarului către adversarul său: „după d-voastră, domnilor englezi!”. Deși în aparență curtezan monarhist, romanțierul prezintă într-un capitol, laolaltă, într-o tavernă, un întreg tacîm de capete descornate — și aceasta într-un moment cînd regimul monarhic autoritar părea sempitern. Genialul „roi Voltaire” prevăzuse, așadar, cascada tronurilor, înaintea tuturor confracțiilor săi și cu mai bine de un secol și jumătate de anticipație. Iată-l deci pe autorul lui **Candide**, nu numai filosof fără iluzii, ci și sociolog clar-văzător, ca mai tirziu Balzac, care, cum spunea Engels, anticipase genial asupra avîntului burgheziei bancare și capitaliste, în a sa **Comédie humaine**.

IDEEA de a da cuvîntul scriitorului asupra propriei opere este cu atît mai bine venită pentru critic în investigațiile sale asupra creatorului. Criticul, istoricul literar are, astfel, posibilitatea, neprețuită, la drept vorbind, de a cunoaște, dintr-o singură ochire, omul din creator, cîteodată labirintic situat în centrul opereii sale și sibilinic. Iar cum astăzi autorul este din nou la modă, ca erou al opereii sale, ca personaj, martor și nu în ultimă instanță, critic al propriei sale creații, interesul acestui dialog apare în toată nuditățile, îndemîndu-ne a propune o întreprindere paralelă, în care cuvîntul să revină, de astă dată, criticilor înșiși, cuprinși în aria creației, unde, dacă iarăși nu mă înșel, mulți dintre ei s-au instalat temeinic și cu bune foloase.

Șerban Cioculescu

Un dicționar al scriitorilor români

GINDIT să apară în cel de-al 40-lea an al victoriei poporului român asupra fascismului, epuizat instantaneu, **Dicționarul scriitorilor — România**, tipărit recent de prestigioasa editură pentru literatură și artă **Odeon** din Praga, reprezintă un eveniment însemnat pentru ambele culturi: pentru cultura cehă, întrucît pune la îndemîna celor interesați un prețios instrument de lucru, pentru cea română, deoarece și pe această cale este înlesnită pătrunderea valorilor ei durabile într-un alt spațiu spiritual. Elaborat de un colectiv excepțional, numărîndu-i pe Jitka Lukešová, Jiří Našinec și Libuše Valentová, coordonat de Marie Kavková, doctor în filosofie (eminentă personalitate a românisticii care semnează și un amplu și substanțial studiu introductiv, bibliografia selectivă a revistelor și ziarelor și tabelul cronologic), dicționarul, însumînd 378 de articole, izbuteste să impună o imagine cuprinzătoare a literaturii noastre de la începuturi pînă în anul 1980. Autorii, cu toate că au încercat să ofere o listă cît mai întinsă de scriitori, au stăruit, după afirmația notei redacționale, îndeosebi asupra celor din secolele 19 și 20, cînd literatura română devine sincronă cu cea europeană. Creațiile anonime, curente, mișcările, grupările literare și instituțiile culturale de seamă sînt descrise cu atenția cuvenită. Titlurile operelor sînt date în limba română și în traducere. Lungimea articolelor, proporțională, de cele mai multe ori, cu însemnătatea scriitorului sau a subiec-

tului tratat, luînd în considerație și eventualitatea receptării, reflectă, neîndolelnic, și judecata de valoare exprimată de autori. Pentru ca lucrarea să-și sporească utilitatea, fapt mai puțin obișnuit, traducerea apărute în volume sau în revista de literatură universală **Světová literatura**, ca și piesele de teatru multiplicat de **Dilia**, au fost menționate în articole. Cum, după știința noastră, acesta este primul dicționar străin dedicat exclusiv scriitorilor români, regretînd că nu stăpînim fie și măcar aproximativ arta eului, ne facem datoria de a consemna că Vasile Alecsandri, Tudor Argehezi, George Bacovia, Ion Barbu, H.P. Bengescu, Lucian Blaga, Dimitrie Cantemir, Ion Luca Caragiale, Mateiu I. Caragiale, George Călinescu, Ion Creangă, Camil Petrescu, Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, Vasile Voiculescu etc., fiind prezentați în articole ample, judicioase, documentate, după parcurgerea celor mai temeinice studii și lucrări de sinteză, cititorilor cehi li se propune mai mult decît o carte de informație orientativă, o carte care trezește curiozitatea și dă un sens meditației. Așa stînd lucrurile, precizăm că un merit deosebit revine Mariei Kavková, coordonatoarea lucrării, care, cu exigență și pasiune, cumpănînd și veghind realizarea dicționarului încă de pe cînd nu era decît un proiect ambițios și utopic, își vede, după o viață întreagă închinată limbii, literaturii și culturii române, încununată astfel activitatea. Articolele sale demonstrează nu numai o înclinație spre tradiție, ci și darul rostirii elocvente, al

amănunțirii nefactologice (Ion Agârbiceanu, Vasile Alecsandri, Grigore Alexandrescu, Gh. Asachi, Nicolae Bălcescu, Dimitrie Bolintineanu, Cezar Bolliac, Barbu Șt. Delavrancea, Nicolae Filimon, B.P. Hasdeu, I.H. Rădulescu, Mihail Kogălniceanu, Costache Negruzzi, Ioan Slavici, etc.), Atras, dimpotrivă, de modernitate, Jiří Našinec, posedînd un simț sigur al valorii, priceperea de a evidenția dominantă unei opere și virtuțile ei estetice, fascinat de categoria fantasticului, își redactează articolele riguros și dezinvolt totodată (George Bacovia, Ion Barbu, Lucian Blaga, Geo Bogza, Emil Botta, Dimitrie Cantemir, I.L. Caragiale, Mircea Ciobanu, Ion Creangă, Leonid Dimov, Mircea Eliade, Mihail Eminescu, Eugen Ionescu, Panait Istrati, Alexandru Macedonski, Constantin Noica, Vasile Părvan, Radu Petrescu, Alexandru Philippide, Dumitru Radu Popescu, Sorin Titel, Tristan Tzara, Urmuz, Ilarie Voronca ș.a.). Jitka Lukešová și Libuše Valentová crescute în „întimitatea textului”, fac și ele dovada unei pregătiri profesionale de excepție.

Desigur, dicționarul are și unele neîmpliniri. Semnalăm cîteva dintre ele cu convingerea că numai în felul acesta li putem ajuta pe autori în vederea unei alte ediții. Credem că pentru înțelegerea literaturii române moderne era necesară definirea expresionismului și avangardismului, nu doar a simbolismului. Lipsa din dicționar a unor folcloriști de seamă ca Simion Florea Marian, G. Dem. Teodorescu, Artur Gorovei, Tudor Pamfile,

pentru a numi doar cîteva, o socotim păgubitoare, ca și absența citorva scriitori remarcabili ca Emil Cioran, Dimitrie Stelaru, Constant Tonegaru sau F. Brunea-Fox. Literatura română contemporană suferă probabil cel mai mult de pe urma absențelor. Nu putem trece nici peste faptul că bibliografia scriitorilor contemporani este în unele cazuri incompletă.

Un dicționar nu poate înlocui cărțile unei literaturi, se știe. Însă, dacă are forța de a provoca nevoia cunoașterii acelor cărți, el poate deveni, la rîndul său, de neînlocuit, fascinant. Volumul în discuție conțînind, sperăm, o asemenea forță de provocare, autorilor li se cuvin cu prisosință toate mulțumirile noastre.

Mariana Vorona

Un act de cultură

CERCETĂTORI români actuali, sub egida Academiei de Științe Sociale și Politice și a Institutului de filosofie, au elaborat proiectul unui tratat de istorie a filosofiei moderne și contemporane în cinci volume, dintre care primul este deja apărut. Deoarece aprecierile noastre vizează în-deosebi acest prim volum, ne facem datoria de a consemna colectivul lui de autori: I. Banu, I. Bănoiu, Al. Boboc, Gh. Al. Cazan (coordonator), C. Damian, S. Ghiță (coordonator), N. Gogoneață, I. Goian, I. Ivanciu, N.I. Mariș (secretar științific), L. Miros, Fl. Neagoc, D. Opreșcu, R. Pantazi, Al. Păscu, G. Purdea, I. Roșca, D. Stoianovici, A. Tache, Gh. Vlăduțescu (coordonator).

Elaborarea tratatului, sintem preveniți, răspunde sarcinii trasate de partid, de secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, de a prelua tot „ceea ce s-a creat bun în trecut, în toate domeniile de activitate, inclusiv în domeniul artei, literaturii, al concepțiilor filosofice”, dar „în mod critic”. Căci nu este posibil să construim o cultură nouă și un om nou în lipsa cuceririlor realizate de omenire în istoria sa de până acum.

Chiar de la început, cum era și firesc, într-o **Introducere**, nu amplă dar densă, este schițată concepția asupra istoriei filosofiei și metodologia corespunzătoare, care vor ghida elaborarea întregului tratat. Se apelează pentru aceasta la acei filosofi care au scris istoria ale filosofiei sau au fost preocupați de problema, în-deosebi la Hegel, și pe bună dreptate, căci nu există filosof care să fi cugetat mai profund, mai coerent și mai consecvent istoria filosofiei ca mișcare și auto-mișcare a gândirii.

Istoria filosofiei este considerată ca parte a culturii, fără a fi însă confundată cu istoria generală a gândirii, deoarece o asemenea istorie, reprezentând „fondul comun de idei, sensuri și expresii, care stau la baza întregii culturi”, n-ar putea înlocui „nici istoria filosofiei, nici istoria științelor și nici istoria literaturii sau a artelor”. Disocierea de mai sus, ca și altele, are menirea de a conduce spre „un concept adecvat de filosofie”, dar nu ne varietă, ci de fiecare dată potrivit epocii și în-deosebi în funcție de nivelul atins de procesul de diferențiere și integrare a valorilor.

Pornind de la premisa că istoria filosofiei nu poate să nu urmărească dependența ideilor filosofice de sistemele sociale care le-au generat și de implicarea lor în spațiile culturale, se subliniază totodată specificul creației filosofice, identitatea de sine și diferența de altul, autonomia sa relativă în ansamblul formelor de spiritualitate. Așadar, autorii

*) **Istoria filosofiei moderne și contemporane**, vol. I, Buc., Edit. Acad. R.S.R., 1984.

sint interesați de logica internă a filosofiei, de înaintarea organică după legi proprii, cum ar zice G. Călinescu, și consideră, asemeni lui Hegel, dar respingând dogmatismul acestuia, că „întregul istoriei filosofiei este un progres în sine necesar și consecvent, progres în sine rațional, determinat de către ideea sa”. Întrucât filosofia în desfășurarea ei istorică este un progres al adevărului, pe care îl are întotdeauna ca țel, iar adevărul este universal, filosofia însăși se instituie ca filosofie universală.

Concepind istoria filosofiei ca **istorie a problemelor și conceptelor**, autorii își propun să respecte următoarele exigențe fundamentale: (1) unitatea dintre logică și istorie; (2) distincția dintre problemă și soluție, dintre un domeniu teoretic și interpretarea lui într-o direcție filosofică; (3) selectarea gânditorilor care ridică probleme și în funcție de criteriul valorice, nu după simpatii etc.; (4) respectarea principiului istorismului și refuzul „modernizării”. Inscrind-se într-o perspectivă dialectică, autorii resping „modernizarea”, dar și „istoricismul” (= rămânerea în istoricul problemelor), pledând pentru o cercetare care să releve permanent valoarea actuală a diferitelor filosofii. „Reconstituirea concepției marilor personalități din istoria culturii — scrie unul din autori — constituie un prilej nu numai de reflecție asupra contribuției lor în epocă, ci și de readucere în contemporaneitate, de semnificare în raport cu starea actuală a creației umane, cu profilul și perspectivele acesteia”. Corpul filosofiei, ca și al oricărei forme a spiritului, poate fi oricând prezent și activ prin studiul istoric sale, care se constituie ca factor propulsor al dezvoltării actuale.

Am prezentat doar o parte din principiile metodologice care vor sta la baza întocmirii tratatului. Concepția teoretico-metodologică de ansamblu ni se pare coerentă și operatorie; totul va depinde de continuare de știință și suplețea cu care diverșii autori o vor aplica în cercetarea concretă, de capacitatea lor și a coordonatorilor de a realiza o unitate principială a studiului care să nu piardă din vedere nici filonul problematic fundamental (**philosophia perennis**), dar nici înnoirile și particularitățile pe care le adaugă personalitățile și curente în succesiunea lor istorică.

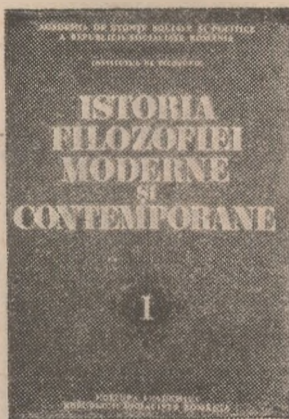
ÎN ÎNTREGIMEA sa, tratatul are ca obiect cele două mari „virste” ale filosofiei — cea modernă și cea contemporană. Noi am fi vrut ca el să ia în considerare și „virsta” antichității, atât de interesantă din punct de vedere filosofic, ca și cea a evului mediu, pentru a avea astfel în integral **itinerarium mentis in aeternitatem**. Dar dacă nu ni se oferă „totul” sintem silți să ne mulțumim și cu „mult”.

Volumul I cuprinde desfășurarea cugetării filosofice de la Renaștere la epoca „Luminilor”, adică până la David Hume inclusiv. Întîlnim în acest prim volum trei tipuri de studii: (1) monografice, dedicate unor mari filosofi ca Fr. Bacon, Descartes, Pascal, Hobbes, Spinoza, Locke, Leibniz, Berkeley, Hume etc.; (2) de mișcări, școli, curente: Renașterea (caracterizare generală, umanismul și renașterea filosofică, orizontul filosofic al noii științe, filosofia socială și politică), filosofia reformei, raționalismul postcartezian, ocazionalismul, deismul englez, școala scoțiană etc.; (3) studii asupra ideilor filosofice apărute în alte cimpuri ale spiritului: știința, filosofia dreptului, filosofia istoriei. Nu obiectăm împotriva diversității modalităților de prezentare, dar atragem atenția asupra unor posibile repetiții (uneori deja existente).

Urmărind geneza filosofiei moderne, prima parte dezvăluie treptat, dar pregnant, diferențierea dintre filosofie și teologie, care constituie tocmai trecerea la timpurile moderne, adică să se creadă — cum spune Hegel — că „ceva poate fi adevărat pentru rațunea gânditoare, fără să fie totodată adevărat și pentru teologie”. Filosofia modernă se și constituie prin opoziție față de scolastică. De altfel, conturarea procesului de despărțire a filosofiei de teologie, de religie, și relevarea tendințelor laice și raționaliste reprezintă o constantă fundamentală a volumului, fără să fie trecute sub tăcere zbatările, contradicțiile, inconsecvențele diferiților gânditori.

Înglobând în istoria filosofiei și acele semnificații și fundări teoretice care s-au născut în alte sfere ale spiritului, autorii nu abdică de la programul lor, ci îl dau o consistență mai temeinică și mai variată. O istorie a filosofiei moderne nici nu se poate lipsi de analiza revoluției științifice moderne, care a răsturnat cosmosul tradițional, a unor inovatori ca Galilei și Newton, a filosofiei dreptului (Grotius și Pufendorf), a filosofiei istoriei (Vico și Cantemir).

Programul de ansamblu are în vedere „și contribuțiile gândirii românești, participarea ei la progresul valorilor teoretice și interacțiunea ei cu sisteme filosofice elaborate în alte spații istorico-culturale”. În volumul I există două asemenea înscrisuri în contextul filosofiei universale: un paragraf despre „umanismul românesc” și un altul despre Cantemir. Reți-

nem din primul că „Opera lui Costin a fost începutul cristalizării teoretice a conceptului de omenie, o moștenire sacră a spiritualității românești, în general, a dimensiunii ei umaniste în special”, iar din cel de-al doilea că „Dimitrie Cantemir este în cultură un creator de talie europeană, pentru că opera sa se înscrie în cursul ascendent al spiritualității europene, care la rîndul ei recunoaște în cărturarul român pe unul din cei mai de seamă exponenți ai tendințelor înnoitoare de la începuturile epocii moderne”.

În raport cu **Istoria filosofiei moderne**, apărută la noi între anii 1937—1941 (tot în cinci volume), lucrarea actuală, credem noi, nu se constituie neapărat ca o replică dată peste timp, ci mai degrabă ca o **continuare**, dar ca o **continuare critică**. O asemenea dublă atitudine este justificată atât de perspectiva tradiției culturale cit și de noile exigențe ale culturii noastre, de confruntarea de idei în lumea contemporană. Beneficiind de răsturnarea lucrării anterioare, cea actuală tinde și, sub unele aspecte, reușește să o depășească. Între altele, această depășire se realizează prin analize și comentarii mai în consens cu nivelul și stilul de gândire al științei contemporane, mai apropiate de preocupările filosofice și sociale ale zilelor noastre. O cercetare paralelă a celor două lucrări ar fi semnificativă sub multiple puncte de vedere, permițând totodată justificarea și formularea judecăților de valoare.

Rîndurile noastre nu reprezintă o discuție critică, ci o succintă prezentare care vrea să atragă atenția asupra unei lucrări de importanță majoră. Sugestia pe care ne-o permitem este aceea de a accelera ritmul de apariție a celorlalte patru volume.

Traian Podgoreanu

23 AUGUST 1944 — compoziție de Eugen Popa

Mirabila limbă română

LA SFÎRȘITUL anului trecut, Editura „Scrisul românesc” din Craiova a publicat un voluminos **Tratat de dialectologie românească** (970 p.), realizat, sub auspiciile Consiliului Culturii și Educației Socialiste, de un competent colectiv din cadrul Institutului de cercetări etnolingvistice și dialectologice din București și de alți specialiști, avînd drept coordonator pe dr. Valeriu Rusu. Iată, de altfel, numele celor ce și-au adus contribuția la încheierea celei mai detaliate descrieri de sinteză a dialectelor și graiurilor românești de care dispunem pînă în prezent, descriere ce va constitui, sintem siguri, un moment de referință în evoluția acestei discipline științifice, cu largi implicații în viața social-culturală a poporului nostru: Ion Ioniță, Magdalena Vulpe, Marielena Tiugan, Ruxandra Pană-Borolanu, Mariana Ciolac, Margareta Chioreanu, Margareta Magda, Maria Marin, Paul Lăzărescu, Victorela Neagoc, Bogdan Marinescu, D. Urișescu, Anca Hartular, N. Saramand, P. Atanasov (Skopje), A. Kovačec (Zagreb), Ioana Nichita, Iulia Mărgărit, N. Dunăre, P. Ursache, C.D. Georgescu, A. Bucsan, Eugenia Flîstac, D. Zăgorodni, Alexandrina Petrescu și Jenica Serbănescu.

În afara investigațiilor proprii, autorii au utilizat o amplă bibliografie (citată la p. 775—839) — lucrări ale predecesorilor și ale cercetătorilor actuali, între care o poziție aparte o ocupă: **Atlasul lingvistic român**, realizat, sub conducerea lui Sextil Pușcariu, de Sever Pop și Emil Petrescu și publicat între 1938—1972 (partea a doua cu colaborarea prof. I. Pătruș și a altor lingviști clujeni); **Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni**, în curs de publicare, începînd din 1967, la a cărui înfăptuire participă colective din mai multe centre științifice, inclusiv unii dintre autorii tratatului; **Atlasul lingvistic moldovenesc**, publicat de dr. R. Udler și de alți dialectologi din R.S.S. Moldovenească (1968—1973); **Graiurile românești din Banatul iugoslav în lumina geografiei lingvistice**, atlas redactat de profesorul Radu Flora de la Belgrad (1969); cele trei sinteze de dialectologie românească apărute în ultimele decenii, avînd ca autori pe acad. Ion Coteanu (1961), Matilda Caragiu Marioțeanu (1975) și colectivul format din aceiași autoare, Ștefan Giosu, Liliana Ionescu-Ruxandoiu și prof. Romulus Todoran (1977).

Fructificînd și sintetizînd un extrem de variat și bogat material dialectal din

domeniul foneticii, morfologiei, sintaxei, formării cuvintelor și vocabularului, autorii deschid tratatul cu câteva capitole teoretice privind, printre altele, metodele și tehnicile de cercetare dialectală, criteriile de delimitare a graiurilor, subdialectelor și dialectelor, cu aplicare concretă la limba română, la care se adaugă, în partea finală, un util glosar de termeni dialectologici.

Credincioși concepției tradiționale, împărtășite de lingviștii români și de majoritatea romanștilor din străinătate, autorii prezintă, în continuare, cele patru dialecte românești, de întindere inegală: **dacoromân**, cel mai extins și mai compact, pe baza căruia s-a format una din principalele limbi literare și naționale romanice, **română**; **aromân, meglenoromân și istoromân**, răspîndite pe arii mai puțin întinse în Peninsula Balcanică, pe teritorii în care se vorbesc, în cea mai mare parte, limbi slave, greacă și albaneză. Cit privește **dacoromânia**, ținîndu-se seama de rezultatele cercetărilor din ultimele decenii, ni se înfățișează un tablou mai nuanțat, care completează concluziile la care se ajunsese pînă nu de mult în dialectologia noastră. Astfel, sint descrise pe rînd, fiind însoțite de 177 hărți ilustrative: **subdialectul muntean**, ce cuprinde Muntenia, Oltenia, Dobrogea și sudul Transilvaniei (mai ales, județele Sibiu și Brașov); a se vedea, în special, hărțile 28 și 29); **subdialectul moldovean**, răspîndit în Moldova, Bucovina, Republica Socialistă Sovietică Moldovenească și în câteva raioane ale R.S.S. Ucrainene, vecine cu țara noastră (h. 30, 32, 33 s.a.); **subdialectul bănățean**, vorbit în Banat și în zona vecină din Provincia Autonomă Voivodina din R.S.F. Iugoslavia (h. 64, 73 s.a.); **subdialectul crișean**, cunoscut în nord-vestul țării (h. 79, 80 s.a.); **subdialectul maramureșean**, specific depresiunii intracarpatică a Maramureșului (h. 120, 121 s.a.). Evident, limitele dintre subdialecte nu sînt rigide, adesea constîndu-se zone de tranziție și diferențieri mai nuanțate între graiurile unui subdialect, ceea ce ilustrează varietatea vorbirii populare în toată creativitatea ei locală. În particular, reține atenția faptul că, alături de subdialectele menționate mai sus, autorii disting un grup destul de individualizat al **graiurilor din Transilvania propriu-zisă**, apropiate, în esență, de subdialectele nordice (h. 130—132 s.a.), precum și **graiul din Țara Oașului**, situat între subdialectul crișean și cel maramureșean (h. 171—174). La acestea se adau-

gă succinta descriere a unor graiuri românești vorbite pe teritoriul altor țări, ca de exemplu, în R.P. Bulgaria, R.S.F. Iugoslavia, R.P. Ungară, U.R.S.S. și în alte părți, tot așa cum în țara noastră se găsește grupuri de vorbitori ai altor limbi (maghiară, germană, sirbocroată, ucraineană ș.a.).

Un interes deosebit, nu numai istoric, ci și lingvistic propriu-zis și cultural, îl prezintă descrierea celor trei dialecte sud-dunărene — **aromân**, vorbit de circa 400 000—600 000 persoane, răspîndite în Grecia, Albania, Iugoslavia, Bulgaria, precum și în țara noastră, mai ales în Dobrogea; **meglenoromân** (circa 5 000 persoane, în Grecia, Iugoslavia și în alte țări, inclusiv în România); **Istoromân** (circa 1 500 vorbitori, în peninsula Iugoslavă Istria). Această descriere este efectuată nu numai pe baza lucrărilor mai vechi, ci și a cercetărilor proprii, de un lingvist de origine aromână, N. Saramand, și de doi cunoscuți specialiști din Iugoslavia, P. Atanasov și A. Kovačec, cărora nu putem să le fim decît recunoscători pentru contribuția lor remarcabilă. Datele sintetizate în acest tratat, împreună cu hărțile respective (175—177), alături de lucrările mai vechi ale lui G. Weigand, S. Pușcariu, Iosif Popovici, Th. Capidan, T. Papahagi și ale altora, sînt în măsură să permită cercetătorilor, lingviștii și istoricii, concluzii mai ample, bine fundamentate privind extinderea romanității în trecut, vitalitatea și permanența ei de-a lungul scolelor în aria carpato-balcanică și în contact cu alte popoare.

Tratatul se încheie cu câteva capitole sintetice consacrate structurii dialectale a limbii române, raporturilor dintre lim-

ba literară și graiurile populare, concordanțelor dialectale cu alte limbi romanice, precum și influențelor reciproce dintre română și limbile vecine la nivel dialectal. O interesantă completare a descrierii dialectologice o reprezintă secțiunea finală, rezultat al unor cercetări interdisciplinare, în care sint comentate zona etnografică a spațiului românesc, folclorul literar și cel muzical în perspectivă geografică, dansul popular și arii coreografice. Din aceste expuneri rezultă, cum subliniază coordonatorul lucrării, că „există concordante evidente — fără a fi absolute — între peisajul etnografic, folcloric și dialectal românesc”; în același timp, „diversitatea de fenomene și de arii asigură, în ciuda aparențelor, o unitate deosebită a creației materiale și spirituale a românilor, în totalitatea ramurilor acestui comunități etnice” (p. 671—672).

Desigur, specialiștii vor discuta în detaliu această amplă lucrare colectivă, nu lipsită de unele asperități în redactare sau de unele chestiuni controversabile, asupra cărora nu este cazul să ne oprim aici. Ceea ce dorim să accentuăm însă cu toată căldura este rezultatul remarcabil la care a ajuns colectivul de autori, faptul că au pus în mîna unui larg cerc de specialiști, nu numai lingviști, ci și folcloriști, etnografi, istorici, geografi, sociologi și reprezentanți ai altor discipline științifice, o amplă sinteză privind **unitatea în diversitate** a unui din tezaurele noastre cele mai de preț, expresie și simbol al identității noastre naționale, **mirabila limbă română**.

Gheorghe Mihăilă

Limbajul poeziei culte românești

DUPĂ cum spune în preambulul la al doilea volum din **Stilistica funcțională a limbii române**, I. Coteanu urmărește să schițeze în cartea lui caracteristicile limbajului poeziei culte românești, și anume prin arătarea modului în care „depinde realizarea artistică a poeziei de specificul ei intrinsec și de posibilitățile de expresie ale limbii române”. „Expresiv” înseamnă pentru autor „concretizarea unei impresii prin diverse semne”. Întreaga expunere se organizează „în jurul ideii că literatura este în esență un fel de a imagina lumea”. În sfârșit, „exemplele ilustrative sînt luate din toate perioadele poeziei românești, fără preferințe deosebite și fără să fi fost supuse unei selecții valorice speciale, căci scopul lor nu este antologic și nici individualizarea felului de a scrie a unui poet sau altul” (p. 7). Cîteva zeci de pagini mai departe, la finele capitolului al doilea, autorul revine cu precizarea importantă că nu a adoptat „un model de gramatică”, în care să se introducă structurile parțiale ale limbajului poetic, ci a vrut să vadă „cum utilizează el (acest limbaj — N.M.) posibilitățile din gramatica graiului în uz spre a face din ele expresii poetice”. Și încă: „Rezumînd deci datele problemei, putem spune că limbajul poetic rezultă din remodelarea zonelor de variație liberă ale graiului, și, cum cea mai liberă dintre ele este semantica, apoi, în ordine, sintaxa, iar cea mai puțin liberă combinarea la nivelul morfologic, este normal să-i căutăm specificul acolo unde teoretic bănuim că poate fi găsit. Prozoia, care este o fonologie specială, are [...] o situație aparte” (p. 58—59).

Înțelegem de aici două lucruri, pe care I. Coteanu le va rediscuta pe scurt în **Înceiere**, și anume că, pe de o parte, codul poetic este considerat o virtualitate a codului lingvistic general, valorificată în așa fel încît să domine mesajul propriu-zis, iar pe de alta, că faptele de limbă socotite poetice se definesc printr-o deviere oarecare de la norma lingvistică uzuală. Este perfect normal ca un lingvist să abordeze poeticul din acest unghi. În plus, dacă el atrage de la început atenția asupra acelor zone ale limbii care permit, teoretic, o exploatare poetică eficientă, nu înseamnă că, practic, le va cerceta amănunțit pe toate. Aspectul evident privilegiat, aproape exclusiv, este, în acest volum din **Stilistica funcțională**, acela sintactic. Atît capitolul al doilea (**Constituenții expresiei poetice**), cît și al treilea (**Concentrarea expresiei**) studiază elementele sintaxei poetice (grupurile nominale, grupurile verbale), raporturile lor sau formele prin care se produce concentrarea expresiei, care i se pare lui I. Coteanu la fel de esențială

I. Coteanu, **Stilistica funcțională a limbii române. Partea a doua. Limbajul poeziei culte**, Editura Academiei, 1985.

pentru poezie ca și ambiguitatea ei. Aspectul semantic (tropologia și restul) este, firește, implicat pretutindeni, dar de puține ori se află în primul plan al observației, de exemplu în ultimele subcapitole din capitolul al treilea, unde e vorba de înnoirea expresiei și de „despicarea” cuvîntului. Un articol al autorului, din **SCI**, 4, 1984, intitulat **Reconstruirea poetică a cuvîntului** era dominat de preocuparea pentru semantica poetică. Unele exemple de acolo le regăsim în **Stilistica funcțională**, dar în alt context și în privite din altă direcție. Morfologia și fonologia poetică sînt lăsate la o parte. În această fixare a interesului pe sintaxă trebuie să vedem influența lui R. Jakobson. E și o arie a timpului nostru, dacă o pot numi așa, care preferă tot mai des să caute specificul poeticului în predicăție (adică în enunț), după ce decenii de-a rîndul îl căutase în cuvînt. J. Cohen și P. Ricoeur, necitați în **Stilistica funcțională**, au contribuit cel mai mult (primul aproape fără să-și dea seama) la această deplasare de accent, pe urmele lingviștilor americani. În ce mă privește, eu cred că deplasarea din stilistică și poetică nu e fără legătură cu schimbările din poezia însăși și, dacă am o obiecție de făcut studiului lui I. Coteanu, absolut remarcabil și de o mare acuratețe a demonstrației, ea ar fi aceea de a căuta (în pofida citorva precauții teoretice) un criteriu universal al poeticului oarecum împotriva faptului că poeticul este o noțiune istorică, vie și mutabilă. Că lucrurile stau așa o dovedește cel mai bine, după părerea mea, împrejurarea că poeticele ineseși s-au modificat în raport cu poezia. Dacă poeticității de azi se arată mai sensibili la sintaxa poeziei decît cei de ieri, obsedați de semantica, acest lucru nu este deloc întîmplător. Nu e momentul să intrăm în detalii, așa că mă voi mărgini să afirm că problematica cuvîntului în poeticele deceniilor trecute s-a datorat impunerii pe plan european a acelei poezii pe care o numim modernă și care începe între alții cu Mallarmé. Baza de discuție a poeticilor americani fiind, la rîndul ei, diferită, ne explicăm de ce, cititori ai lui Pound sau Eliot, unii dintre lingviștii americani și-au întemeiat poeticile pe actul de vorbire sau pe enunț și nu pe cuvîntul ca atare. Prozoia însăși a fost studiată, pînă în secolul XIX, altfel decît ar merita să fie studiată după 1900, cînd formele scrise de expresie poetică au luat locul celor orale, iar sistemul metric s-a prăbușit. Poezia concretă, vizuală sau letristă, bunăoară, se cuvine abordată la alt nivel decît aceea în vers regulat de dinainte, fie și numai pentru faptul că utilizează literele și grupurile lor în locul sunetelor și ordonării lor ritmice. O poetică în care s-ar ține cont de aceste modificări ar trebui să ia în considerare toate nivelele (fonologic, semantic, gramatical și, poate, textual),

chiar dacă (și aici I. Coteanu are perfectă dreptate) marja de exploatare a diverselor zone nu este egală, fiind mai strîmtă de pildă în morfologie decît în vocabular.

E imposibil, într-o recenzie ca cea de față, să urmărim descrierile autorului din capitolele centrale ale studiului său, foarte instructive, în toate privințele. Cîteva analize ar merita să fie relevate. Să spun doar ce ele au și meritul rar de a apela la exemple din poezia cea mai nouă, neocolind, cu scorșoșenia tradițională a savanților, poeți care mai trec în ochii opiniei publice drept neconsacrați. În cazuri în care critici literari sau scriitorii care le împrumută ocazional instrumentele se arată neînțelegători și ostili, lingvistul I. Coteanu, din contra, se arată deschis, gata să accepte noutatea și s-o explice științific.

NU POT însă trece peste primul capitol, **Limbajul poetic**, în care autorul schițează o teorie personală, din care decurg analizele din celelalte capitole. După părerea lui I. Coteanu, vorbitorii doresc adesea să (și să-și) explice lumea. „Ideea ca atare datează sub diverse forme din antichitate — scrie lingvistul — dar niciodată, din cîte știm, limbajul poetic nu a fost definit pe baza ei. Cauza principală credem că a fost — și în mare măsură continuă să fie — convingerea nemărturisită că expresia trebuie să atingă un anumit nivel estetic spre a-și merita numele de limbaj poetic, pierzîndu-se din vedere că esteticul începe chiar din momentul exprimării modului de închipuire a unei lumi sau a unora din elementele ei constitutive și că de aici decurg în mod necesar toate metaforizările, în accepția cea mai largă a acestui termen” (p. 10). Iată o frază-cheie pentru concepția autorului. În orice limbaj, precează el, există o forță „prin care ajungem la noi imagini ale lumii” și care nu rezidă exclusiv în alegerea cuvîntelor (cum au crezut autorii de retorici), ci și (sau mai ales) în combinarea lor.

Dacă în **Basmul cu minciunile**, „lumea în care o albină trage la jug alături de un bivoli nu mai este lumea de toate zilele”, faptul nu se datorează inventării unor cuvinte sau obiecte inexistente, ci punerii lucrurilor existente în situația de a face acțiuni după alte legi decît cele cunoscute. Este vechiul procedeu al „lumii pe dos”, semnalat de Curtius. De fapt, e vorba aici mai curînd de o altfel de lume decît de una (numai) răsturnată. Lumea pe dos o găsim mai des la scriitorii fantastici, lumea altfel o găsim la toți scriitorii, și ea constă (după observațiile autorului) în redistribuirea rolului obiectelor, într-o anumită ordonare a evenimentelor, într-un șir de reflecții, într-o stare de spirit sau într-un personaj. Ea nu e totuna cu

universul operei, noțiune ce trimite la concepția artistului despre realitate și nu la lumea propriu-zisă a literaturii. Literatura nu descrie lumea ca atare, ci închipuie lumi (firește, nebarabate complet de imagini ale celor reale). I. Coteanu nu rupe ficțiunea de limbaj: „Poezia reprezintă rezolvarea contradicției dintre ficțiune, ca activitate liberă, mai mult ori mai puțin bine ordonată prin semne verbale, și mulțimea de reguli de limbă și de limbaj specializat în care ea trebuie să se exprime” (p. 14). Combătînd pe I. Lotman după care orice text poate primi funcție literară, autorul **Stilisticii funcționale** acceptă totuși ideea semioticianului sovietic conform căreia literatura este un ansamblu sau o mulțime de texte, rezultat dintr-un criteriu de selectare. Problema criteriului devine așadar esențială. El poate fi cel estetic („și, în consecință, toate producțiile verbale care-l satisfac vor fi declarate literatură artistică, indiferent de conținut”) sau cel al **lunii închipuite** („și, în consecință, vor fi declarate literatură artistică producțiile verbale corespunzătoare, indiferent de realizarea artistică”). Și: „Nimic nu ne împiedică să le aplicăm pe amîndouă, însă într-o anumită ordine. Preferăm ordinea: lume închipuită (sau posibilă), funcție estetică, fiindcă numai în acest fel credem că se poate sublinia și valorifica acțiunea emițătorului de mesaje artistice de a transforma mental obiectul supus atenției și prelucrării sale [...] Proiectarea celor două criterii asupra unui ansamblu de texte reprezintă deci un mijloc mai eficace de stabilire a caracterului literar decît luarea în considerație numai a celui estetic, dar cu condiția să se urmeze itinerariul: lume închipuită — funcție estetică sau, în orice caz, cele două criterii să fie total asociate” (p. 16). În concluzie: „De aceea, modul de a spune literatură nu este decît modul de a spune lume închipuită, indiferent de gradul de apropiere a ei de realitate... Însuși acest mod este limbaj poetic sau, în termeni mai riguroși, el este mulțimea verbală structurată pentru a exprima lumi închipuite” (p. 18). De vreme ce literatura izvoară din dorința vorbitorilor de a-și explica lumea, temeiurile limbajului poetic „se află în ultimă instanță în graiul de toate zilele” (p. 18). Această constatare este importantă în studiul lui I. Coteanu și conduce finalmente la ideea că graiul, ca purtător al funcției poetice, are dubla calitate de materie și de uneltă de construire a unor lumi posibile. Cum el îndeplinește multe funcții, chestiunea este de a ști care dintre ele le domină pe celelalte și în ce fel, căci funcția creează structura. Funcția poetică e definită în termeni jakobsonieni, ca o centrare asupra mesajului, ceea ce face din grai un obiect organizat coerent. Principalele caracteristici ale limbajului poetic sînt ambiguitatea și condensarea. Ele au fost descrise și de alți cercetători, ca și consecința desprinsă de aici și anume faptul că „funcția poetică acționează în dauna celei de comunicare” (p. 26), așa încît nu are rost să stăruim.

Teza este interesantă și foarte bine susținută. Elementul esențial mi se pare legarea funcției poetice de construirea de universuri imaginare, ceea ce presupune desfacerea ei de emoțivitate și de cunoaștere, fără în același timp a răpi poeziei capacitatea de cunoaștere și emoția. Mă întreb însă cît de universale sînt criteriile celorlalte, ambiguitatea ori condensarea: Toate poeticele le consideră valabile, dar toate poeticele sînt recente și exprimă un **parti-pris** al epocii în care poezia cea mai în vogă pare să facă din ambiguitate și din concentrare factori definitorii. Alte epoci s-ar putea să pretindă alte criterii. **Stilistica funcțională** este un studiu serios, temeinic și original, pe care cercetătorii fenomenului poetic nu-l vor putea ocoli de aici înainte.

Nae Antonescu

Nicolae Manolescu

„Virtus Romana Rediviva”

● **TARA NĂSAUDULUI** și-a găsit în persoana scriitorului și profesorului clujean Teodor Tanco un cercetător avizat al trecutului cultural, înțeles ca o valorificare pozitivă din perspectiva luminilor actualității. Pînă în prezent a tipărit la Bistrița cinci volume, cu titlul simbolic, **Virtus Romana Rediviva** (cu patru sensuri istorice: militar, autonom-administrativ, educativ și cultural-estetic): **Insemnări și portrete** (1973), **Urme peste veacuri** (1974), **Rădăcinii adînci** (1977), **Memoria istoriei** (1981) și **Memoria prezentului** (1984). În perspectivă pregătește alte volume, ce s-ar putea constitui într-o veritabilă enciclopedie culturală a părților născute. Acest fel de cercetări aparțin preocupărilor culturale regionale ce au ca scop să reliefeze virtuțile creatoare ale provinciei, amintind de localismul creator preconizat de Al. Dima și de testamentul lui G. Barițiu, acela de a aminti pe bărbatul luminați din istoria patriei noastre.

Toate cele cinci volume ale lui Teodor Tanco se compun din cîte două părți: prima cuprinde cercetări despre publicațiile periodice născute și bistrîțene, constituindu-se într-o lucrare de istorie a presei locale, rolul tipografiilor din provincie, reuniunile învățătoresci din epocă, societățile culturale, circulația calenda-

relor, activitatea neobosită a **Astrei**, revistele școlare, autonomia administrativă a ținutului născutean etc. și a doua intitulată **Portrete în cuvinte** ce evocă personalitățile istorice născute, mai mult în latura lor biografică, oferind astfel informații inedite despre George Coșbuc, Liviu Rebreanu, Andrei Mureșanu, poetul Ion Moldoveanu, Grigore Moisil, filologul Nicolae Drăgan, Grigore Silași, scriitorii și cărturari ce interesează întreaga cultură românească și apoi o sumedenie de localnici, oameni cu diverse preocupări umaniste, de cultură și știință, al căror principal țel era lupta pentru realizarea idealului de unitate națională.

Toți acești cărturari din volumele lui Teodor Tanco și alții care-și așteaptă încă locul, mai însemnați sau mai mărunți, își îndreptau privirile înspre capitala țării noastre, după devisa lui Ioan Slavici: „Soarele românilor de la București răsare”. Mulți dintre ei au devenit colaboratori ai ziarelor fondate și conduse de George Barițiu, al publicațiilor blăjene și al **Tribunel** sibieni și unii dintre ei chiar al celor din România. Regionalismul cultural nu l-au înțeles ca o cantonare în provincialismul îngust și lipsit de perspectivă ci ca o contribuție deschisă la dezvoltarea culturii românești, o integrare a particularului în registrul valorilor per-

manente și reprezentative ale națiunii noastre.

Se știe că în provinciile românești au existat acele faimoase „țări”, fiecare cu însemnele ei distinctive: Țara Birseu, Țara Vrancei, Țara Oașului etc., între care prestigiul Țării Născuteului este la înălțime, ocupînd un loc de frunte în peisajul politic și cultural românesc, prin mijlocirea acțiunii educative a școlilor, a presei și a societăților culturale, a acelei atît de utile **Arhivei Someșană**, reapărută acum în serie nouă și în general prin patriotismul ardent al locuitorilor acestui ținut grăniceresc. Toate aceste aspecte din trecut, Teodor Tanco le aduce la lumină prin mijlocirea unor cercetări riguroase, ce au la bază metoda istorică, în lumina arhivisticii și a mărturiilor din presă. **Portretele în cuvinte**, adică evocarea personalităților culturale amintite, atestă calitățile de prozator ale autorului, tonul evocator imbinîndu-se armonios cu reliefarea activității acestor înaintași ai culturii românești din provincie. O bogată iconografie înviorază fiecare volum, iar un indice de nume ajută la consultarea lor. **Virtus Romana Rediviva** mărturisește puterea creatoare a sufletului românesc din Țara Născuteului și a împrejurimilor. Lucrarea lui Teodor Tanco merită toată atenția, ea oferind multe informații inedite pentru cultura noastră regională.

„Ardealul ne cheamă...”

ÎN CADRUL și la inițiativa revistei „Vatra”, a fostului ei redactor șef, regretatul și valorosul scriitor Romulus Guga, a apărut cel de al doilea volum, de **Documente ale continuității** (*). Inițiativa, gândindu-ne la ilustrații înaintași ce au activat ca istorici și oameni de cultură pe Măreșul de Sus, printre aceștia Petru Maior, Gheorghe Șincai, Alexandru Papiu-Ilarian, pare normală, firească, mai neobișnuită fiind doar viziunea „de conținut” a acestor „documente ale continuității”. Firul să zic așa de conținut al **Iliadei**, cum se știe, este cel din invocație: „minia ce-a cuprins pe Achile Peleanul” — pe acest fir, apoi, Homer înșiră tot ce are de spus, perlele atât de variate și diferite ale salbei sale nepieritoare; în monolog, durată și lupta pentru durată par a fi conținutul unei vaste epopei din care volumul de față nu-i decît un cînt, un episod.

Unul eroic care evocă luptele duse pentru eliberarea de sub jugul hitleristo-horhyst a acestor străvechi pămînturi românești. Faptele: actul de

*) Dr. Grigore Ploșteanu, Vasile F. Suci, Lazăr Lădăriu, **Epopeea de pe Mureș**. Revista Vatra. Biblioteca de istorie. Tg. Mureș, 1985. (1 volum, 330 p., 23 lei).

la 23 August 1944, întoarcerea armelor și ocuparea noilor poziții de luptă în lungul liniei ce separa rupea Transilvania în două, în urma dictatului fascist de la Viena din 1940, bătăliile crîncene purtate alături de armata sovietică pentru realipirea teritoriului de Nord-Vest al României la Patriamumă, apoi pentru eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei, aparțin Istoriei. Ele sînt cunoscute, se învață azi în școli, iar cînd și dacă unele din „cînturile” ce se adaugă firului epopeii — în speță luptele duse de Armata 1 română, apoi și de Armata 4 română pe teritoriul județului Mureș între 23 August și 1 octombrie 1944 — sînt editate de o revistă de prestigiu „Vetrei”, e de presupus că ele, folosind documente, fotografii, mărturii ale participanților, le depășesc, tinzînd către literatură, cunoaștere adică nu numai prin știință politică și militară, ci și prin imagine artistică. E ceea ce autorii reușesc în marea parte a volumului de față.

Eroismul este o temă generoasă și inepuizabilă, iar dintre bătăliile armatei noastre din acest război, cele mai faimoase sînt tocmai cele de pe Mureș. Autorii acestui volum încearcă să le ridice un monument tot așa de peren ca și marmora. Ei reușesc mai totdeauna în elaborarea și evocarea

sucesiunii faptelor și, uneori, în transfigurarea lor artistică. Una din fafețele eroismului — care are și ceva tragic în el — și anume jertfa ostașilor căzuți la datorie, cu miile, cu zecile de mii, este surprinsă în stil de literatură-document. Spre pildă, evocarea unui din supraviețuitori, Tamaș Anton din Cipău: „...i-am îngropat sus pe creastă, fără coșciug, în gropi comune lungi de aproximativ 30 de metri, late de 2,5 metri, numerotate de la A la Z, așezați în formă de straturi...” Sau a lui Gheorghe Oltean din Tg. Mureș: „Aici la noi, la 15 octombrie 1944 [...] împreună cu Alexandru Cozma, om de 70 de ani, am săpat o groapă lungă de 15 metri, lată de 5 [...]. Eu m-aș obliga să îngrijesc cimitirul, însă nu pot, pentru că sînt invalid de război: mi-am pierdut piciorul călcînd pe o mină în timp ce adunam eroii de pe malul Mureșului pentru a fi înmormîntați...” Capitolul pe care autorii nu-l încheie înainte de a închina și ei, eroilor, un recviem: «Eroii dorm. După ce au îmbrățișat o brazdă din moșta străbună, o culme de deal, o creastă de munte, o poală de pădure, au rămas pe o pașiște de flori, cu multe margarete, cu „nu mă uita”, mai ales, și-au așezat de o parte mantalele grele de apă și miros de praf de pușcă, gamelele de altă parte și așteaptă să creas-

că din patul armelor florile liniștii și păcii...»

Flori pentru care numai în aceste părți ale țării s-au jertfit peste zece mii de ostași evocați cu adevăr și frumusețe în paginile acestui cînt de epopee. Cînt ce poate fi rezumat în pușele altui participant, Octavian Mereuț din comuna Ogra, pensionar, pe atunci sergent în Regimentul 4 Vinători moto, unul din cei care la 18 septembrie 1944 au reușit să cucerească „blestemata” Cotă 495 de la Oarba de Mureș: „Nu știu cum să vă spun să înțelegeți mai bine. Te cuprinde la un moment dat o stare așa nedeslușită, poate fi și teama. Frica de a nu mai fi. Moartea n-o dorește nimeni. Am făcut războiul și știu ce zic. E ca și cum te-ai împăca la gîndul că noaptea poate alunga lumina. Începuse să cadă frigul peste pămînt. Noi cîntam. Cîntam «Treceți batalioane române Carpații». Trifu Ion avea glas frumos:

V-așteaptă izbînda, v-așteaptă și frații
Cu inima la trecători
Ardealul, Ardealul, Ardealul ne cheamă
Nădejdea e numai în noi...”

Nicolae Crișan

Un stindard moral

CINE n-a suferit nu este Ființă, este cel mult un ins! afirmă un gânditor. Noi, românii, am suferit neomenesc de mult de-a lungul istoriei. Ființa românească este avuția noastră cea mai de preț. Aici e continuitatea, sinele inconfundabil, setea de adevăr, credința de vatră și neam, datina și dorul, spiritul de sacrificiu, condiția eroică. Vocabula MOISEI concentrează în sine toate aceste trăsături definitorii ale suferinței și neîngenunchierii, ale Ființei naționale. A vorbi acum, în august, despre acest Oradour sau Lidice al românilor este o necesitate. Este ceea ce au intuit istoricii Gheorghe I. Bodea și Vasile T. Suci cînd au purces la reconstituirea faptică, pe bază de mărturii și documente, a tragediei din satul maramureșean, în cartea „Moisei”, apărută anul trecut în „Biblioteca de istorie” a revistei Vatra de la Tîrgu Mureș. Scriitorul acestor rînduri este legat prin baștină, travaliu profesional și „chemarea sinelui” de evenimentele din Moisei pe care le-a examinat printr-o cercetare inde-

lungată, la sursă și în toate implicațiile temporal-spațiale din ultimii patruzeci de ani. În virtutea acestei cunoașteri, afirmă că „Moisei” nu este doar o carte-document, cum sugerează autorii prin reconstituirea de tip anchetă utilizată. Este un stindard moral, al demnității și neîngenunchierii. Ce face, în definitiv, autorii: lasă faptele să vorbească, impușcații din Moisei reliefîndu-se succesiv din spovedania fluvială a celor care depun mărturie privitor la crima săvîrșită de hoardele fasciste ale lui Horthy. Și nu este o mărturie de tribunal. Și au cuvîntul nu ca martori convocati în proces. Grozăvia se reintrupează aidoma, secvență cu secvență, din ceea ce își aduc aminte minuțios soțiile, fiii, frații, rudele martirilor, din mărturia unicului supraviețuitor al măcelului. Depoziția acestora reface nu numai filmul evenimential, reface omenia tragică a tipologiilor din odiseea Moisei. Cei doi istorici realizează, așadar, o arheologie moral-caracterologică a crimei, dau dimensiunea umană a acestui abominabil fapt

de istorie. De aceea zic: „Moisei” este o carte de învățătură, o carte-avertisment.

Ce anume avem noi de învățat — după patruzeci de ani de evoluție și revoluție — din tragedia de la Moisei? Avem de învățat să denunțăm pînă la capăt aceste fărădelegi și să veghem prin unitate națională și lucidă viziune asupra autodevenirii românești, să sporim valorile prezentului, pentru o Românie socialistă egală cu sine însăși, avînd la temelie adevărul, demnitatea, roadele muncii și luptei tuturor fiilor ei, deopotrivă înstăpîniți în drepturi și îndatoriri.

Acestea au fost și motivele pentru care mai jos iscălitul a fost tentat să recepteze — de astă dată cu mijloacele proprii operei de ficțiune — tilcurile majore ale evenimentului Moisei într-o carte care se petrece în actualitate: e vorba de romanul meu „Student la istorie” (volumul II) recent apărut în Editura „Cartea Românească”. Tema romanului este sugerată de însăși realitatea pe care o traversăm:

memoria istorică devine factor de edificare de conștiință de sine, de demnitate românească. Sensul moral al cărții mele: spre a nu trăi în strîmbătate, datori sîntem să rostim adevărul pînă la capăt, adevărul așa cum este el. Acest raționament prezidează, dealtminteri, ca motto, romanul: Dacă nu învățăm de la istorie, vom ajunge s-o retrăim.

Pop Simion

De dincolo de uitare

DEBUTÎND în timpul celui de-al doilea război mondial cu poezii de factură patriotică și protest social, din care nu lipseau accentele mesianice și profetiile apocaliptice, Petre Bucsa se ralia *ex officio* tradiției militante a poeziei ardelenne, reprezentate de Goga, Cotruș sau Mihai Beniuc. Iată că, după patru volume de versuri (*Cetini mohorîte*, 1943; *De n-ar veni noaptea...*, 1969; *Ceremonii*, 1978; *Cutremurul cuvintelor*, 1982), un scenariu de film și o traducere, poetul debutează, ca prozator, cu o culegere de opt povestiri, inspirate, aproape în exclusivitate, din evenimentele ultimului război mondial*). Volumul era oarecum previzibil, căci durerea celui care a trăit una din marile nedreptăți istorice (e vorba de odiosul Diktat de la Viena, care a impus locurile sale natale „hatul” din Dealul Feleacului) fusese valorificată doar în câteva cicluri de versuri (*Poeme cu gura închisă*, spre exemplu), ceea ce era prea puțin pentru un autor atât de implicat în destinele patriei. Cel care declara atunci, meditănd la drama Țării: „Nu știu să plîng! Și-aș fi neghiob să plîng / Bolnave toamne cu ramuri ce se frîng / cînd țara-mi singurează sub cruce încirigate / Iar libertatea geme sub ivăr de lăcate !...”,

*) Petre Bucsa, *Dincolo de uitare*, Editura Dacia.

va cunoaște ulterior experiența directă a războiului, în calitate de combatant pe frontul antihitlerist, încît transfigurarea acestor „trăiri” în registru epic apare ca un lucru firesc.

Eroii povestirilor sînt, în cea mai mare parte, țărani pe care războiul i-a dislocat de la indeletnicirile lor tradiționale, producîndu-le incalculabile suferințe morale și materiale. O femeie înnebunește la primirea anunțului indoliat din care află că soțul ei „a căzut la datorie pentru țară și rege” (*Cînd vestea vine într-amiază*). În altă povestire (*Crucea dracului sau La capătul nopții cerul singera*) o bătrînă sugrumă un soldat german, răzbunîndu-și astfel fiul și bărbatul ucisii pe front. Cîteva titluri (*Ei sînt de dincolo de uitare*, *Taina lui Oneș Ioan*) surprînd fapte de arme ale ostașilor români, săvîrșite pe cîmpurile de bătăie de la Oarba de Mureș sau din Munții Tatra, eroii acestora neputînd fi uitați, fiindcă ei „se află undeva dincolo de uitare”. Să remarcăm aici că autorul se detașează de o anumită literatură de război, renunțînd la patetismul grandilocvent și eroismul de manual, împotriva cărora se ridicase Camil Petrescu în esul *Mare emoție în rîndul prozatorilor de război*. Dimpotrivă, prezentînd războiul ca o experiență individuală, prozatorul transcrie spaimele și neliniștile din preaj-

ma atacului, momentul „cînd știi prea bine că viața îți atîrnă de un biet firicel mai subțire decît firul de păr [...] Cînd simți că sufletul îți este năpădit din toate părțile de frica morții, de spaima acestui îngheț definitiv și iremediabil ce te-ar putea cuprinde dintr-o clipă în alta în brațe, încheind astfel totul, absolut totul”. Bun cunoscător al psihologiei și mentalității țărănești, autorul surprinde cîteva trăsături ale țărânului ardelean dintotdeauna, așa cum pot fi găsite și la Rebreanu Pavel Dan sau Ion Agărbiceanu (modelele sale epice incontestabile): dragostea pentru pămînt, imperatiile morale care îi guvernează viața, lipsa de afectivitate dintre soți, puterea exercitată de „gura satului” ș.a. Ca și în poezii, autorul exploatează mitosul autohton (colinde obiceiuri, datini), dar mai ales vocabularul regional (musai, mintenaș, fîgădău, găzdușaf etc.)

O schimbare a registrului tematic se constată în cea mai întinsă povestire (nucleul unui posibil roman) *Toamna cînd îngălbenește frunza*, consacrată „treceții”, cum ar spune Nicolae Velea, unui țaran în „noile și esențialele schimbări postbelice”. Înzestrat cu minte ageră și vorbă mușcatoare, fiind „o ciudată împletire de încrîncenare și duioșie, de inteligentă șiretenie și brutală franchețe, de modestie și mîn-

drie, de naivitate și pătrunzătoare judecată, de ironie neiertătoare și cum-pănire cinstită și plină de înțelegere a faptelor și a oamenilor, el amintește de un model ilustru (Ilie Moromete), inclusiv prin aperturile sale filosofice și atracția pentru politică (citește în *Știința* articole „despre ce voia partidul comunistilor”).

Dincolo de unele mici superficialități gazetărești, de reminiscențe unor scheme și clișee literare (cum ar fi prezentarea voit caricaturală a portretelor de soldați germani) de unele soluții mai puțin convingătoare, povestirile din *Dincolo de uitare*, scrise, cum observa cineva, „fără pretenția de virtuozitate a procedeeilor narative moderne”, întregesc profilul unui scriitor matur, aflat în căutarea unor noi forme de expresie literară.

Ilie Radu-Nandra

Iubire și poezie

PUBLICIND cu intermitență versuri prin reviste vreme de mai mulți ani, George Macovescu lăsa impresia că recurge la exercițiul poetic dintr-o necesitate mai mult exterioară, de ordin formal, spre a exprima cu mijloace lirice un conținut resimțit ca fragil și vulnerabil, pe care jurnalistica sau evocarea epică l-ar fi dezavantajat ori compromis. Ca la vechii autori ce credeau cu osîrdie în ierarhia genurilor, poezia părea să fie o îndeletnicire a rarelor ceasuri de visare, tihnă, melancolie și reculegere, sustrase existenței curente, „prozei” vieții, pe care o înnobilează totodată, conferindu-i o aură prețioasă, de distincție și frumusețe.

Stringându-și acum într-un volum *) producția lirică, George Macovescu realizează una dintre surprizele literare ale anului, fiindcă imaginea rezultată contrastează puternic și semnificativ cu aceea existentă în chip difuz pînă la această dată. Cartea face dovada existenței unui univers poetic unitar și constituit, de o incontestabilă originalitate expresivă. Nu totuși în întregime. Autorul nu a vrut ori nu a putut să renunțe la compunerile cu caracter disparat și ocazional, redactate cu un prilej oarecare de emoție, ce predispunea în chip natural la poezie (amintirea unui prieten, a unei călătorii, a unui peisaj, a unui moment biografic etc.). Aproape o treime din cuprinsul volumului reprezintă de fapt o culegere de asemenea exerciții superioare, ce trădează familiarizarea cu mijloa-

*) George Macovescu — **Undeva, toamna, cindva...** Ed. Eminescu, 1985.

cele poeziei și existența unei sensibilități lirice de factură evocatoare, dar nu mai mult decît atît, în această categorie intrînd multe texte în sine admirabile, însă fără să participe la constituirea unui orizont poetic individualizat, cum de exemplu este această impresie din Pompei — „Legată de zid, sclava din Pompei, / Uitată, părăsită de stăpînul ei, / Ținută de cătușă, / Încată cu cenușă, / S-a prăbușit sub zgură, / Ducîndu-și mîinile la gură. / Gest de uimire, de întrebare ? / Zădărnice-ncercare de scăpare ? / S-a zvîrcolit cu furie, neîntreprupt, / Dar lanțul soartei sale nu s-a rupt. / Și, unde ar fi ajuns ? Pînă la usă ? / Întunecat, Vezuviul ploua cu cenușă”. La fel, această **Reînfilnire**, la vîrsta domolirii elanurilor, cu Parisul : „Paris al tinereții mele, / Al dulcilor vagabondării, / Al cerului fără de stele, / Al straniilor întrebări, / Te-am căutat, ca altădată, / În Place des Vosges, la Porte d'Orléans, / În ochii adumbriți, de fată... / «Mais, où sont les neiges d'antan ?»”.

SURPRIZA este oferită de masivul grupaj de sonete ce alcătuiește secțiunea cea mai întinsă a cărții (fiind regretabil că nu s-a procedat și la o delimitare grafică a capitolelor). Oarecum în linia sonetelor „shakespeare”-ene ale lui V. Voiculescu, fără dramatismul sumbru înveșmîntat într-o grea aură poetică de acolo, sonetele lui George Macovescu aparțin, la nivelul evidențelor, lirismului eroticii tîrzii, unde seninătatea devine un factor de potențare a sentimentului : „Rugatu-m-am să nu-mi aparî în zare. / Era tîrziu, în pragul iernii mele. / Dar frumusețea ta nu mi-a dat ascultare / Și

m-am lăsat purtat de-o barcă fără vele”. Sau : „Cînd nu te așteptam, ai năvălit în cetatea mea. / Ascuns în spatele înaltelor metereze, / Am crezut, o vreme, că sînt apărat, / Dar, pînă la urmă, eu însumi ți-am deschis porțile”. Există însă un strat mai adînc al acestor ceremonioase și totuși înflăcărâte poeme de dragoste : iubirea apare ca un refugiu, ca un liman salvator. Puterea pasiunii devine putere de rezistență la vicisitudinilor : „Am scris o lungă iarnă sonete pentru tine. / A fost a mea cîntare în nopți întunecate, / Cînd lumea se-ascunsesse în goluri ferecate, / Lăsînd stihii nebune să bată-n tamburine. / Ca-n sticla cu mesagiu, zvîrlită la-ntîmplare / În valurile mării de cel naufragiat, / Închis-am al meu suflet, de doruri sfișiat, / În versuri zămislite în timp de îndurare. / Citește-le în taină, așa cum au fost scrise. / Iubirea-mi pentru tine nu este de strigat / În cele patru vînturi. În ea am sigilat / Și inima-mi și gîndul, ca-n vechile zapise. // În nopțile-nghețate, cîntat-am încă o dată / Ce-i mai frumos în lume, minune adorată !” Raportul subtil dintre pasiune și exprimarea pasiunii este apoi într-un chip remarcabil orientat spre sublinierea importanței traducerii în cuvinte a sentimentului ; nu întîmplător iubita este o „Galatee, sculptată în cuvinte” și în-suflețită de „mîngîierea” verbului poetic. Iubirea rodeste în poezie și, în ultimă instanță, poezia întreține suflul vital, deschide orizontul eternității, asigură permanența pasiunii. Această virtute a iubirii ca forță magică întrupată în poezie este îndelung și profund evocată în sonetele lui George Macovescu,

dînd nota cea mai caracteristică a volumului : „În iarna-ntunecată, ai fost mea lumină. / Prin cețurile negre, în trimeteal semnal, / Cum farurile-noapte, din singuratic mal, / Clipe spre marinarii aflați în grea furtună, / Mă-nsenina o zîmbet, o vorbă, o țere / Și ascultam cu farmec cum tîmi povestea / Nimicuri de-ale zile dar astfel ascundeai / O dragoste girgașă, sfișioasă adiere. / În zilele acele pătate de-ntunerice, / Simțit-am cur iubirea împodobește totul. / Mi se părea c-un soare despică orizontul, / Ia primăvara ride cu risul ei homeric. / În iarna-ntunecată, ai fost lumină mea. / Fără a ta iubire, m-aș fi oprit sub nea”. Fără a lipsi cu totul, galanteria, tonul afabil și curtenitor, grafi ingenuoasă (în volum sînt și citev „haiku”-uri) — elemente indispensabile oricărui „cantonier”, — sînt mere subsumate acestei vizuni a iubirii și poeziei ca resurse de regenerare și protecție a umanului. Cu o fericită formulare a autorului („Iar dacă ura recți-ar apărea în drum, / Ascunde-te-ți iubire, așa cum faci acum”), aceste sonete reprezintă o ascundere în iubire altfel spus o răscumpărare prin pasiunale convertit în artistic.

Este înțelesul profund al cărții lui George Macovescu, repet, una dintre frumoasele surprize ale acestui an literar.

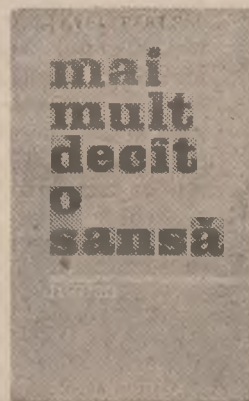
Mircea Iorgulescu

Războiul ca personaj

S-AR PUTEA spune că personajul principal al romanului *Mai mult decît o șansă* de Pavel Pereș este războiul. Războiul care creează acele situații extraordinare, răvășește conștiințe, curmă existențe, distruge bunuri, desconsideră sau reconsideră o întreagă tipologie umană. Viața și moartea se află într-un echilibru precar și capătă alte semnificații. În teribilul conflict nu toate caracteristicile se alterează. Eroii lui Pavel Pereș, de la soldatul comunist Ștefan Tudor, la pitorescul Florea, învățătorul Mirza, doctorul Mangu, Inimăroiu, Volintiru, colonelul Rareș, căpitanul Pannait etc. își păstrează totuși demnitatea umană, simțămîntul patriotic și acea undă de speranță că infernul, în cele din urmă, se va sfîrși. Acțiunea se petrece undeva, pe obcoale bucovinene, în vara anului 1944, și are în centrul atenției un regiment de grăniceri. Sînt clipele în care „aliatul” german devine din ce în ce mai insuportabil și, la nivelul masei de soldați, există tot mai multă nedumerire și nemulțumire în privința adevăratului scop al luptei. Sînt de fapt aspectele psihologice, întrebările și starea de spirit care caracterizează întreaga națiune română în acele clipe hotărîtoare. Pentru comunistul Ștefan Tudor sensul și soluțiile confruntării sînt clare. El însuși fiind o rotiță în marele angrenaj care va duce la întoarcerea armelor împotriva germanilor. Ștefan Tudor nu ezită să răspîndească manifeste, să săvîrșească acțiuni care îl pot aduce în fața Curții Martiale. De fapt el nici nu este singur și nucleul de comuniști va deveni tot mai puternic. Pentru ceilalți soldați, după ani de luptă, principalul scop rămîne supraviețuirea. Atmosfera este

tipic cazonă. Se trăiește cu frenezie fiecare clipă, și, între două lupte, o masă sau o sticlă de băutură constituie un festin pentru că moartea a mai fost o dată aminată. Amintirile dinaintea conflagrației aproape s-au estompat, legăturile cu familiile și trecutul plutesc vagi, nedefinite. În fața destinului imprevizibil se găsește doar o firavă nădejde în lumea de „după” — o lume a posibilei păci. Unicul lucru concret acum devine pămîntul românesc pe care se poartă lupta, iar desprinderea treptată a soldaților din apocalipsă se face prin intermediul satului. Bineînțeles satul e departe de a fi un eden, întocmirile sale fiind la fel de răvășite de război, dar totuși e o altă lume. Insuși satul încearcă să participe, să se adapteze noilor condiții și se petrece un fel de conexiune inversă : soldații sînt umanizați de localnici, iar aceștia, la rîndul lor, sînt protejați și pregătiți de soldați. În sfîrșit mult așteptata clipă a adevărului va sosi. Discursul radiodifuzat din noaptea de 23 August 1944 este semnalul marii schimbări. De-acum totul se conturează precis. Ordine rapide, acțiuni surprinzătoare și spectaculoase care cer tributul lor de jertfe subliniază amploarea înclăștării. Dar sensul istoriei este clar. Prin ceața masacrului se deslușesc semnele victoriei.

Cam aceasta ar fi trama și ideea romanului lui Pavel Pereș. Din păcate autorul nu și-a organizat bine materia și nici n-a găsit ritmul ideal al acțiunii. În prima parte fluxul narativ este prea des fragmentat în tablouri a căror imagine nu diferă prea mult, constituindu-se inevitabil în clișee. În partea a doua, acțiunea condusă cu o viteză fulminantă pierde multe detalii, luînd aspectul unui jurnal de front. Autorul s-a stră-

dult să surprindă panoramic un colț de lume într-un moment de răscruce, să descifreze legăturile soldaților cu sătenii, convulsiile morale ale tuturor, limpezirea unor conștiințe. Aici a reușit. Seismele interioare sînt mai bine redată chiar decît anumite scene de luptă. Detaliul de coșmar nu este evitat și nici clipele de sensibilitate. Romanul însă se vrea de acțiune și introspecțiile psihologice au o pondere restrînsă. Cu o excepție, autorul nu a apelat la documente și ficțiunea, construită probabil pe niște mărturii, suferă de goluri vizibile, dar adevărul istoric nu a fost denaturat. Drama războiului, deși văzută în toată complexitatea ei, este tratată uneori explicit și didacticist. Dacă din punct de vedere stilistic romanul lui Pavel Pereș este departe de perfecțiune, el se impune prin trăirile intense ale personajelor și prin mesajul umanist de o actualitate acută : „Numai prin fapte exemplare putem făuri o altă lume !”

Iulian Costandache

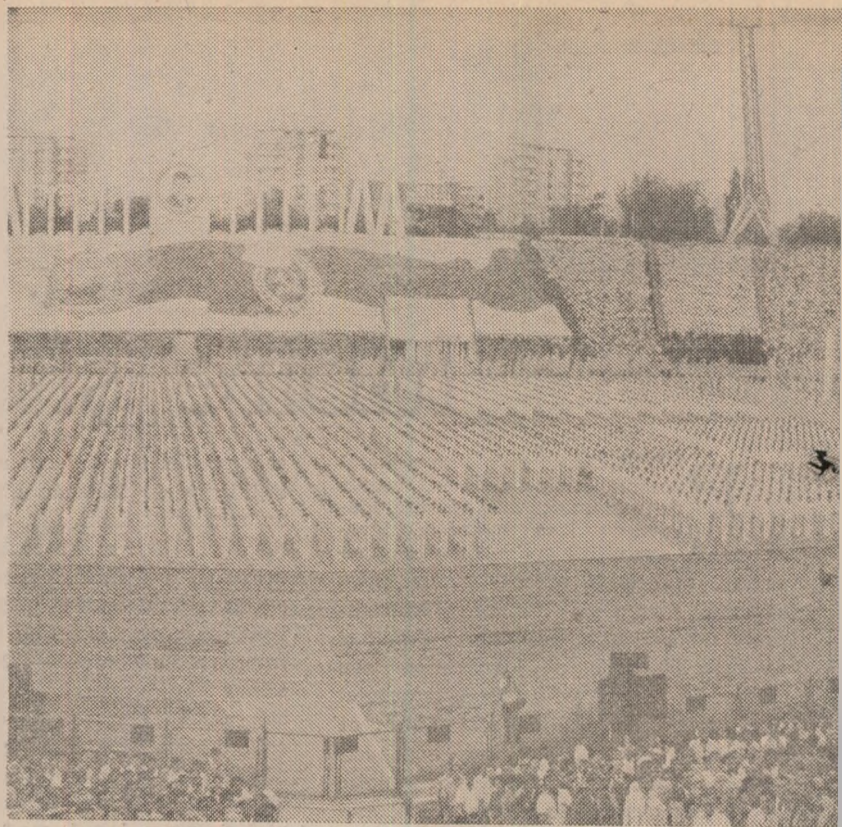
*) Pavel Pereș, **Mai mult decît o șansă** Editura Militară.

Calendar

- 26.VIII.1907 — a murit **Iosif Vulcan** (n. 1841).
- 27.VIII.1897 — s-a născut **Tomesa Sándor** (m. 1963).
- 27.VIII.1914 — s-a născut **Mihai Novicov**.
- 27.VIII.1917 — a murit **Anton Naum** (n. 1829).
- 27.VIII.1917 — a murit **Ion Grămadă** (n. 1886).
- 27.VIII.1918 — s-a născut **Leon Levițchi**.
- 27.VIII.1924 — s-a născut **Mariana Dumitrescu** (m. 1967).
- 27.VIII.1928 — s-a născut **Mircea Zăciu**.
- 27.VIII.1930 — s-a născut **Z. Ornea**.
- 27.VIII.1942 — s-a născut **Ovidiu Ghidirmic**.
- 27.VIII.1943 — a murit **George Ulieru** (n. 1884).
- 27.VIII.1965 — a murit **Eusebiu Camilar** (n. 1910).
- 28.VIII.1909 — s-a născut **Asztalos István** (m. 1960).
- 28.VIII.1910 — s-a născut **Constantin Salcia**.
- 28.VIII.1915 — s-a născut **Irene Mokka** (m. 1973).
- 28.VIII.1917 — a murit **Calistrat Hogaș** (n. 1847).
- 28.VIII.1932 — s-a născut **Valentina Dima**.
- 28.VIII.1944 — s-a născut **Marin Mincu**.
- 29.VIII.1881 — s-a născut **N. Dunăreanu** (m. 1973).
- 29.VIII.1899 — s-a născut **Leon Negruzzi**.
- 29.VIII.1906 — s-a născut **Al. Constant**.
- 29.VIII.1961 — a murit **George Mărgărit** (n. 1923).
- 29.VIII.1975 — a murit **Theodor Constantin** (n. 1910).
- 30.VIII.1910 — s-a născut **Augustin Z. N. Pop**.
- 30.VIII.1936 — s-a născut **D. Matafă**.
- 30.VIII.1942 — s-a născut **Alex. Protopopescu**.
- 31.VIII.1909 — s-a născut **Ioanel Gologan**.
- 30.VIII. 1910 — s-a născut **Audrei A. Lillin** (m. 1985).
- 31.VIII.1926 — s-a născut **Octavian Grigore Goga**.
- 31.VIII.1927 — s-a născut **Dan Deșliu**.
- 31.VIII. 1927 — s-a născut **Radu Petrescu** (m. 1932).

PATRIEI SOCIALISTE, PARTIDULUI, TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU — EMOȚIONANT OMAGIU

ÎNTR-O atmosferă de intensă vibrație patriotică, în prezența tovarășului Nicolae Ceaușescu, a tovarășei Elena Ceaușescu, pe stadionul „23 August” din Capitală a avut loc, luni 19 august, impresionantul spectacol omagial consacrat sărbătorii naționale a poporului român, ziua de 23 August, și împlinirii a două decenii de la Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român. Într-o atmosferă de mare solemnitate și manifestare cultural-artistică organizată în cadrul Festivalului național „Cântarea României”, — strălucită inițiativă a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu —, ce a cuprins imaginile muncii, ale creației, ale realizărilor națiunii române, fără precedent în istorie, înscrise în aceste două decenii sub numele celui mai iubit fiu al său, tovarășul Nicolae Ceaușescu. A fost ca o incununare a celor mai luminoase sentimente, a celor mai scumpe aspirații care definesc astăzi istoria României și trimit în lume înaltul mesaj al păcii și al fericirii popoarelor.

Cu mijloacele artei, în expresii de o intensă reprezentativitate, de o valoare remarcabilă prin semnificația ei, mii de artiști profesioniști și amatori, oameni ai muncii din diverse domenii de activitate, au înfrunghiat în aceste ceasuri memorabile imaginea României de azi, imaginea României din „Epoca Ceaușescu”, cu toate izvoarele ei creatoare, cu toate împlinirile ei majore, cu toate perspectivele minunate.

Spectacolul de luni seara a fost, în același timp, o intensă reflecție a istoriei noastre din ultimele patru decenii, cu preponderență din cei 20 de ani care au trecut de când în fruntea partidului și țării noastre a fost ales tovarășul Nicolae Ceaușescu și a dat măsura viziunii noastre asupra lumii pe care o construim, asupra viitorului României.

Pot fi selectate fiecare din aceste imagini-simbol, ele ivindu-se ca un film a ceea ce am reușit să izbîndim, a ceea ce stă în fața noastră puternic și incandescent iluminat de Programul Partidului, din acea cartă elaborată de Congresul al IX-lea al Partidului, de Hotărârile celui de-al XIII-lea Congres, de întreaga politică profund vizionară, străbătută de un fierbinte patriotism, elaborată de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Am văzut desfășurându-se cu unduirea vieții unor oameni care trăiesc aceste timpuri crîmpeie din epopeea marilor noastre înfăptuiri. Trăind aceste vremuri mari în înfăptuiri ne putem plăsmui, înainte de toate, imaginea deplinei unități a revoluției noastre, a mării consecvențe prin care poporul, condus de partid, a urmat o politică în centrul căreia, ideal suprem, a stat fericirea României și a poporului român. Au răsunat în marea arenă a stadionului „23 August” cîntece dragi sufletului nostru, care se leagă de întiile ceasuri ale deșteptării noastre naționale, au răsunat măsurile simple și grave ale imnurilor muncii rostite de detașamentele tinerilor brigadieri, parcă în întiile cuvinte ale unui popor proaspăt eliberat prin propriile sale jertfe, angajat direct în frontul construcției, schimbînd arma pe uneltele muncii și ale creației, decis să-și făurească propriul destin în zbuciumatul destin al istoriei contemporane, hotărît să dovedească lumii identitatea sa, fizionomia sa de popor liber, capabil să ridice din temelii o nouă Românie.

Despre spectacolul de luni seara se poate spune că a fost o adevărată lume de simboluri, deschise sensibilității noastre, sufletului nostru întotdeauna dornic să mediteze la semnificațiile timpului pe care îl trăim. Dacă ar fi să alegem o dimensiune dominantă a lui, aceasta ar fi înlănțuirea tuturor generațiilor într-un unic sentiment de dra-

goste față de țară, față de partid, de încredere în forțele noastre creatoare, de iubire față de secretarul general al partidului, al cărui nume a fost înscris pe ctitoriile istoriei sale contemporane ca o expresie a năzuințelor supreme ale poporului român în cea mai strălucită epocă din milenara lui existență.

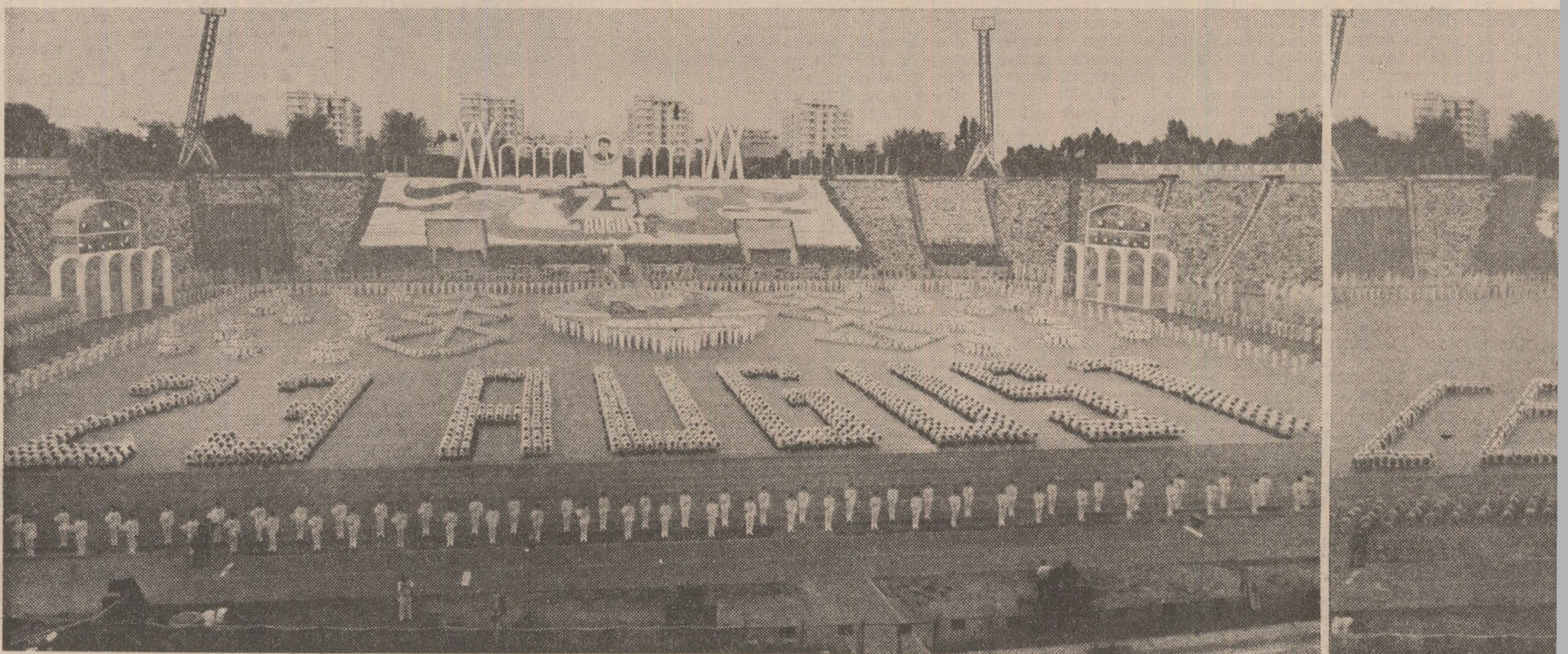
„CEAUȘESCU și poporul”, „Ceaușescu și tinerii”, „Ceaușescu — pace” — sintagme de neprețuit ale vieții noastre, repere ale unui mod de a fi azi, de a întâmpina viitorul. Din ele, însumînd efortul unui întreg popor, jurămîntul de muncă și de luptă al celor douăzeci de ani de libertate creatoare a României, s-au desfășurat imaginile superbe ale detașamentelor de constructori ai Canalului Dunăre-Marea Neagră — edificare măreață care ilustrează marea forță creatoare a poporului român în dreptatea muncii sale socialiste —, ale minunatei noastre industrii chimice — valorificatoare cu multă eficiență a bogățiilor patriei —, ale Metroului bucureștean — nu numai o realizare de înaltă performanță tehnică ci și emblema a modului de a edifica orașele țării de astăzi și de mâine.

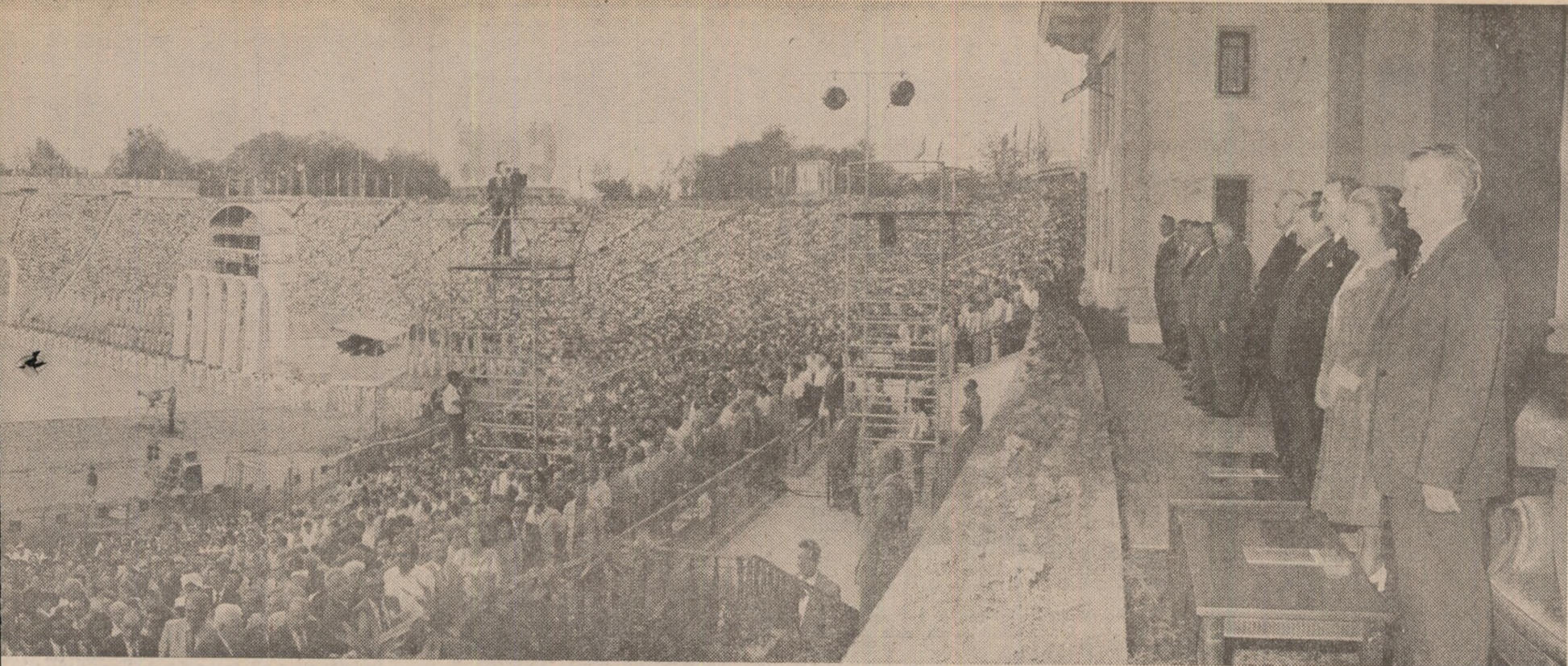
De neuitat rămîn imaginile agriculturii noastre socialiste, sugerînd nu numai un proces de modernizare a uneia din cele mai importante ramuri de producție, ci dînd măsura transformării unei clase sociale, țărănimea bucurîndu-se azi de roadele pămîntului, capabilă să realizeze o producție la cele mai înalte cote, avînd în slujba ei cuceririle științei, tehnicii, culturii. În lanurile unduind de trupurile vii ale stadionului „23 August” am văzut acest chip nou al țărânimii române, al satului nostru de azi, departe de a mai fi un loc uitat de lume, ci afirmîndu-se ca un centru unde se interferează tensiunile înaltei gîndiri științifice cu hărnicia și experiența strămoșească.

IMPRESIONANTA manifestare a realizat un portret riguros a ceea ce sîntem azi, adevărat și întemeiat pe faptele oamenilor, putînd încărcătura gîndului responsabil față de vremea pe care trăim și față de ziua de mâine. Creația științifică, tehnică, industrială, agricultură, viața spirituală, cultura și arta în înfrunghiere de mare semnificație s-au înfățișat totodată ca tarîmuri ale unor bătălii cîștigate, ca redute înălțate pentru cuceririle viitoare. Spectacolul a scos în evidență un dîntre reperele esențiale ale dezvoltării țării în ultimele două decenii și amne statornicirea științei ca una din cele mai importante forțe de producție, amploarea pe care a luat-o cercetarea științifică în toate domeniile de activitate. La traducerea în viață a acestui important obiectiv al politicii partidului, o mare contribuție a avut și a tovarășa academician doctor inginer Elena Ceaușescu, eminent militant politic și strălucit om de știință, al cărui aport personal științific și a căreia ține de coordonare a științei au o înfrunghiere de mare fertilitate în înflorirea științei și culturii naționale. Prezentînd imagini ale adevăratelor cuceriri ale științei ridicate de-a lungul și de-a latul țării, măreața manifestare a dat un omagiu tovarășei Elena Ceaușescu științei românești pusă în slujba patriei.

Meditînd la vibrantul omagiu adus Patriei, Partidului, tovarășului Nicolae Ceaușescu, nu putem să nu reflectăm la realismul epocii pe care o trăim, a cărei temeinicie constă tocmai în a privi în față ceea ce este și izbîndit și ceea ce trebuie să izbîndim. Din mii de chipuri omenești super și tinere, spectacolul ne-a înfățișat unicul chip al omului României contemporane, trăind nu o viață iluzorie ci una concretă, adevărată, de muncă și luptă consacrată fericirii țării și patriei edificări.

Dacă dragostea de țară și de par-

străbătut de la un capăt la altul
radioasă manifestare cultural-artis-
că, nu mai puțin caracteristică ei a
ost tinerețea. Tinerețea ca spirit, ca
drăzneală, tinerețea ca frumusețe a
ndului și chipului omului.

S-au succedat, valuri după valuri,
meri din toate domeniile de activitate,
plicromia lor fiind nu numai cea a
nui simplu spectacol, ci sugerând o
are socială, un timp în desfășurare,
altitudine de spirit, marcind una
cele mai mari cuceriri din
de patru decenii de la eliberare, și
mai cu seamă din cei douăzeci de ani
re au trecut de când la conducerea
artidului și țării a fost ales tânărul
evoluționar Nicolae Ceaușescu. Aceas-
izbindă este apariția unei tinere
se muncitoare cu o înaltă pregătire
fața cerințelor timpului, crearea
nei tinere intelectualități profund dă-
nită năzuințelor patriei, apariția unei
rănimii tinere în mentalitate și în
opurile sale, a unor constructori noi.
u adevărat, vîrsta de azi a ceea ce
e înfăptuiește în România este tiner-
țea, o tinerețe care învață din expe-
riența detașamentelor muncitorimii
măne aflate pe baricadele lui
August 1944, a zecilor de mii de comu-
niști care și-au pus semnătura, sub
ducerea partidului, pe toate actele
oluționare, hotărîtoare, din istoria
omâniei de azi.

Am privit pe stadionul „23 August“,
acest minunat spectacol, tinerețea
poporului nostru, ca o realitate și o
chibrită speranță. Oricare dintre noi
fi mîndru că avem asemenea
meri, și faptul că numele lor îl gă-
m încrustat în marile edificii ale zi-
l de astăzi reprezintă o realitate fi-
ască, dă măsura timpurilor pe care
trăim. Un tineret responsabil față
e misiunea sa în societate, față de
atoriile lui prezențe și viitoare, pre-
tindu-se temeinic să preia ștabela
voluționară a generațiilor care au

apăzătorii munca și sacrificiul lor la te-
meliile societății noastre socialiste.
Această minunată realitate a Româ-
niei de astăzi este nemijlocit legată de
numele și de fapta tovarășului Nicolae
Ceaușescu, de gîndirea sa revoluțio-
nară, de fierbîntele său patriotism, de
marca sa dragoste față de tînăra
generație.

CA o superbă eflorescență,
emoționantă manifestare a
fost împodobită de prezența
copiilor, de pionierii și șoi-
mii patriei. Adevărată prim-
măvară, minunată, privesc a copilă-
riei, simbol al eternei ființe a patriei,
prezența lor în spectacol a afirmat
condițiile minunate de care se bucură
astăzi în România socialistă copiii
noștri, a atestat una dintre cele mai
importante cuceriri ale socialismului:
transformarea învățămîntului, școlii,
într-un bun al întregii națiuni. Aceasta
a fost una dintre marile aspirații ale
revoluționarilor comuniști, năzuința
spre cultură constituind o componentă
a luptei pentru libertate și dreptate
socială. Dacă astăzi România este una
dintre țările cu cel mai perfecționat
sistem de învățămînt, care oferă
multiple căi de formare și de
afirmare a personalității umane,
aceasta constituie o victorie
a politicii Partidului Comunist Român,
indeosebi prin traducerea în viață a
programului partidului elaborat după
cel de al IX-lea Congres. Dar imagini-
le copiilor, rostirea lor pe stadionul
„23 August“ ne-au sugerat și o altă rea-
litate, care se referă la configurația
orașelor și satelor noastre: realitatea
școlii și a edificiilor culturale, vasta
construcție a instituțiilor de învățămînt
caracteristică a acestor ani. Niciodată
în România la dispoziția școlii nu au
fost puse resurse atît de mari ca în
aceste două decenii. Școala, astăzi,
devenit o cinste a fiecărei localități,
un loc de care se leagă îndreptățite
nădejdi în prețuirea potențialului
creator al fiilor patriei noastre.

ANSAMBLURILE artistice
evoluind sub emblema
Festivalului muncii și cre-
ației „Cîntarea României“,
detașamentele de sportivi
sub semnul „Daciadei“, e-
voluția unor formații profesioniste de
mare prestigiu, ansambluri de balet,
actori, formațiuni de dansuri populare,
instrumentiști de renume etc. — iată
alte câteva prezențe ale acestei grandio-
ase sărbători artistice care au dat
spectacolului relief, mișcare și culoare,
și au contribuit la alcătuirea unei cu-
prinzătoare imagini în care ne-am re-
găsit adevărul vieții și aspirațiilor
noastre.

Între toate, un gînd aparte se cuvine
bravei noastre armate, a cărei prezen-
ță, evocîndu-i pe cei care acum patru-
zeci și unu de ani, sub conducerea
Partidului Comunist Român, au răsturnat
dictatura fascistă și au adus jertfa
lor de sînge la eliberarea Europei, s-a
înscris sub același simbol al continui-
tății, al eroismului legendar al ostirii
române, pentru apărarea hotarelor țării,
piatră de temelie a noii noastre arma-
te, garanție a apărării cuceririlor socia-
lismului, libertății și independenței po-
porului român. O armată tînără, mo-
dernă, care, aducîndu-și onorul în fața
comandantului suprem, își rostea an-
gajamentul și jurămintul de a sluji
România socialistă cu credință și ab-
negație. O armată, cheazășie a dorinței
noastre de pace, care a împlinit alte
și alte imagini ale măreței manifestări.

SUB genericul „Apel de pa-
ce din Carpați“, un întreg
tablou a sugerat munca
pașnică a întregii noastre
națiuni, activitatea crea-
toare închinată progre-
sului și bunăstării, păcii pe pla-
neta noastră. Stadionul a fost în-

văluit de zborul porumbelor, cîm-
tecele au rostit sentimentele
calde ale apelului la pace și la înțele-
gere între popoare, în vasta arenă au
răsunat solemn cuvintele apelului pen-
tru dezarmare și pace al F.D.U.S., în-
țelept și vibrant memento al poporului
român, popor greu încercat de vicisitu-
dinile istoriei, biruitor prin cinstea și
vitejia brațului său, prin adevărul fi-
inței sale în dovedirea unității și inde-
pendenței, prin respectul față de toate
popoarele, prin sentimentul de bună
vecinătate și de colaborare cu toate
națiunile.

A fost un spectacol de neuitat rea-
lizat nu numai de mii de tineri în
impresionantele compoziții mișcătoare
ci și de către acel ecran viu, care
de la o clipă la alta aducea în
fața noastră embleme dragi, sugere-
rînd ctitoriile Epocii Ceaușescu, aducea
drapelele patriei, scene din trecutul său
eroic și din prezentul său de eroism al
muncii creatoare, în care am citit gîn-
durile și sufletul minunat al patriei
române. Au fluturat mîndre steagurile
țării și ale partidului, am privit imagi-
nile libertății noastre, am trăit clipe
de înălțare patriotică, de intensă iu-
bire față de partid și de idealurile so-
cialismului. Porți ale demnității noas-
tre naționale, încadrînd chipurile mar-
rilor bărbați ai acestei țări, în mijlo-
cul cărora s-a înălțat figura eroică,
exemplară a tovarășului Nicolae
Ceaușescu, ne spuneau că sîntem un
singur popor unit în slujba aceluiași
ideal de fericire și de bunăstare, de li-
bertate și de independență a României
socialiste.

I. Mureșanu

PODUL

LOCOTENENTUL își dădu însă seama că altfel băteau tunurile și mitralierile rușilor, mai rar și mai rupt, și se ridică, în tunica deschisă, la geam. Pe laturile curții, în umbra casei și a surii sub care dormeau ceilalți soldați, întrezări siluetele căilor, legați la căruțe, cu capetele ridicate mult din în. Cerul era senin, cum nu mai fusese de mult, pământul ca păcura, noroi. Și-n chiar clipa aceea în bătaie se opriră din fugă un soldat, care încremeni ca un cocor la pindă, cu pușca într-o mână și sacul de merinde pe brațul celeilalte. Cu ochii la el, locotenentul se aplecă și bijbi la mână pe lângă pat, după cizme... „Cizmele le duc la bucătărie, își aminti vorba majurului, să le curețe de noroi și să le usuce!“... Și-l revăzu aieva, cum i le trăsese din picioare și cum dispăruse, cu ele spinzându-l în mână, și abia acum se trezi cu adevărat... Pe jos, în întuneric, soldații începură să forfotească după arme și sacii cu grenade...

— Măi fraților! strigă soldatul din bătaie. Care și pe unde sînteți?
Locotenentul îl recunoscu după voce, căci îi fusese o vreme soldat în companie, că era Constandin Năstase, agentul generalului. Deschise repede fereastra, neînțelegînd ce-ar putea căuta generalul pe o noapte ca asta la ei, și întrebă:
— Ce e, Constandine?
— Nemții, dom'locotenent... și nu văd pe nimeni p-aceia...
— Dar tu?
— Am venit la dom-major, după floare de tel...

Locotenentul sări din pat, cu mișcările lui după cizme, dar tot nu dădu de ele și nici nu putu trece printre soldații buluciți în ușă.

— Afară! strigă și urcă iar în pat. Văzuse fereastra deschisă și dintr-o singură săritură fu lângă Constandin Năstase în bătaie, doar în tunică și ciorapi. Năvăliră apoi și soldații din casă, precum și cei de sub șopronul cu fin, amețiți de somn, și făcîndu-și lopețile și gamelele. Căii, cu simțul lor ascuțit, începuseră să-și tremure burțile, zmuind friele și nechezînd a spalmă, ca sugrumați. Un comandant de grupă își striga oamenii pe rînd, mai într-o latură, iar un trăgător de mitralieră scotea dintr-o căruță cutii cu benzii alburii de cartușe. În bătaie răpăiră primele gloanțe, rare și grele, ca niște pietricele. Acum apăru și Voicilă, cu boneta ca o ciplică pe creștetul capului mare și osos, cu vechea-i uniformă lălie pe trupul atît de slăbit acum și cu cizmele locotenentului în brațe.

— Lasă-le dracului, Voicilă... muniție și grenade la toți!

Majorul trase doi soldați după el, spre o căruță din sură și se întoarse, tirînd și el, prin noroi, niște cutii de muniție. El însuși le desfăcu, cu o balonetă, la picioarele locotenentului, albe, în ciorapi, și le împinse pe rînd între soldați. Locotenentul făcu un semn cu pistolul în aer și soldații o și luară după el, spre pod. Începură să troznească și gardurile celorlalte curți și umbrele altor soldați năpădiră ulița. Oamenii majorului începuseră, zmuind căii de zăbăluțe, să-i mute la trap pe după casele mai din afundul satului. Dincolo de pod și de viroaga în care spumea umflat rîul Zolna, mitralierile de pe tancuri tocău din nou, înfruntîndu-se cu cine știe ce soldați, de pe la artilerie sau brandurile grele, surprinși poate și ei în somn. Cîrînd începură să bubuie tunurile de pe tancuri, cîte trei-patru deodată, fulgerînd noaptea străvezie și cu proiectilele zbucnind în cîte o casă cuprinsă dintr-o dată de flăcări. Dincoace de viroagă, deocamdată scăpa doar cîte un proiectil, vîind pe deasupra, de-a lungul drumului la care voiau să iasă tancurile nemților în spatele diviziei generalului Prodan. Gloanțele mitralierelor însă băteau cîte o dată drept în curte, fleșcăind în noroi printre căruțe și cai...

Majorul își adusese aminte iarăși de cizme, dar nu mai avea decît una în brațe și rămase ca năuc în mijlocul bătaiei.

— Voicilă, îi trezi locotenentul, apără-ți singur căruțele și caii... Dacă ai niște mine sau niște încercături de trol, trimite-mi-le la pod...

Majorul se răsuci spre una dintre căruțele de sub șopron și-așa dădu peste Constandin Năstase...

— Ce e, mă, cu tine?
— Am venit după floare... dom'major...
— Păi acuma? Tu nu vezi?! Lasă că-ți dau pe urmă... adică, du-te și mută lăzile cu arhiva din casă într-o căruță, înhamă caii și fugi... Într-o ladă din alea e și floarea de tel...

LOCOTENENTUL uitase de poartă și sări gardul ca o năucă, în ciorapi. La pod, soldații și începuseră să sape, treziți de-a binelea din somn. Umbrele lor se tot frămîntau pe loc, grăbite ca într-o zbatere pripornită de pămînt. Sub noroiul abia amortit de frig, pămîntul era încă înghețat și lopețile, izbite cu putere, zbirnăiau. Partea satului de dincolo de viroagă ardea aproape toată, nemții aprinzînd fiecare casă ce le stătea în cale, să nu rămînă nici un soldat român după ei. Aceștia însă cîți or fi fost, trăgeau încă, inversunați, și aruncau grenade, cam la întimplare. Între ei nu se legase linia nici unu front și micile lor rezistențe erau curînd spurberate de tancurile ce duduiau tot mai aproape. Însă nici nemții nu se încumetau să străbată prea repede printre vetrele de foc din față, căci fiecare tanc putea să fie

pîndit de alți și alți soldați români, ascunși în întuneric, pe după garduri și case. Și, într-adevăr, curînd, unul dintre tancuri zbucnise în flăcări și fum, și toate celelalte începură să tragă de-a valma, aproape, drept înspre pod...

— Oricum, dar mai avem încă vreme să ne îngropăm în pămînt! își îmbărbătă locotenentul soldații.

Era clar că de ciocnirea cu ele nu vor putea scăpa. Tancurile nemților ținteau spre drumul de dincolo de viroagă, dar aici nu puteau trece decît pe pod. Pînă la urmă, în lupta de la pod se hotărî soarta contraatacului lor de noapte, care se vrola un pumnal înfipt pe neașteptate în spatele diviziei românești. Locotenentul ar fi putut, desigur, distruge podul de acum; dar el era necesar și pentru tunurile artileriei grele românești, care nu ajunseseră încă divizia din urmă, și pentru coloanele de aprovizionare care abia porniseră după ei. Și-apoi, l-ar fi putut arunca în aer și-n ultima clipă, căci era întuneric și cineva s-ar fi putut strecura oricum sub el. Dar chiar atunci se treziră cu două tunuri antitanc găsite de Voicilă în șat și le aduse cu caii, în galop lângă pod...

— Bravo, Voicilă! izbucni locotenentul, gîndindu-se că putea de acum aștepta tancurile pînă în gura podului, unde le putea izbi din întuneric, pieziș, de la numai o sută de pași... Dacă îmi aduc și cizmele, că mi-e frig, te pup!... Și mince, neapărat! mai strigă în urmă...

Locotenentul intră apoi între soldați și mută mitralierile în alte gropi mai ferite, așa ca să poată bate și pe pod și dincolo de viroagă. La fel mută și tunurile, după colțurile a două case, ale căror garduri din față fură culcate la pămînt. Apoi arătă tunurilor pînă unde trebuia să aștepte tancurile și le ordonă să nu deschidă focul decît la comanda lui. Cîțiva dintre tunari și trăgătorii de la mitraliere trecură podul cu topoare și tăiară repede niște pomi ce le încurca vederea. Cînd îi sosiră și mince, locotenentul trecu podul cu o întregă grupă și se îngropă, în rînd cu soldații, de o parte și de alta a drumului, în șanțuri. Și tocmai îi fură aduse și cizmele, începu să le încălze fără ciorapii plini de noroi, cînd primul proiectil de tun de pe tancuri vui și se sparse între ei. Vălmășagul din șat se limpezi astfel mai repede decît crezuse el. Numai din loc în loc mai plezneau cîte un tun și numai citeodată mai ciria, într-acolo, cîte-o mitralieră. Motoarele însă duduiau tot mai aproape și partea aceea de șat ardea cu flăcări roșiatice și coloane de fum negru și gros, ca de dohot aprins, ceea ce însemna că fumegau încă tancurile incendiate.

CURÎND flăcările scăzură și satul de dincolo de viroagă intră trespătat într-un întuneric îngroșat de sperlă și fum, și-ntr-o tăcere în care se deslușea cum tancurile se adunau pe drum. Nemții crezură desigur că terminaseră cu toți românii răzlețiți prin șat și se năpustiră în coloană spre pod. Înaintea primului tanc însă goneau cîteva căruțe, săltînd pe drumul noroiit și înghețat, și-o mină de soldați, înșiruiți pe șanț. Și numai cînd ei se opreau, din loc în loc, să tragă cu puștile-mitralieră în nemții de după tanc, mai scăpa acesta cîte o rafală de mitralieră în umbrele lor. Căruțele duriră curînd pe pod, iar soldații se risipiră printre pomii tăiați și-n gropile celor ce așteptau tancurile în fața podului, cu răsufările aprinse de alergătură.

— Cite sînt? întrebă locotenentul.
— Multe, dom'locotenent! abia legase unul dintre noii veniți, care părea nu atît speriat, cît depășit de numărul acestora. Au distrus ai noștri, niște tunari, care au tras cu tunurile de după garduri drept în ele, trei... dar tot au rămas vreo zece...

Primul tanc apăru apoi în marș de melc, în întunericul străveziu al uliței ce cobora spre pod, și se opriră, cu motorul mormăind și nemții de după el, pe șanțuri, în genunchi. Opriseră și următoarele două tancuri, de o parte și alta, parcă surprinse de golul de noapte ce li se deschisese dintr-o dată în față. Peste prăpastia de întuneric gros a viroagei, nu se vedea decît puntea pustie a podului, aruncată spre celălalt mal. Iar dincolo, doar întuneric străveziu, umbrele primelor case și drumul care urca și pe care goneau mai departe căruțele abia scăpate. Teava tunului de pe tanc coborî cîteva palme și tresăltă apoi cu gura inflăcărată. O vîină de foc albastru se întinse peste pod și primul proiectil se sparse pe uliță, în urma căruțelor. Apoi bătu și mitraliera de pe tanc, măturînd în secerare, lung, ulița și șanțurile, podul și curțile de din-

colo de el. Urmărea cîteva clipe de liniște, în care nemții socotiseră desigur că nu mai aveau pe nimeni în față, și soldații lor o luară în pas de pisică spre pod. Și tot așa pătruseră și pe pod, pe virfurile picioarelor și călcînd de sus, de parcă atunci se învățau să umble. Și erau încă pe pod, cînd porni și primul tanc, nerăbdător, cu motorul însă doar mormăind, umbra-i mătăhoasă abia legîndu-se, iar șenilele parcă pipăind pămîntul. Locotenentul așteptă în șanț, cu mina în brațe, pînă ce tancul ajunse în gura podului și putu arunca mina din spate, pe capota motorului care duhnea a dogoare și fum. O explozie puternică aprinse și săltă tancul, înepenindu-l avoi, cuprins de flăcări, în drum. Soldații locotenentului deschiseră focul mitralierelor și nemții de pe pod, precum și cei din uliță, de după tanc, fură culcați pînă la unul la pămînt. Următoarele două tancuri însă nu mai așteptară, încălecară șanțurile și porniră în fugă pe ele, cu tunurile trăgînd pe pod și dincolo de pod, iar cu mitralierile curățînd adăposturile în care locotenentul își îngropase soldații. Acesta mai avu încă timp să strige — „tunurile, să tragă tunurile!“ — și dispăru pe șanț, aruncînd o altă mină în drum, în chiar gura podului. Tancurile însă nu se grăbiră să intre pe pod, ci începură să se răsucească pe loc, înfuriate, cu șenilele mestecînd pămîntul și parcă înșurubîndu-se adînc în pozițiile românilor. Siluetele lor, aprăplite și mari, deveniră însă niște foarte bune ținte pentru tunarii de dincolo de viroagă, care le pîndiră pe rînd, cînd burțile, cînd motoarele din spate, și traseră cu precizie uimitoare, ca în poligon. Cele două explozii, aproape încălecate, zguduiră și noaptea și pămîntul, și flăcările galbene-singerii ale tancurilor fură curînd tăiate de lumina albăstruie și apoi de explozia minei din gura podului. Din șanț nu se mai putu ridica decît locotenentul, care se țiri ca deșelat pînă la parapetul podului încă întreg, se agăță de acesta și răcni, cu ultima me-lă puteri, înainte de a se prăvăli în apa ce clocoțea în întunericul din viroagă...

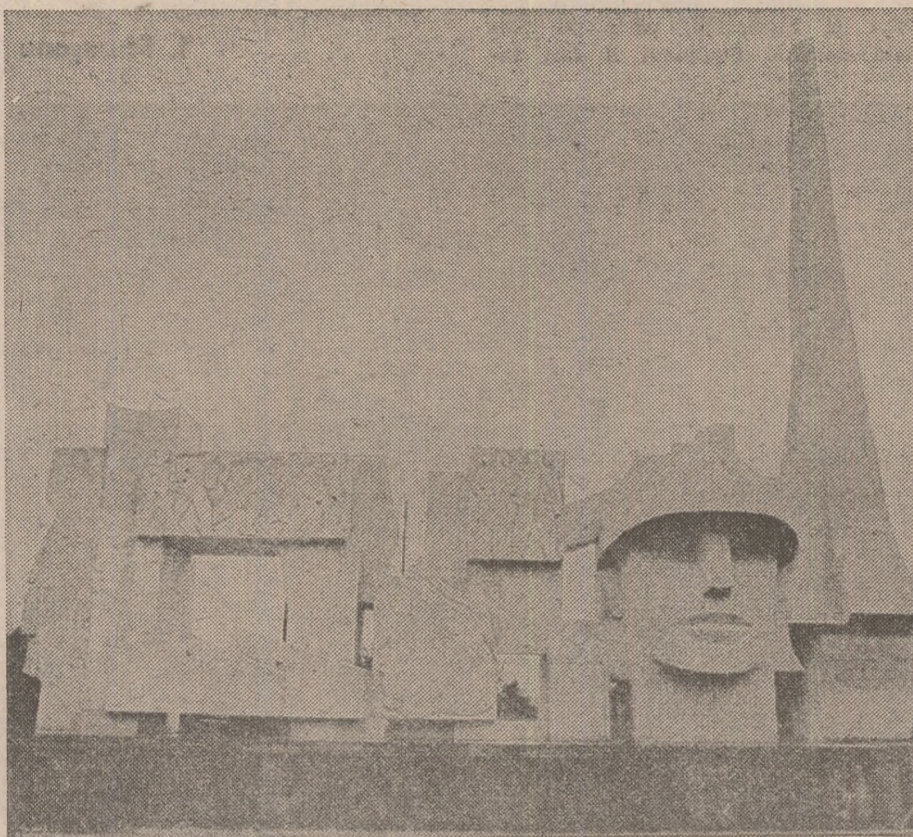
— Voicilă... podul!
Mitralierile de dincolo, de pe mal și de prin curți, precum și cele două tunuri antitanc, porniră să tragă fără oprire în tancurile și umbrele nemților care abia acum începuseră să se desfășoare cu adevărat spre pod. Tunurile mai incendiară un tanc, dar următoarele trei din haita celorlalte se opriră în linie, și dezlănțuiră turbate un foc bine legat, care toca metru cu metru pozițiile și ale soldaților de la pod și ale tunurilor de după colțurile celor două case. Și-n timp ce acestea încă trăgeau, pe deasupra podului rămăsese deschis, pustiind totul dincoace de pod, ultimele tancuri ale nemților se înșiruiră lanț spre pod, cu un puhoi de soldați după ele. În acest vacarm de explozii, fum și pulbere, de zgomot de motoare, se auzi totuși strigătul disperat al majorului:

— Hei... măi dintre români! Toți care mai sînteți în viață veniți încoace!
De necrezut, dar din ladul acela de foc și fier tot mai aprură opt-zece soldați, cîțiva abia tirîndu-se, alergînd sub un șopron, unde nemălavînd căii duși la adăpost majorul Voicilă se înhamase singur la o căruță, cu o gură de ham pe după piept și cu oiștea în brațe...

— Băieți, cu toții pe căruță! se rugă el, cu glasul înecat de jale și îngrozit de prăpădul în care pierise aproape tot restul companiei... Hai, cu toții odată!... Acum!... Încă o dată!... Așa!... Mai repede, mai tare!... Acum fugiți și lăsați-mă singur!

IN CLIPA în care căruța o luă la vale spre pod, n-a mai avut nevoie de ajutorul soldaților, și-a fost deajuns doar s-o conducă din oiște, cît mai fugă, să nu doa peste el. Și-odată cu primul tanc al nemților, de dincolo, intră și el cu căruța, de dincoace pe pod, în aceeași goană. Se întîlniră chiar la mijlocul podului, cînd mai întîl trozniră oiștea și căruța, sfărîmate de tanc, iar apoi, numai peste o clipă, podul se inflăcăra ca o vatră de fulgere și noaptea fu despicată de-o explozie uriașă, în care nu doar tancul, dar și podul, întreg, dispărură în prăpastie. Și-n viroagă încă, în virtejul apei, mince și încercăturile de trol din căruța mai zbucniră de cîteva ori, aprinzînd și zguduind pămîntul și noaptea ca o gură de vulcan. Și-a trebuit să mai treacă un timp, pînă ce nemții de dincolo s-au dezmeticit cu adevărat și au început să tragă năpraznic, și de pe pămînt și de pe tancuri, și cu mitralierile și cu tunurile, pustiind mai departe casele, curțile, ulița și toată marginea satului de dincoace, neștiind că nu mai aveau de mult ce pustii. Apoi făcură cale întoarsă, ducînd în rîndurile nemților din urmă spaima vitejiei cu care fuseseră înfrunțați și oprîți de români la pod și încercînd poate să apuce drumul retragerii spre Baska-Bistrița pe șoseaua principală, care însă și ea era din noaptea aceea în mișcările Armatei lui Jmacenko...

(Fragmente de roman)

MONUMENTUL OSTAȘILOR ROMÂNI (Carei)

Ion ARIEȘANU

Tunul de lângă podul de piatră

TUNURILE se auzeau tot mai aproape, tot mai deslușit. La început, păreau niște bufnituri surde, venind de sub pământ, dar, apoi, prinseră un vuiet fioros și continuu: vuuf! Tata ieșea în poarta casei, sta nclintit acolo, preț de câteva minute, apoi revenea în casă. Părea îngindurat. „Bat tunurile nemțești, zicea el, la Tunel și la Cănești. Inseamnă că grănicerii români n-au ținut piept, săracii, i-au popotit dușmanii... Azi-miine ajung și la noi, la Mureș”. Așa am auzit, o zi-două, mereu, bătând tunurile. Tot mai aproape. Tot mai aproape, scurgându-se, parcă, pe drumul Turzii, până la Unirea, Mirislău, Aiud. Până când, într-o dimineață, am văzut la capul uliței noastre apărind cițiva soldați români și un tun. De fapt era un tunuleț. Avea țeava scurtă și bună de tras în tancuri cu ea. Vecinul vorbea care mai de care: „Nemții și horthyștii sint la Mureș și, pină seara, ne ocupă orașul”. Era zarvă și spaimă. La Mureș, se găsea o mică grupă de soldați români. Ei păzeau podul de fier și malurile, dar erau puțini, săracii, zicea tata, numai o mină de grănicer, iar horthyștii atacaseră fără veste și armata română se găsea încă în marș, venind dinspre Blaj, să-i oprească de dușmani. Atunci, în câteva ore, mare parte din locuitorii s-a decis să plece în pribegie. Nu cine știe cit de departe. Ia, colo peste Pădurea Neagră a Silivașului, vreo opt-zece kilometri, numai să fie ascunși undeva, să nu-i afle invadatorii în oraș și să-i puște sau să-i ia cu ei, cum se nude că fac.

Ne-am decis și noi, cu tata și mama și cu fratele meu mai mic, să plecăm. Casa am încuiat-o. Porcul fusese lăsat în cotet. Găinile, singure, prin curte, mița, la fel, iar mama a rugat-o pe „nana Anica”, o bătrână ce a zis că ea nu pleacă niciunde din casa ei, fie ce-o fi, să mai dea ceva porcului și gălilelor de mîncare, sint grăunte și cucuruz și cartofi în magazie, fie bună, și apere-ne cum poate și ea avutul, viețuitoarele și casa. Și plecați am fost, spre Silivaș! Am trecut peste podul de piatră de la capul uliței noastre, de sub coasta cu pini negri, și i-am văzut pe soldații aceia cu tunulețul lor. Aveau grijă de el. Il frecau, îl ungeau, se învirteau în jurul lui, aranjînd, în stive înalte, proiectilele galbene și lucitoare. De pe pod, ei vedeau, ca în palmă, fiind la

o cruce de drumuri, de oriunde ar fi apărut inamicul.

Cu citeva legături și boccele în spinare, am luat drumul Silivașului. Dincolo de Pădurea Neagră. Să ne ascundem. Acolo, am cerut sălaş la o familie cunoscută de tata. Gazda ne-a oferit doar podul șurii. Atita il rămăsese. Că celelalte odăi ale casei erau pline de refugiați care veniseră, cu citeva zile înaintea noastră.

Pe la amiază, s-au auzit mitraliere spintecînd aerul, în rafale, dinspre oraș, și, la distanțe egale, loviturile unui tun, care buinea scurt, bum, bum, bum, după care, la o mică tăcere, începea să bată din nou, fără odihnă. Spre seară, s-a făcut liniște mare. Eram toți adunați unii în alții, grămadă, cînd s-au auzit duruituri de căruțe, motoare, armament greu, pași de soldați în marș, care străbăteau satul și treceau mai departe. Eram invadatorii. Dar nimeni nu îndrăznea să iasă din case să vadă ce-i. Apoi, noaptea, înspre Blaj, s-a pornit un vuiet grozav. Care a ținut pină spre zori. Parcă întreg cerul cădea peste noi, spărgîndu-se ca o sticlă, lumină, fulgere, bubuituri, troznete, surpări, totul se sfărîma, sus, deasupra noastră, peste sat, iar noi, copiii, de frică, ne-am ascuns sub vâlăul de lemn al grajdului, din care mînceau vitele, virîndu-ne printre picioarele animalelor și simțindu-le respirația caldă și icnetele sau mișcarea neliniștită de viețuitoare, care nu bănuiau ce se întimplă în jur, dar se speriau de tunetele armelor, ca și noi, oamenii.

Spre ziua, se făcu o liniște nefirească. Am auzit din nou duruituri de căruțe, prin mijlocul satului, zgomote de roți grele, glasuri stîmpe, păcănituri de motoare, dar cițiva bărbați, care urmăreau printre scindurile gardului ce se întimplă în drum, priveau cu uimire și spaimă, dar și cu un fel de bucurie bănuitoare la ce se petrecea acolo... „Se întorc înapoi, bătuți, bine, șopteau oamenii. Acum nu mai calcă ei așa de tîntoși ca înainte...” Ne-am uitat și noi, copiii, printre scindurile gardului din fundul grădinii. Vedeam căruțe pline cu rîniți. Eram fie legați peste cap, cu bandaje însingerate, fie peste pînțele sau peste piept sau înfășați la picioare. Eram galbeni ca ceartă și mai toți își țineau ochii închiși. Pe lângă căruțe, mărșăluiau alte cătane, cu hainele sfîrtecate, innegrite de fum, cu armele legîndu-le, moale, pe lângă trup, abia

VICTORIE — sculptură de Boris Caragea (Constanța)

de se tirau, alene. Pe lângă ei, caii slabi trăgeau citeva tunuri. Așa s-au scurs prin sat, îndărăt, invadatorii, pe drumul de întoarcere, pe care ieri înaintaseră în ordine, ca niște cuceritori.

Spre după-amiază, am plecat și noi la casele noastre. Am străbătut pădurea și valea și cîmpul și peste tot vedeam aruncate de-a valma tot felul de obiecte militare. Dar nimeni nu s-a atins de ele. Numai la marginea orașului ne-am oprit. Tunulețul era tot la locul lui. Inșă era indoit, cu țeava strîmbă, cu o groapă alături. În jur, o grămadă de proiectile trase, împrăștiate. Dar soldații, niciieri.

SPRE seară, cînd în oraș au intrat trupele române, care îi bătuseră pe horthyști dincolo de Pădurea Neagră a Silivașului, spre Blaj, noi, copiii, ne-am adunat la marginea podului de piatră, lângă tunulețul indoit și

sfîrtecat și, din cînd în cînd, întrebam pe cite un soldat, care se apropia de noi și ne mîngia pe cap: „Bade, nu știi unde-s tunarii? Și-au lăsat tunul singur. Și ei nu-s nicăieri”. Soldatul acela se oprea o clipă din mers, privea la tun, dădea din cap, apoi intra din nou în coloană, fără să zică nimic. Așa s-au scurs trupele române, venind dinspre pădurea Silivașului, trecînd peste podul de piatră, unde zăcea, sfîrtecat, tunulețul, inconjurat de o movilă de tuburi goale de proiectile, și mergînd ei mai departe, spre Mureș, alun-gînd din urmă invadatorii. Dar, deși am întreat destui soldați despre soarta celor care serviseră tunul, nimeni nu a știut să ne spună ce s-a întimplat cu el. Seara, ne-am dus pe la casele noastre. Dar, mai înainte, ne-am adunat în jurul tunului rupt și părăsit și ne-am jucat de-a soldații, că și-asa nu avea nimeni grija noastră. Eram doar și noi, ca toată lumea, în plin război.

O pungă de bomboane

DUPĂ ce invadatorii horthyști au fost alungați peste Mureș, spre Călărași — Turda, după ce și trupele române s-au scurs prin oraș, la citeva zile au apărut, pe străzi, prin marile clădiri și cazați pe la unele case, prin grădini, soldații ruși. Eram mulți. Veniseră cu tancuri, tunuri, camioane, motociclete, armată cită frunză și iarbă, căci nemții și horthyștii își stabiliseră frontul pe înălțimile Turzii, și românii porneau acum ofensiva împreună cu rușii să-i scoată pe invadatorii din tranșeele lor. La noi la poartă s-a oprit un motociclist rus. S-a uitat la mine și la fratele-meu mai mic și a dat din mină, întrebînd, probabil, dacă-i cineva acasă. Era mama. Așa că l-am deschis poarta larg la stradă. El a intrat călare pe motocicletă, apoi a pătruns în bucătărie. Și-a luat cascheta jos de pe cap și acum am văzut că era foarte tînăr. Ca un elev din clasele mai mari de liceu. Mama s-a speriat cînd l-a văzut intrînd. El îngina ceva pe rușește. Tot da din mină. Arăta la cele două odăi ale casei. Mama amuțită tăcea. La o vreme el a zis: „Harașo!” și a plecat. Peste vreau ceas și oprim în fața porții un camion însoțit de același tînăr motociclist. Acum a intra în curte un ofițer, într-o manta lungă cu caschetă cu cozoroc pe cap, însoțit de încă un soldat bătrîn și de tînărul cu motocicleta. Au intrat iarăși în bucătărie la mama. Am auzit numai cuvintele: „Hazaica... Doma... Comnata... Capitan... Poșta...”.

Mama i-a îndrumat spre singura odaie dinainte, curată, pe care o țineau pentru

oaspeți, a deschis larg ușa și a zis: „Poțitiți!” El s-au uitat în jur, la mobilă, — un pat, o masă, patru scaune, o oglindă, și un scrin, căpitanul a dat din cap și a zis din nou: „Harașo!”. Apoi au tras camionul din stradă în curte. Și-au adus bagajele. Au întins niște pături pe jos și au umplut odaia cu teancuri de scrisori, pe care le goleau din niște saci verzi.

Diminetile, devreme, auzeam motocicletă pirînd în curte. Săream repede din pat și-l vedeam pe rusul tînăr, cu o ranită mare în spate, umflată de scrisori, plecînd. Dar, oare, unde pleca? După citeva zile, tata, care o rupea puțin pe rușește încă din orimul război mondial, că luptase prin Galiția, află că la noi venise în gazdă căpitanul de poștă al regimentului, cu oamenii lui. În civilie, căpitanul era învățător. Soldatul bătrîn fusese dîlgher, iar tînărul abia absolvise liceul. Purtau sutele de scrisori pe front, în fiecare zi, și aduceau de la cei din lupte mesaje pentru cei de-acasă. Uneori, seriile, în puținele lui clipe libere, căpitanul venea la noi în bucătărie. Stătea de vorbă cu tata. Mama îl servea cu cartofi fierți cu puțin ulei de floarea soarelui, ceapă și sare. El mîncea încet fericit surîzînd vag ca la o delicată uitată: „Ah, cartofca... omeni kusnii...”.

Noi, cu fratele-meu mai mic, ne făceam înșă veacul în curte, cu motocicleta, cînd Mitea, poștașul, nu pleca spre front. Și asta era mai ales după-amiază și seara. Atunci, el, după ce își controla bine motorul, după ce îl curăța cu o cîrpă de bumbac și îl alimenta cu benzină și ulei,

ne urca în față și în spatele lui și zbîrrr, cit era ulița de lungă, de la cîmîtir la Dealul Banța, o zbugheam de-a lungul. Incolo și înapoi, de citeva ori, de lătrau toți clinii de pe stradă la noi, iar găinile sau rațele fugeau îngrozite în curți. El ridea grozav. Stopa motocicleta și ne da jos pe amîndoi, pe mine de pe șeaua din spate, pe fratele-meu, de pe ghidon. Apoi ne ridică în brațe sus, în aer, de ne pierdeam răsufletea. După care, știam bine, veneau la rînd bomboanele. Ne chema în odaia dinainte și scolea dintr-un loc ascuns o pungă plină întotdeauna cu bomboane roșii, cu un nemaipomenit gust de smeură, din care ne punea citeva în palmă. Ne lipea, apoi, o lovitură prietenească la fund, și termina cu noi, iar el se punea la sortat scrisori, sub becul alb al lămpii din tavan. Era hazliu, era vesel și bun. Și nepăsător la război. Ridea tot timpul din te miri ce. Chiar și cînd căpitanul părea îngrijorat el tot ridea. Iar, cit a stat la noi, nu l-am văzut odată tăcut sau trist. Turuța tot timpul și chipul lui rotund, gîlbior, cu părul ca paiul, lunecîndu-l, pe sub caschetă, era vesnic plin de voce bună și haz.

Bătălia dura pe înălțimile barcadate ale Turzii. A pierit, în atacuri repetate, multă armată. Așa zicea tata, uneori, vorvind cu vecinii. Nemții nu puteau fi scoși, niciicum, căci românii și rușii înaintau pe o cîmpe și dușmanul îi toca de pe înălțimile ascunse. Arieșul se înroșise de sînge. Mitea aducea și ducea scrisori, dar noi știam că multe nu mai aveau să-i găsească în viață pe cei cărora le erau adresate.

INTR-UNA din dimineți căpitanul se sculă și el devreme. Plecă împreună cu Mitea. Dar, seara, se toarse singur. Nu cu motocicleta.

Ci adus de un camion. Se închise la el în odaie. Mama îi duse ceva de cină. Dar el nu se atinse de mîncare. Il mulțumi mamei dînd din cap. Mama ieși. Toată noaptea arse lumina în odaia unde era încartirit căpitanul. În zori, el ieși în curte și se plimbă de unul singur prin iarba

atînsă de bruma toamnei ce se anunța. Il priveam prin fereastră și nu știam ce se întimplă cu el. Nici de ce Mitea nu apăruse cu motocicleta. Abia mai tîrziu, pe la amiază, a apărut un alt poștaș. Era un lungan taciturn. Tot cu o motocicletă. Căpitanul i-a dat o ranită plină cu scrisori. Acela a salutat și a plecat. Dar Mitea? o întrebam eu pe mama. Dar Mitea?

Seara, căpitanul a venit la noi în bucătărie. Mama l-a servit din nou cu cartofi fierți. Asta aveam și noi, în război. Cartofii fumeau pe farfurie. El nu s-a atins de ei. Vorbea, în șoaptă, cu tata. Auzeam: „Mitea... Na front... Umer...”. Tata da din cap. Incuviința, tot ce-i spunea căpitanul, cu tristețe. Apoi ne șoptea nouă că băiatul a fost ucis, în iureșul motocicletelor, de un șrapnel.

Peste vreo săptămînă, frontul s-a rupt. Căpitanul de poștă și-a luat rămas bun. Plecă și el mai departe, cu regimentul său. I-a sărutat mina mamei. L-a îmbrățișat pe tata. Pe noi, copiii, ne-a mîngîlat pe obraji. Sta nemîșcat și se uita cu un fel de uimire în jur, prin odaia unde trăise o vreme, el, un ofițer necunoscut, un străin primit într-o casă de români. Apoi a salutat militărește: „Do zvidania”. Și s-a dus. În urma lui, citeva zile, casa mi-a părut mal goală. Mă plimbam prin odăi. Nu aveam stare, apoi, într-o seară, căutînd ceva în spatele oglinzii, am dat de o pungă de bomboane. Eram vesnicele bomboane ale lui Mitea. Roșii, cu mi-reasma lor nemaipomenită de smeură. Am luat una și am ronțait-o. La cine se gîndise căpitanul, în dimineața aceea, devreme, cînd se plimba el prin iarba pir-lită de brumă? Se gîndise cu siguranță la poștașul său, la Mitea, la veselul Mitea, la care, acum, mă gîndeam și eu, cu tărie. Gustul nemaipomenit de smeură, al bomboanei sale, pe care o aveam pe limbă, în loc să mă bucure mă făcu acum, nu știu de ce, să izbucnesc în plîns. O, Mitea, Mitea, oftam eu din pieptul meu de copil, și cit ai fost tu de vesel și cit ai fost tu de fericit...

Spectacol estival

ÎNCEPUTUL spectacolului constă în cântecul cu piesa **Revelion la baia de aburi** de Emil Ibraghinski și Eldar Reazanov este înșelător. O cortină cu imagini sărbătorești-festive, naive, feerice, și un fond muzical deosebit de vioi par să creeze așteptarea unei istorii cu haz în noaptea de An Nou. O noapte la fel de naivă și de festivă. Ridicarea acestei cortine dezvăluie spațiul scenic al unui apartament simplu, cu câteva elemente de mobilier-tip, de unde își va lua zborul, în mod cu totul neașteptat, Viktor Lukașin. Va pleca, adică, urmînd un obicei, cu câteva ore înainte de ora 24, la baia de aburi, pentru a se întîlni cu citiva prieteni. Aici, însă, aburii băii combinați cu cei dionisiaci produc o confuzie cu urmări incalculabile: va fi dus la avionul de Leningrad în locul unuia dintre prietenii săi.

Ca o comedie de situații, **Revelion...** speculează efectele unui procedeu obișnuit — confuzia. Specific, în tratarea autorilor, este, aici, resortul acesteia: tipicitatea habitatului contemporan, cu mobila tip, în apartamente tip, străzi cu același nume etc. Viktor Lukașin, logodit cu Galla, ajunge la Leningrad unde, firește, există o aceeași adresă cu a sa din Moscova, un același apartament, cu mobila aferentă-tip, numai că Galla nu mai e Galla, ci Nadia. De aici încolo, în punerea în scenă a textului, regizorul Dominic Dembinski nu se mai bazează pe facilitatea comicului de situații și încearcă să caracterizeze firescul unor relații umane, de dragoste. Același decor devine acum mai expresiv, o anume căldură umană, sufletească (aducîndu-ne aminte de Reazanov-cineastul), prinde cele două personaje într-o plasă inefabilă, „scuturată” cînd și cînd de intruziunea logodnicului Nadiei, Ippolit, și de intervenții ale Prezentatorului.

Dominic Dembinski construiește un alt registru stilistic acestei a doua părți a piesei și, astfel, **Revelion la baia de aburi** devine nu o simplă comedie de sezon, ci una în care se face simțit un gînd mai profund. Două destine pușe în contact de o împrejurare comică ies din zodia comicului subțirel pentru a-și acorda șansa reală a iubirii. Reveria din final, admirabil orchestrată regizoral, sugerează o posibilă intersecție, o „întîmplare fericită”. Este meritul regizorului de a nu realiza un simplu spectacol facil de succes la public — așa cum tot apar cînd e „căldură mare” — ci unul unde se sugerează, e drept, cu strălucire mai palidă, un plan secund ce se reține.

Spectacolul Teatrului Dramatic din Constanța are dinamism, actorii sînt cîștigați de partiturile lor, cadrul scenografic realizat de Constantin Ciobotaru concretizează previzibil confuzia celor două adrese căci, încă dinainte de ridicarea cortinei, vedem, în stînga și în dreapta, în avanscenă, două uși cu număr identic de apartament. Deși îmi pare că suferă totuși de un anumit decorativism, scenografia ingenioasă și polifuncțională oferă de asemenea premisa reveriei din final. (prin naivitatea perfect sugerată).

În rolul Nadiei, Ana Maria Căllinescu, la debut pe scena constănțeană, are farmec și o anume gravitate pe care comicul o pune bine în valoare (cu excepția scenei „declarației” între ea și Viktor). Actrița, în orice caz, pare capabilă de mai mult. În Viktor, Constantin Cojocarul este dezinvolt, cu o priză comică destul de nuanțată. Realizează o scenă comică excelentă, la baia de aburi, împreună cu prietenii săi (Longin Mărtolă, Liviu Manolache, Titus Gurgulescu). Relația sa cu Ippolit este realizată, tipul comic interpretat de Eugen Mazilu fiind bine marcat. Liviu Manolache creează un comentator care nu-și fructifică toate șansele. Este, de multe ori, monocord, altelei de efect comic. Mirela Atanasiu și Minodora Condur sînt apariții voioase, nu o dată zglobii în această noapte de revelion în care mama lui Viktor (Ana Mirena), Galla (Elena Gurgulescu), mama Nadiei (Ileana Pleșcaru — schiță de portret excelentă) dezvăluie faze diferite ale „întîmplării”.

Pînă la realizările artistice de importanță ale teatrului constănțean (se anunță, tot în regia lui Dominic Dembinski, **Acești ingeri triști** de D. R. Popescu și **Hamlet**), să ne mulțumim cu acest plăcut **Revelion...** în mijlocul verii.

Marian Popescu

Pe scena Naționalului ieșean: Poznicul de la depozitul de nisip de D.R. Popescu, în regia lui Dan Stoica (în imagine, actorii Despina Marcu și Emil Coșeriu)

În spectacolul Teatrului din Brașov, Echinoșul de toamnă de Dimitrie Roman (în imagine, actorii Maria Rucsandra Dobre, Radu Negoescu și Nicolae C. Nicolae)

ACĂ mergi pe strada Matei Voievod, de la Popa Nan către Bulevardul Mihai Bravu, într-un cartier cu case gospodărești, te întîmpină o clădire impunătoare cu aer de fortăreață. Și cu toate că a fost ridicată abia în deceniul al treilea are în ea ceva din veacurile trecute, ca și cum ar aminti de gloria voievodului ce a dat numele străzii. Ani la rînd clădirea de la numărul 75-77 a fost cămin studentesc, dar acum adăpostește școala bucureșteană de teatru și film, institutul ce poartă numele marelui I. L. Caragiale. De aici pornesc în fiecare an către teatrele țării și către studiourile cinematografice noile generații de absolvenți ce poartă cu ei frumoase promisiuni pentru viitor, dar și un palmares de realizări prezente ce i-a făcut deja cunoscuți publicului.

O caracteristică de bază a școlii bucureștene de teatru și film este faptul că oferă tinerilor studenți posibilități de afirmare, în domeniul creației, încă din vremea uceniciei. Studioul Institutului de Artă Teatrală și Cinematografică, aflat pe strada 30 Decembrie, a intrat de peste trei decenii în conștiința spectatorilor bucureșteni, ba chiar și a celor din țară cu prilejul diverselor turnee ale spectacolelor studențești, dintre care cel din luna iulie de pe litoral a devenit tradiție.

Pe scena acestui studio, școală dar și loc al experimentelor și al încercărilor, au debutat cunoscuți actori ai țării noastre; mulți dintre regizorii noștri de astăzi și-au văzut pentru prima dată visele pe podiumul „Casan-drei”, cum i se mai spune. Capodopere ale literaturii universale sau românești au fost punctul de plecare al unor viziuni regizorale de mare originalitate. Cu **Peer Gynt** de Ibsen, de pildă, au debutat trei regizori din generații diferite, Dinu Cernescu, Valeriu Parascu, iar acum, în acest an, tînărul Ștefan Iordănescu. **Bacantele** de Euripide, spectacolul de absolvire al Cătălinei Buzoianu, a rămas în biografia sa artistică, la fel cum a rămas și **Romeo și Julieta** de Shakespeare, montat în 1978, de aceeași artistă, de data aceasta ca pedagog.

Spectacolele realizate de studenții regizori sau de către profesori împreună cu studenții ce absolvă cursurile de arta actorului se asociază într-una dintre cele mai armonioase palete dînd viață în fiecare an capodoperelor bine știute ale literaturii dramatice românești și universale alături de premiere absolute sau premiere pe țară. Există nervi și **A treia țepă** de Marin Sorescu au văzut luminile rampei pentru prima dată la Studioul studențesc, iar dintre premierele pe țară ce i-au familiarizat pe spectatori cu lucrări încă ne jucate la noi menționăm numai **Cartofi prăjiți cu orice** de Arnold Wesker, **Gustul mierii** de Shelagh

Delaney, **Magie roșie** de Michel de Ghelderode, **Victor sau copiii la putere** de Roger Vitrac și **Deșteptarea primăverii** de Frank Wedekind.

Cu toate că spectacolele lucrate cu absolvenții au ca sarcină doar punerea în valoare a talentului tinerilor interpreți, acest lucru nu se poate realiza în afara unei viziuni regizorale ferme și de aici îmbinarea dintre originalitatea celei din urmă și talentul tinerilor. **Iertarea** de Ion Băieșu și **Între etaje** de Dumitru Solomon s-au înscris astfel printre montările foarte bune ale lui Ion Cojar, pentru a nu mai vorbi despre **Caragiale... dar nu teatru** și musicalul **Bună seara, Doamnă Wilde**, două dintre spectacolele cele mai proaspete și pline de sevă și inventivitate ale Sandei Manu.

Durează, din nefericire, prea puțin aceste producții, dispariția lor însemnînd și plecarea absolvenților către teatrele unde vor lucra și de aceea ideea menținerii lor, cel puțin două stagii, a devenit o preocupare de seamă a tuturor celor ce răspund de soarta Institutului.

FILMELE realizate de studenți, nu puține la număr, avînd în vedere faptul că un student de la secția regie film lucrează cel puțin cinci filme, iar un student de la secția imagine de film și televiziune minimum șapte pelicule, sînt mai puțin cunoscute ca spectacolele, dar și acestea au prilejuit întîlniri cu publicul, confruntări cu cei cărora le sînt destinate. Prima cale este aceea a festivalurilor naționale și internaționale. Competiția filmului pentru tineret de la Costinești e cea mai însemnată. A doua se datorează faptului că o bună parte dintre filme se realizează pentru beneficiari — filme educative, științifice, publicitare ș.a.m.d. Edițiile festivalului filmului studențesc de toamnă organizate din doi în doi ani, premiile de la Costinești sau premiile internaționale din ultimul timp, cum a fost cel obținut de Dan Nano-veanu pentru **Nuntă la fotograf** la Oberhausen, numeroasele invitații primite de la Cinecluburile din țară sau din străinătate sînt dovezi convingătoare ale solidității și faimei școlii românești de cinematografie.

Există în viața Institutului și a celor ce-l slujesc un moment greu și de mare răspundere, acela al Concursului de admitere, luna iulie fiind nu numai la propriu, ci și la figurat cea mai fierbinte lună a anului. Este un moment dificil pentru că nu e deloc simplu să-și alege pe cei mai dotați dintre sutele de tineri atrași de mirajul scenei și al ecranului. Aptitudinile pentru profesiunea de actor, regizor de teatru și film și operator trebuie să fie certe, cu posibilități de dezvoltare sigură, teatral și filmul românesc așteptînd ca viitorii profesioniști să fie cu adevărat demni de înaintașii lor, capabili să ducă mai departe domeniul artistic a-

junse pe unul dintre primele locuri din Europa.

Odată cu venirea toamnei tinerii reușiți intră în viața studențească alături de colegii lor mai mari, deprinzînd tainele profesiei alături de maestrilor cu care vor lucra pînă la absolvire. Un alt principiu fundamental al școlii de teatru și film, cu tradiție ce trece de un veac (existînd încă de la înființarea Conservatoarelor de muzică și dramă de către Alexandru Ioan Cuza ca școli de stat) este și acela al însușirii măiestriei de la un profesor, artist și pedagog în același timp, de la început pînă la sfîrșit.

Bazate în primul rînd pe spiritul de echipă și pe colaborare, arta teatrului și a filmului se învață nu numai în ambianța caldă și apropiată a atelierului de creație, ci și printr-o permanentă colaborare între studenții diverselor secții. În Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică colaborarea înseamnă lucrul regizorilor cu interpretii, conlucrarea studentului regizor de film cu studentul operator, fiecare reușită fiind rezultatul muncii unui întreg colectiv. În perioada examenelor totul este fierbinte, agitație, alertă. Se cară decoruri, costume, rucuzită. Clasele se transformă în minuscule săli de teatru cu scene dintre cele mai ingenioase, arene, scene italiene, elisabetane. Sălile de montaj, laboratoarele, sălile de proiecție, de mixaj sînt supraîncărcate cu noile filme pe 16 mm sau pe 35 mm, alb-negru sau color, materializări îndrăznețe ale gîndurilor și ideilor celor mai tineri cineasți. Pe coridoare sau pe scări se întîlnesc atunci personaje de epocă, cel mai adesea eroii lui Shakespeare, cu tinerii zilelor noastre și nu o dată pot fi văzuți într-o sală interpretării repetînd o piesă, în timp ce alături ecranul îi arată tot pe ei filmați doar cu câteva zile mai înainte urcînd munții sau lucrînd într-o uzină.

Sînt cunoscuți tinerii actori de către spectatori și înainte de a termina studiile pentru că nu o dată ei joacă în filme sau chiar pe cele mai mari scene bucureștene, condiția lor de studenți la Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică însemnînd o garanție a calității lor. Claudiu Bleonț a apărut pe ecrane și pe scena Teatrului Național fiind încă student, la fel și Oana Pellea, Marina Procopie sau mai recent Florin Chiriac (în fiul lui Horea din filmul **Horea**), Teodora Mares în **Declarație de dragoste** și Diana Ghicorghian în **Raliul**.

Anii studenției în școala bucureșteană de teatru și film sînt plini de muncă, eforturi, realizări și vise. Sînt anii speranțelor, dar și ai primelor plectre așezate la temelia viitorului scris cu încredere și entuziasm încă de astăzi de către toți cei ce vor fi artiștii de mîine.

Ileana Berlogea

Război al conștiințelor

Flash-back

Sensibilitate și orgoliu

■ UN univers silvestru, pasnic și misterios în același timp, cu o casă de pădurar pierdută în largimea unei poieni, cu un trenuleț forestier coborând din muntii, din ciorchine de busteni, de boccele și de călători veseli, cu o idilă între fiica pădurarului și un soldat în permisie, cu nenumărate personaje pitorești, printre care un sofer zănat și vesnic grăbit — iată mediul originar, atât de specific, al filmului *Fruite de pădure* de Alexandru Tatos. După care, în contrast timp, povestea ne introduce într-un alt mediu, nu mai puțin tipic prozelui lui Dumitru Radu Popescu, din care se inspiră scenariul: orașelul de provincie atipic în utopiile lui, dar adăpostind o altă buiserie de pitorești nebuloși — un fotograf la minut și o mireasă de ocazie, o gestionară darvenită purfînd vesnic după ea un cătel, un inginer pedagog, nenumărați amatori de chilipiruri și borfași, unii trecînd pragul delinvenței, alții pocăindu-se și revenind în rîndul lumii. Cele două medii se amestecă într-un caleidoscop de situații, în care poziția principală o detin fiica pădurarului și soferul zănat. Prima a fost părăsită de soldatul demobilizat și îmburghezit în barman; cel de-al doilea, soferul, după ce scapă de căsătoria fictivă în care fusese atras, se întoarce spre fata abandonată cu un copil și (din compasiune? din mîndrie?) o ia de nevastă. Astfel, printr-un happy-end foarte așteptat și totuși foarte firesc, se face dreptate într-o poveste tristă și crudă, care din pitorească devine în final umană și tremurătoare, prin invocarea acestei puteri de adaptare și de regenerare din orice dezastru a omului simplu. Ca în atitea filme de Tatos, imaginea-chiuc nu lipsește: epilogul reprezintă nunta săracă, pe o masă de brad, a mirilor salvați din naufragiul moral: în timp ce nuntași petrec, calul alb care mutase tot filmul busteni, învîrtindu-se în tarcul său, se dezleagă și, cu funia atîrnînd, o porneste în galop, simbol al virtuții eliberate.

Dacă acțiunea este condusă cu atita finețe și respect al detaliilor de sensibil-frîmintatul regizor, filmul în întregul său impresionează prin excepționala imagine a lui Florin Mihăilescu. Camera talentatului operator cufundă elementele cadrului într-o baie de penumbră magică, aparent dezordonată și rău prevestitoare, dar luminată din interior și din largimea neobisnuită a unghiului cu scripă de umor, de malitiozitate, de prospectime. Totul în înfățișarea unui poem vizual din luminisurile de virulentă și tandrete ale căruia se descătușează nebănuite savanterii cromatice, de o funcționalitate mereu trează.

Romulus Rusan

matografia noastră Insurecției, în care regiunea aliază cu mină sigură rigoarea discursului politic și virtuozitatea stilistică.

Dacă în unele cinematografii europene trecerea de la istorie la destin individual, de la epoele la dramă și de la mitul eroic la demitizarea critică s-a produs prin abrupte rupturi de tonalitate, în producția autohtonă tranziția s-a făcut lin, poate și pentru că, fideli tradiției realiste moștenite de la pionierii „epocii vechi”, noile generații de cinești au adoptat de la bun început o viziune lucidă, ocolind capcanele romantismului eroizant și ale grandilovenței retorice, deși în anii imediat postbelici tonalitatea obligatorie era aceea triumfalistă. Pe ecranele noastre infernul frontului a apărut relativ rar față de frecvența realizărilor în care conflagrația constituie un simplu fundal pentru desfășurarea unor evenimente cu vaste implicații istoriconationale (Rezistența anti-fascistă condusă din ilegalitate de comuniști și Insurecția), sau este „situația-limită” ce precipită cursul tragic al destinului individual. Miezul acestor realizări constă în dezvăluirea tumultului dezlănțuit în conștiința unor civili de implicarea lor în tumultul istoriei. La patru pași de infinit (Francisc Munteanu, 1964), *Străzile au amintiri* (Manole Marcus, 1962), *Întoarcerea lui Magellan* (Cristiana Nicolae, 1974), *Zidul* (Constantin Vănel, 1975), *Ediție specială* (Mircea Daneliuc, 1978), *Revansa* (Sergiu Nicolaescu, 1978), *Să mori rănit din dragoste de viață* (Mircea Veroiu, 1984) și încă multe altele, omagiază lupta purtată împotriva armatei germane și a autorităților fasciste de către oameni rămași cel mai adesea în anonimatul jertfei lor. Prin asemenea filme cu eroi obligați de împrejurări să aleagă între condiția unei alienări acceptate sau a unei libertăți de cucerit, prin intermediul unor personaje ce descoperă în adîncul ființei

lor existența nebănuită a unor înalte valori morale, cinematografia română a afirmat permanența umanismului mai presus de adversitățile acelui timp fără lege care este războiul. „Poate că una dintre menirile artei — notase Malraux — este să le dezvăluie oamenilor propria lor măreție ignorată”. Atunci i-am condamnat pe toți la moarte (Sergiu Nicolaescu, 1972), *Pădurea pierdută* (Andrei Blaier, 1972), *Duios Anastasia trecea* (Alexandru Tatos, 1980) oferă cazurile exemplare ale unor oameni care, confrunțați pe neașteptate cu o situație-limită împasă de intruziunea brutală a războiului în pasnicul lor univers, trăiesc o bruscă metamorfoză spirituală. „Tratați oamenii ca pe un noroi și se vor preschimba în noroi” era deviza lui Hitler. Filmele închinate acelei epoci dominate de nebunia unui dictator demonstrează tocmai contrariul. În *Duios Anastasia trecea*, una dintre cele mai profunde opere de acest gen apărute la noi în ultimii ani, noua ipostază a mitului Antigonei depășește cu mult tot ceea ce ține de contingent, prilejuind o necrutătoare analiză de moravuri.

Mereu actuale prin sensurile lor, filmele de război au menirea să ne responsabilizeze, să reamintească mereu cit de criminală este abdicarea rațiunii în fața forțelor oarbe ale înrobirii și distrugerii. La patru decenii de la încheierea ultimei conflagrații mondiale, mai mult ca niciodată limbajul imaginiilor lor se cuvine să transmită un mesaj de pace. Cum scria unul din marii poeți ai acestui secol, Antoine de Saint Exupéry, răpus înainte de vreme tocmai de urgia războiului, „simțem cu toții solidari, purtați de aceeași planetă, echipaj al aceleiași corăbii. Și dacă e bine ca civilizațiile să se opună una celeilalte, în căutarea unei noi sinteze, este monstruos să se sfîșie între ele”.

Manuela Cernat

Cadru din *Pe malul stîng al Dunării albastre*, film din trilogia dedicată de Malvina Urșianu istoricului act de la 23 August 1944

CEA de a doua conflagrație mondială a reactualizat în conștiința bătrînei noastre Europe două forme de luptă armată dispărute încă din veacul trecut: invazia și halucia care, în noile condiții, s-au numit ocupație și rezistență. Printr-o tragică spirală a istoriei, în plin secol XX, războiul redevenea total, ca în vremurile de cruncie ale civilizației. În fața raidurilor barbare ale aviației, cei rămași în spatele frontului s-au descoperit a fi la fel de vulnerabili ca și soldații din primele linii, iar o parte a populației civile avea să trăiască dramatica dilemă morală a opțiunii între acceptarea pasivă a unei existențe alienate și între împotrivirea demnă, exprimată fie prin simbolice acte individuale, fie prin integrarea în clandestinitatea organizată a forțelor patriotice anti-fasciste. În cazul înclăștărilor din umbră cu nazismul, fiece victorie căpăta dincolo de implicațiile ei directe, semnificația simbolică a unei victorii a inesei condiției umane. „Pentru că — așa cum consemna Nicolae Iorga, în 1940, în *Memoriile sale* — pe deasupra viciului infernal al artileriei, peste violența submarinelor și goana cea mare după om, în văzduhul care altădată era liber, se petrece de fapt un război al conștiințelor.”

Din 1945 încoace, acestul „război al conștiințelor”, cinematograful mondial l-a consacrat infinit mai multe filme decît războiului propriu-zis, fenomen lesne detectabil și în cadrul producției românești în care evocarea climatului anilor 1941—1945 primează evident asupra restituirii faptelor de arme, recurența temei decurgînd firesc din faptul că acea perioadă a coincis cu pregătirea și declanșarea Insurecției de la 23 August 1944, particularitate istorică ce explică și o altă caracteristică proprie majorității filmelor românești de război: epoea nu este rezervată atît restituirii directe a conflagrației cît pregătirii febrile de către grupările antifasciste a întoarcerii armelor împotriva Germaniei hitleriste. Ca să descrie acea lume în fierbere, ca să explice ansamblul condițiilor atît de complexe în care s-a produs trecerea țării noastre de pe o traiectorie social-politică pe o alta, fundamental diferită, cineștii au apelat la elemente imprumutate din arsenalul mai multor genuri, combinînd filmul de rezistență cu cel politic, filmul psihologic cu cel politic, povestea de dragoste cu episodul de război, ceea ce a asigurat operelor din ciclul *Eliberării* o mare diversitate stilistică, ferindu-le totodată de primejdia unei perspective istorice unilaterale. De la *Valurile Dunării* (1959), al lui Liviu Ciulei, pînă la serialul de televiziune *Lumini și umbre* (1982), semnat de Andrei Blaier și Mircea Mureșan, ori la recentul *Ziua Z* al lui Sergiu Nicolaescu, evenimentul matrice al istoriei României socialiste a fost privit din cele mai diverse unghiuri, de la aventura eroică la analiza psihologică, un loc aparte revenind ambițioasei trilogii de autor a Malvinei Urșianu, începută în 1971 cu *Serata*, continuată un deceniu mai tîrziu cu *Linistea din adîncuri* și încheiată în 1984 cu *Pe malul stîng al Dunării albastre*, apogeu al trilogiei și totodată unul dintre cele mai subtile opusuri închinete de către cine-

Radio T.V.

Palladium: „Miorița”

● „Poezia populară este întîia fază a civilizației unei neam, ce se trezește la lumina vieții; iar cînd acest neam cade din vechia sa civilizație, poezia populară devine palladium al limbii și al obiceiurilor strămoșești. Pentru noi ea este și o fază și un palladium”. — scria Alecu Russo. Și, încredințat că *Miorița* e „cea mai frumoasă epoea păstorească din lume”, conchidea că „Insuși Virgil și Ovid s-ar fi mîndrit cu drept cuvînt, dacă ar fi compus această minune poetică”. Iar un asemenea entuziasm nu aparține numai exaltării mesianice a culegătorului și comentatorului de cîntece bătrînești și hore, din veacul trecut, ci marchează, în egală măsură, sensibilitatea și receptivitatea modernă. Permanent programul radioteleviziunii noastre reamintează perenle argumente, cultivă tradiții și comentează apariția noilor creații. Mereu sub semnul autenticității se orînduiesc secvențele *Tezaurului folcloric* (emisune concepută cu pasiune și rigoare de Mărioara Murărescu); de pe meleagurile natale — și nu în

convenționale spații decorative, ca în mozaicurile de divertisment — coboară soliștii tineri și cei consacrați, se înfățișează portul și ceremoniile rurale, dansurile și muzica. În paralel, pe calea undelor, se impune, respectîndu-și de asemenea consecvența tinută, revista *Miorița* (alcătuită de experimentatul George Anotof), fie că urmează inspirat traectul unei călătorii printre vîrstele și anotimpurile vieții, de-a lungul unei antologii de proverbe, cîmilituri, doine (nu demult, rostite de actorul Ion Caramîtru), fie că înregistrează la zi fenomenul dinamic al artei populare (prețioasa inițiativă a tirgului anual și a galeriei permanente de ceramică de la Horezu, de exemplu).

Există și rubrici specializate, de cronică a amplei manifestări a creației amatoare. Fiecare al cincilea cetățean al țării participă la Festivalul național „Cîntarea României” și ei intră, rînd pe rînd, în *Ateneu* (redactor: Daniel Tei) pentru a-și împărtăși aspirațiile și succesele. De curînd, de pildă, ascultătorii au aflat

despre o interesantă experiență vîrceană: un bătrîn cioplitor din Năruja și-a învățat fiica să modeleze lemnul, iar fiica are la Școala din comună — unde e profesoară de limba română — un cerc de sculptură. Chemate de gustul publicului larg revin și celelalte transmisiuni de profil — *Melos*, *Din comoara folclorului*, *Prelucrări de folclor*; după cum multe alte tipuri de emisiuni își revendică dreptul de a pătrunde în aceeași sferă de major interes. Firesc, de pildă, se încadrează în *Dicționar de literatură universală* eseurile lui Romulus Vulpescu despre legende și baladele noastre, interpretate și prin comparație cu evoluția respectivelor genuri în contextul literaturilor lumii. Căci, nu rarori, scriitori, plasticieni, compozitori contemporani de marcă propun, prin confesiunile, dar și prin operele lor, răspunsuri la apelul conștient în *Elogiul satului românesc* de Lucian Blaga: „Apropiindu-ne de cultura populară, trebuie să ne însuflețim mai mult de elanul ei stilistic interior, viu și activ... Să iubim și să admirăm cultura populară, dar mai presus de toate să luăm contactul, dacă se poate, cu centrul ei generator, binecuvîntat și rodnic ca stratul mumelor”.

I.M.

Telecinema

Portret de cinefil în august '44

■ Dintre percepțiile imature care ne urmăresc viața ca acel cine de sub pod al lui Geo Dumitrescu — poetul care-mi asigurase, de-a lungul războiului, în pagina a doua a „Ecoului”, cultura zilnică, în afara școlii — n-o pot uita pe aceea a puberului de la sfîrșitul lui august '44, în București, cînd tatăl său i-a anunțat, cu deajunsă solemnitate dealtfel, că s-au redeschis cinematografele pe bulevard. Nu-i va fi niciodată penibil să admită că această bună veste a însemnat pentru el sfîrșitul alarmei. Nu va resimți niciodată ca o insuficiență a seriozității lui faptul că pentru el starea de asediu interior, de ciumă, de ciumă brună — cum se va numi fascismul, chiar înainte de parabola aceea definitivă a doctorului Rioux, convins că microbiul pestei rămîn în rufele dulapurilor — se încheia printr-o revenire în practica frivolă a filmului. El nu considera cinema-ul o frivolitate.

Din primul deceniu de viață, suprema lui meteorologie o ednstituise schimbarea filmului la ARPA, Pache și Nero, respectiv pe bulevard, la Mătăsari și pe Șerban

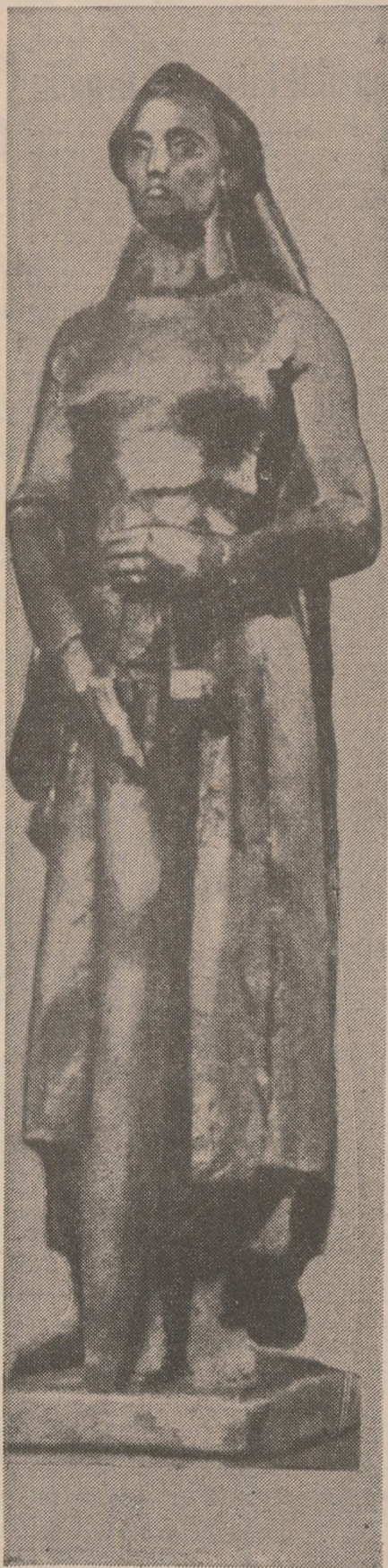
Vodă, în funcție de domiciliile sale. Așa cum bătrîni simt vremea în oase și țărâni sint în legătură cu pădurea, tot așa el — chistoc citadin — se rotea în jurul soarelui din șapte în șapte zile, după așful de cinema. O întregă geografie interioară se acumula în călătoriile, de mină cu tatăl său, care-l duceau la Nisa și Roma, la Paris și Volga, pentru care n-avea niciodată ghilmele în melogramatica sa. Rezolvînd astfel spațiile și timpul, „a merge la cinema” devenea o noțiune prea mare pentru a-l găsi centrul apăsător al unui cuvînt. A i se fi luat cinema-ul — prin bombardamente, repertoriu degustător sau, pur și simplu, prin proasta dispoziție a celor adulți — fusese una din gravele frustrări, „din care nimeni nu are dreptul să extragă o nenorocire”, cum precisase un unchi recunoscut prin luciditatea sa. Dar puberul socotea absența filmului în viața lui chiar așa — o nenorocire, și de această copilăroasă exagerare nu se va mai putea despărți pînă la căderea frunzelor și a dinților. „N-am văzut, sub hitleristi, nici un film ca lumea!”, îi va

plăcea să spună la vîrsta cînd toate prejudecățile îi cer să te distanțezi. Atunci însă, el aștepta ca extraordinara convulsie a orașului fără filme, bulversat între entuziasme, șrapnele, drapete, canoane și ruinurile „Naționalului”, să se liniștească printr-un semn magic: reîntoarcerea lui în întunericul sălilor de cinema.

Cînd tatăl său îi anunță, deci, redeschiderea cinematograferelor de pe bulevard, puberul avu deodată imaginea celor șase săli de pe trotuarul din droapă — ARPA, Trianon, Femina, Regal, Capitol, Boulevard Palace — în care plasatorii își aprindeau lanternele pentru a-i căuta un loc... Într-o mișcare lirică, generoasă și analafetă, el se dori plasator într-un cinema. Fu prima lui meserie în prima zi de curată libertate. Peste cîteva zile, văzu *Serenada din Valea Soarelui*, cu Sonja Henje, parcă la „Miorița”, și mai tîrziu *Curcubeul* lui Mark Donskoi, primul film de război adevărat... Fără pubertate, nu există cinematecă personală.

Radu Cosașu

UN AMPLU PROCES REVOLUȚIONAR

VICTORIE — sculptură de Gh. D. Anghel

EVOCAREA profundelor transformări revoluționare inaugurate de revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din august 1944, a mărețelor realizări obținute în epoca glorioasă ce a trecut de la Congresul al IX-lea al Partidului Prilejuește evidențierea interdependenței, a legăturii indisolubile ce a existat de-a lungul istoriei românilor între lupta pentru dreptate, libertate, progres social și lupta de eliberare națională, pentru independență. „Victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, înfăptuirea revoluției socialiste — a arătat tovarășul Nicolae Ceaușescu în cuvântarea la recenta plenară a Comitetului Central și a activului central de partid — au deschis o eră nouă în dezvoltarea poporului, a patriei noastre”. Revoluția de acum 41 de ani a fost rezultatul luptelor eroice, îndelungate, marcate de uriașe jertfe și suferințe, dar totodată călăuzite de idealul dreptății, libertății și progresului. Aceste năzuințe dau strălucire faptelor glorioase ale

poporului român, istoriei sale. În secole de luptă, el și-a apărât pământul, tradițiile, cultura, civilizația, a năzuit la desăvârșirea unității naționale, „vițarea iubită” a tuturor generațiilor, cum s-a exprimat, cu profundă dragoste de patrie marele cărturar patriot Nicolae Bălcescu.

La temelie înfăptuirilor de astăzi se află toate marile izbini ale poporului român obținute în luptele pentru dreptate socială și eliberare națională, prin a căror întrepătrundere s-a jalonat istoria glorioasă a românilor.

În condițiile asupririi feudale, a disputelor dintre puterile străine invadatoare, poporul român, sub conducerea strălucitelor voievozi și conducători de oști Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Iancu de Hunedoara, Mihai Viteazul, cu uriașe sacrificii, și-a apărât vatra străbună. În același timp, țărâimea, clasa socială care a fost nevoită să dea cele mai mari jertfe pentru apărarea țării, suferea cel mai mult de pe urma jafului și exploatarea feudale. În uriașe răscoale — la 1437, 1514, în secolul al XVII-lea — țărâimea s-a ridicat la luptă pentru îmbunătățirea situației sale. Lupta pentru dreptate socială, pentru progres și libertate s-a împletit cu lupta pentru apărarea neatrănării țării. Această intercondiționare s-a dezvoltat îndeosebi în condițiile afirmării conștiinței naționale, atunci când toți locuitorii pământului românesc au fost animați de înaltele idealuri ale dreptății și libertății, pentru scuturarea dominației străine.

Reprezentanții „Școlii Ardelene”, Ion Micu, Ion Budai Deleanu, Petru Maior, Gheorghe Șincai, în scrierile lor, dezvoltând ideile iluminismului, au afirmat principiul general-democratic, au susținut drepturile naționale ale românilor. În timpul marii răscoale de la 1784 conduse de Horea, Cloșca și Crișan, unul din obiectivele luptei a fost recunoașterea românilor, majoritari în Transilvania, ca națiune. Năzuințele de eliberare națională au fost afirmate în timpul revoluției de la 1821. În revoluția română de la 1848 obiectivele eliberării naționale au dat împlinire luptei maselor populare. Această împletire dintre obiectivele luptei pentru dreptate socială și asigurarea unității, suveranității și independenței naționale s-a materializat în 1859 prin unirea Moldovei cu Muntenia, cucerirea independenței depline de stat a României în 1877 și făurirea în 1918 a statului național unitar. „O analiză științifică, pe baza concepției revoluționare materialist-dialectice și istorice, a formării și dezvoltării poporului și națiunii române — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — demonstrează, cu puterea realităților și evenimentelor istorice de netăgăduit, că toate transformările s-au înscris într-un amplu proces revoluționar de lupte eroice pentru apărarea ființei proprii, pentru dezvoltarea și formarea națiunii, pentru libertate și independență, pentru progres economic și social”.

Lupta maselor populare, a mișcărilor muncitorești, socialiste, a partidului clasei muncitoare creat în 1893 a fost ridicată pe o treaptă superioară odată cu făurirea, în mai 1921, a Partidului Comunist Român. Exprimând interesele fundamentale ale întregului popor, Partidul Comunist a militat activ în fruntea forțelor patriotice, naționale, pentru unirea și mobilizarea partidelor și organizațiilor politice și profesionale democratice a claselor și grupărilor sociale ale căror interese coincideau cu cele ale progresului patriei, ale democrației și suveranității naționale.

ASCENSIUNEA la putere în diferite țări ale Europei a forțelor de dreapta, pericolul ciumei brune apărut în Europa îndată după primul război mondial, răsturnarea raporturilor de forțe odată cu instaurarea hitlerismului în Germania, au pus în fața popoarelor, a forțelor revoluționare și democratice probleme de o deosebită însemnătate pentru existența și viitorul lor. În aceste împrejurări, grave primejdii au început să apese asupra unității statale a României, a independenței și suveranității sale naționale. Problemele apărării în fața unor asemenea pericole au devenit permanente în preocupările politice zilnice ale Parti-

dului Comunist Român, ale celorlalte partide și grupări politice. În aceste împrejurări Partidul Comunist a activizat și a unit sub conducerea sa cele mai largi forțe sociale antifasciste — clasa muncitoare, masele țărâimii, intelectualitatea, alte pături și categorii sociale pentru demascarea pericolului fascismului și războiului, a politicii revizioniste, pentru combaterea Gărzii de fier în ascensiunea ei spre putere cu sprijinul celui de-al treilea Reich. Forța și tăria comuniștilor au izvorât din trainica lor legătură cu poporul, din năzuința lor fierbinte de a înfăptui pe pământul patriei o nouă orinduire, mai bună și mai dreaptă, din hotărârea nestrămutată de a lupta pînă la sacrificiul suprem pentru apărarea suveranității țării, a unității naționale. În rindurile comuniștilor, ale patrioților, s-a afirmat cu vigoare personalitatea tovarășului Nicolae Ceaușescu. În aceste împrejurări, prin politica promovată, Partidul Comunist Român se identifică cu însăși istoria țării și a poporului, manifestându-se ca adevărat stegar al luptei pentru apărarea independenței naționale și integrității teritoriale a patriei. Se largesc contactele cu grupările și organizațiile democratice; sint înființate organizații de masă cu un larg program de luptă democratică, între care un rol de mare însemnătate l-a avut Comitetul Național Antifascist în conducerea căruia a fost ales în iunie 1933 tovarășul Nicolae Ceaușescu. Acordurile de front popular încheiate cu organizațiile democratice, unitatea de acțiune realizată în lupta împotriva pericolului fascismului, puternicele demonstrații de stradă antifasciste, antirevizioniste din anii 1934—1937 și 1939 desfășurate sub lozincile: „Jos fascismul”, „Fascismul înseamnă război”, „Democrația nu poate fi ucisă ca un simplu pieton”, „Vrem apărarea independenței țării”, au cuprins categorii largi ale populației țării. Partidul își clarificase sfera și obiectivele sistemului de alianțe și acțiunea pe baza unui program de acțiune care îmbina organic apărarea independenței naționale și a libertăților democratice. În cumpăna valorilor totul era luat în calcul. În asprele bătălii purtate împotriva pericolului grupărilor de dreapta, Partidul Comunist a reușit să atragă în luptă alături de muncitori, țărani, categorii largi ale intelectualității. În primele rinduri s-au aflat scriitori, ziariști angajați prin crezul activității lor în apărarea culturii, a dreptății, libertății, a integrității României.

Acțiunile conduse de Partidul Comunist Român au culminat cu marea demonstrație antifascistă și antirăzboinică de la 1 Mai 1939. În organizarea acestei memorabile manifestări revoluționare, patriotice, a altor întruniri din acest timp, un rol determinant au avut tovarășul Nicolae Ceaușescu, tovarășa Elena Ceaușescu, proeminenți militanți comuniști și patrioți înflăcărați. Ca urmare a politicii agresive a statelor fasciste și revizioniste, încurajate de atitudinea conciliatoare promovată de cercuri conducătoare din rindul marilor puteri, sistemul de alianțe pe care România își baza securitatea a suferit în anii 1938—1940 o eroziune treptată. Deplasările intervenite pe plan mondial și implicațiile lor pentru securitatea și integritatea teritorială a României au fost analizate cu realism politic de către Partidul Comunist, avertizând poporul român asupra gravelor pericole ce planau asupra țării noastre. Au o valoare deosebită în tezaurul politic al partidului nostru documentele întitulate: „După Austria, Cehoslovacia”, „Nori grei deasupra României”, „München, o crimă la adresa păcii”, „Rezoluția Plenarei C.C. al P.C.R. din iunie 1939”.

IN ÎMPREJURĂRILE în care hitlerismul a trecut la săvârșirea unei serii de acte de cetropire, culminate cu invadarea Cehoslovaciei și Poloniei și apoi a unui șir de țări din Europa occidentală, România în anul 1940 a fost supusă unor ample amputări teritoriale. La 30 august 1940 României i-a fost impus odiosul dictat fascist de la Viena. Partidul Comunist a organizat un puternic protest național împotriva dictatului. La marile demonstrații din toamna anului 1940 a participat întreaga suflare românească, într-o vi-

brantă expresie a unității de luptă și acțiune a națiunii noastre. Amestecul tot mai direct al Germaniei naziste în treburile interne ale României a determinat instaurarea în toamna anului 1940 a regimului de dictatură militarolegionară și invadarea țării de către trupele hitleriste.

Izolată pe plan internațional de toate puterile europene, lăsată pradă rapacității hitlerismului, România a fost ținută împotriva voinței poporului, în vara anului 1941, în războiul împotriva Uniunii Sovietice și a celorlalte țări al coaliției antifasciste.

Cei mai buni fii ai poporului, comuniștii, patrioții, au acționat susținut pentru găsirea celor mai potrivite formule politice care să ofere baza comună de unire a tuturor forțelor patriotice, naționale și progresiste, de cooperare a tuturor partidelor democratice, împotriva războiului hitlerist.

Chemările, circulara din iulie 1941, platforma-program din 6 septembrie 1941, alte documente programatice din acea vreme relevă strategia și tactica de luptă a partidului, care chema la o largă unitate a forțelor patriotice, pentru răsturnarea regimului antonescian, formarea unui guvern al independenței naționale, ieșirea României din războiul hitlerist și alăturarea ei coaliției Națiunilor Unite, alungarea trupelor hitleriste din țară și eliberarea părții de nord-vest a României, pentru libertatea și suveranitatea patriei.

În acele împrejurări deosebit de grave pentru existența și viitorul poporului român, adus în pragul unei catastrofe naționale, Partidul Comunist Român și-a intensificat eforturile pentru demascarea dictaturii antonesciene și a alianței ei cu Germania hitleristă, fiind primul partid politic care a pus în fața națiunii, într-o concepție și un program științific, riguros argumentat, misiunea doririi dictaturii, asigurarea dezvoltării țării pe o nouă cale a democrației și progresului, a libertății și independenței.

Infruntând grave primejdii, partidul nostru a condus cu eroism marile acțiuni antirăzboinice ale poporului, a inițiat forme de rezistență antihitleristă, a organizat formațiuni de luptă patriotice, lupte de partizan, a condus actele de sabotare a mașinii de război naziste, a chemat masele să se ridice împotriva ocupanților hitleristi. Sub steagul partidului comunist, largă coaliție a forțelor patriotice antihitleriste s-a sudat verigă cu verigă, moment cu moment. În septembrie 1943 a fost creat Frontul Patriotic Antihitlerist, care a dat expresie, pe plan organizatoric, voinței unor largi forțe social-politice interesate în apărarea integrității și independenței României, ceea ce a determinat ca întregul nostru popor să acționeze în strânsă unitate pentru eliberarea țării.

În aprilie 1944, ca urmare a acordului dintre Partidul Comunist Român și Partidul Social-Democrat, s-a realizat Frontul Unic Muncitoresc, care a constituit temelie amplului sistem al coalizării tuturor forțelor patriotice ale țării. Politica de alianță națională s-a amplificat în iunie 1944, prin crearea Blocului Național-Democratic, în cadrul căruia, alături de partidul comunist, au intrat partidele social-democrat, național-țărănesc și național-liberal. Partidul a atras în coaliția națională, pentru răsturnarea dictaturii antonesciene, numeroși generali patrioți, alte cadre din armată, a colaborat cu palatul și cercurile din jurul său. Erau întrunite condițiile pentru participarea tuturor forțelor naționale la eliberarea patriei.

Niciodată, în istoria românilor, nu se mai realizase o atît de puternică uniune națională, ca în perioada premergătoare marelui act patriotic de la 23 August 1944, al cărui stegar a fost Partidul Comunist Român. Prin modul de pregătire a acțiunii energice, hotărâte, largă coaliție politică și de clasă înfăptuită, forța de atracție a tuturor grupărilor democratice, patriotice, a personalităților politice, ale viciei științifice și culturale ale țării dovedesc interdependența dialectică dintre lupta pentru dreptate socială, libertate, democrație și progres, cu lupta pentru independență și suveranitate națională.

În împrejurări interne și externe favorabile, Partidul Comunist, împreună cu celelalte forțe naționale, a trecut la 23 August 1944 la înfăptuirea revolu-

■ La Plenara C.C. al P.C.R. și a activului central de partid consacrată aniversării a douăzeci de ani de la Congresul al IX-lea al P.C.R. și de la alegerea tovarășului Nicolae Ceaușescu în funcția de secretar general al partidului

ției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, care a dus la răsturnarea dictaturii antonesciene, la trecerea României cu întregul său potențial economic și militar alături de coaliția antihitleristă, de Uniunea Sovietică. Insurecția armată, care a fost mijlocul principal de înfăptuire a revoluției sociale și naționale, a fost rodul acțiunii unite a celor mai largi forțe politice naționale armate, formațiunilor patriotice, al adevăratei depline la lupta antifascistă a maselor populare.

LA 23 AUGUST 1944 insurecția a început prin arestarea principalelor căpetenii fasciste și răsturnarea guvernului dictatorial militar-fascist. S-a format noul guvern din care au făcut parte reprezentanții partidelor politice componente ale Blocului Național Democrat, militari și tehnicieni. Proclamația „Către țară” aducea la cunoștința poporului român și a lumii întregi evenimentele istorice petrecute și hotărârea de a lupta pentru alungarea hitleriștilor, pentru apărarea independenței și a eliberării țării de nord-vest a României de sub ocupația cotropitoare hitleristo-horthyști.

Fermitatea cu care întregul popor s-a ridicat la luptă, lărga participare a tuturor forțelor patriotice demonstrează că August 1944 a reprezentat un energic și determinant act de voință al întregii națiuni, o strălucită afirmare a hotărârii poporului român de a zdrobi orice dominație străină, de a fi liber și deplin stăpîn în țara sa, de a-și hotărî singur destinele.

În cursul unor bătălii grele, unitățile militare, împreună cu formațiunile patriotice, au lichidat rezistența trupelor naziste, au eliberat în câteva zile Capitala și o mare parte a țării. Între 23 și 31 august forțele insurecționale române au eliberat prin luptă partea centrală, de sud-est a țării. Erau zile de deosebită încheștare cu rezistența trupelor hitleriste, dar și de entuziasm, când aveau loc uriașe mitinguri organizate de Partidul Comunist, în cadrul cărora se jalonau coordonatele viitorului patriei.

Începînd cu 23 August 1944, România și-a pus toate resursele materiale și umane în slujba luptei împotriva Germaniei hitleriste. Victoria insurecției naționale armate antifasciste și antiimperialiste a avut profunde ecouri, semnificații și consecințe inter-

naționale. Alăturarea României la coaliția antihitleristă a contribuit într-o mare măsură la prăbușirea întregului front german în sud-estul Europei, la accelerarea eliberării popoarelor din această zonă, ducînd la scurtarea războiului și apropierea victoriei depline împotriva fascismului.

La 9 mai 1945, cînd războiul lua sfîrșit cu Victoria Națiunilor Unite, România se prezenta cu un bilanț bogat de luptă. Armata sa străbătuse peste 1 700 km de la Marea Neagră pînă în Boemia, provocase inamicului pierderi ce s-au cifrat la peste 136 000 prizonieri și morți — echivalent cu 14 divizii — eliberase, în afară de orașele și comunele din timpul insurecției, peste 3 800 de localități, între care 53 orașe, a avut pe front tot timpul războiului un total de circa 540 000 de ostași și ofițeri, din care a pierdut în lupte grele aproape 170 000 — morți, răniți și dispăruți.

Totalul cheltuielilor militare făcute de statul român pentru întreținerea și lupta forțelor sale armate în războiul antihitlerist în perioada august 1944—12 mai 1945 pentru înfrîngerea Germaniei hitleriste și a Ungariei horthyste s-au ridicat la uriașă sumă de 470 de miliarde lei (la cursul monezii din luna mai 1945).

Ținînd seama de amploarea forțelor populare care au participat la insurecția armată, și în primul rînd a clasei muncitoare, condusă de Partidul Comunist Român, de faptul că a răsturnat regimul politic al dictaturii antonesciene și a lichidat dependența de imperialismul german, de orice imperialism, ducînd la întoarcerea armelor împotriva armatelor hitleriste și la izgonirea lor de pe teritoriul țării, insurecția din august 1944 a marcat începutul revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, care a dus la cucerirea adevăratei independențe a patriei, la transformarea revoluționară, socialistă a României.

„În întreagă această lungă perioadă, odată cu luptele legendare pentru libertate și independență — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — au avut loc mari bătălii împotriva asuprii sociale, pentru transformarea revoluționară a forțelor de producție și a relațiilor sociale, pentru progresul economico-social al patriei. Se poate afirma cu deplină temei că au existat, întotdeauna, o interdependență și unitate dialectică deplină între luptele pentru independență și cele pentru

transformarea revoluționară a societății, pentru progresul forțelor de producție și ridicarea nivelului general de dezvoltare a patriei”.

SUB acest raport revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă victorioasă acum 41 de ani este un exemplu grăitor al interdependenței între lupta de eliberare națională și a luptei pentru progresul general al societății românești. Prin obiectivele și înfăptuirile sale evenimentul crucial din august 1944, expresie elocventă a interdependenței dialectice dintre cele două componente ale luptei poporului român pentru dreptate și libertate socială, pentru unitate și independență națională a inaugurat epoca transformărilor revoluționare care au asigurat înfăptuirea revoluției socialiste în România. Congresul al IX-lea al Partidului din iulie 1965, eveniment strălucit al epocii contemporane din istoria patriei, creator de epocă nouă în viața poporului român, a asigurat într-un timp scurt dezvoltarea economică, politică, socială într-un ritm fără precedent. În această epocă, denumită cu mîndrie de întregul nostru popor „Epoca Ceaușescu”, cea mai bogată în împliniri din istoria românilor, a determinat în același timp o creștere fără precedent a prestigiului internațional al României. „Iată de ce și acum, cînd facem bilanțul marilor realizări, obținute în perioada construcției socialiste, și îndeosebi a celor 20 de ani care au trecut de la Congresul al IX-lea — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu la Plenara C.C. al P.C.R. și a activului central de partid din 24 iulie 1985 — aducem un omagiu și cinstim pe toți cei care au luptat pentru formarea poporului și națiunii române, pentru înfăptuirea Unirii și formarea României, pentru independența și realizarea statului național unitar”.

Orientarea fermă pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu a imprimat-o întregii activități din perioada de după Congresul al IX-lea al Partidului spre valorificarea superioară a tuturor resurselor naturale, asigurarea unei înalte calități și eficiențe în toate domeniile, pe baza aplicării largi a celor mai noi cuceriri ale revoluției tehnico-științifice contemporane, a ridicării continue a nivelului de cunoștințe tehnice și profesionale ale tuturor oamenilor muncii au asigurat creșterea permanentă a avuției naționale și, pe

această bază, a nivelului de trai, material și cultural al întregii națiuni. Aceasta determină ca România să pășească într-o etapă nouă, calitativ superioară, a economiei naționale, subliniind cu pregnanță necesitatea accentuării caracterului ei intensiv, a trecerii de la economia preponderent extensivă la cea intensivă, modernă, de înaltă productivitate și competitivitate. În acest proces complex are loc adîncirea făuririi și dezvoltării conștiinței socialiste a oamenilor societății noastre în cadrul căreia o mare importanță are activitatea politico-ideologică, știința istorică. Cu prilejul conferinței calității de membru și președinte de onoare al Academiei Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu a făcut un amplu elogiu istoriei poporului român arătînd: „Avem o istorie minunată, ne putem mîndri cu ceea ce a înfăptuit poporul român, înaintașii noștri! Avem datoria să cunoaștem și să clarificăm cît mai bine toate momentele importante din istoria formării și dezvoltării poporului și a națiunii noastre, cu atît mai mult cu cît chiar și astăzi mai sînt unii, peste hotare, care încearcă să pună în discuție, să minimalizeze istoria și lupta poporului nostru. Faptele, realitățile sînt de asemenea natură încît ne permit să respingem orice încercare de a diminua rolul poporului român, al națiunii noastre în dezvoltarea omenirii, a culturii mondiale”.

Glorioasa istorie a românilor înscrisă, în cronică ei de aur, actul eroic al revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă înfăptuit acum 41 de ani printr-un puternic consens național de către întregul nostru popor sub conducerea încercată a Partidului Comunist Român. Aniversarea în fiecare an a marelui eveniment istoric din August 1944 pilește retrospectiva drumului glorios de luptă parcurs sub conducerea comunistilor pe calea împlinirii idealurilor și năzuințelor de dreptate și libertate ale poporului român, a cuceririi depline a independenței și suveranității naționale. În acest an, al aniversării celor două decenii de la istoricul forum comunist din 1965 al Partidului, sărbătoarea națională de la 23 August constituie un nou prilej de angajare a tuturor fiilor patriei pentru înfăptuirea programului edificării socialismului și comunismului pe pămîntul României.

Ion Ardeleanu

Semnificația internațională

SUB semnul istoricelor realizări socialiste, al deplinei unități de cuget și voință în prospectarea și edificarea noilor trepte ale viitorului, poporul român sărbătorește în acest an împlinirea a patruzeci și unu de ani de la triumful revoluției de eliberare socială și națională, declanșată în August 1944, moment de însemnătate crucială în destinul istoric al națiunii noastre, eveniment care a inaugurat epoca cea mai proeminentă din întreaga istorie a României, epoca împlinirii idealurilor de dreptate socială și națională, a făuririi României demne și libere între națiunile lumii.

Relevind importanța istorică a revoluției declanșate în August 1944 ca generator a celor mai profunde mutații în dezvoltarea poporului român, pe calea progresului și civilizației, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, arată că „ea a pus capăt pentru totdeauna dictaturii militar-fasciste, dar și dominației imperialiste, și a deschis calea marilor transformări revoluționare din patria noastră, a trecerii puterii politice în minile clasei muncitoare în alianță cu țărănimea, intelectualitatea și celelalte forțe progresiste, a transformării poporului nostru într-un popor stăpîn pe destinele sale, constructor conștient al socialismului, făuritor liber al propriului său viitor comunist”.

Privită în contextul larg al istoriei naționale, cu raportări atât la etapele luptei poporului nostru pentru libertate și neatințare care au premers-o, cât și la cele care i-au succedat, revoluția victorioasă din August 1944 încorporează mesajul de dreptate al tuturor generațiilor care au edificat istoria românilor. Înfrățirea actului demnității naționale din August 1944 a fost rezultatul activității îndelungate și necobșite a Partidului Comunist Român de unire, într-un larg front de luptă împotriva fascismului și războiului, a tuturor forțelor înaintate ale societății noastre, al realismului liniei sale tactice și strategice, al aplicării creatoare a socialismului științific la condițiile concrete ale țării noastre.

PRIN importanța hotărîtoare pe care a avut-o pentru destinele poporului român, ca și pentru contribuția la încheierea mai grabnică a celui de-al doilea război mondial, revoluția de eliberare socială și națională din August 1944 poartă însemnele caracteristice marilor evenimente, care aparțin, deopotrivă, istoriei naționale și universale.

Insemnătatea internațională a actului istoric românesc decurge din consecințele directe pe care le-a avut asupra desfășurării, în ansamblu, a războiului — consecințe de ordin militar-strategic, economic, politic și moral —, care au acționat ca un factor de accelerare a sfârșitului marii conflagrații. Declanșată într-un moment în care nu erau evidente perspectivele desfășurării evenimentelor militare și soarta Germaniei era departe de a fi clarificată, revoluția română a adus, prin triumful său, o bruscă deplasare a raportului de forțe, în special pe frontul de sud-est, în favoarea coaliției antifasciste, a dat o puternică lovitură mașinii de război naziste, a contribuit la scurtarea cu aproape 200 de zile a războiului.

Dintre efectele imediate ale marii cîștigi din România, se disting, în primul rînd, cele de ordin militar-strategic. Referindu-se la aceste consecințe, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia că, „prin întorcerea armelor și angajarea României cu întregul ei potențial, alături de Uniunea Sovietică și aliații, în războiul antifascist s-a dat o puternică lovitură pla-

nurilor strategice ale Germaniei hitleriste. Aceasta a dus la prăbușirea întregului front de sud, a creat condiții înaintării mai rapide a trupelor sovietice, a accelerat zdrobirea dispozitivului militar al Germaniei în această parte a Europei”.

Desfășurarea victorioasă a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944 în România a fost, după expresia cunoscutului istoric britanic Hugh Seton Watson, „unul din evenimentele decisive ale celui de-al doilea război mondial”. De altfel, în același chip s-au exprimat atunci cunoscuții comentatori politici și militari, iar ulterior numeroase personalități politice și științifice de peste hotare. „Eveniment uimitor”, „act extraordinar”, „lovitură grozavă”, „consecințe incalculabile”, „exemplu de urmat”, „lovitură fatală dată Reichului german”, „fapt mai ruș decât eroic” sînt cîteva din caracterizările care au fost avansate în străinătate în acea epocă privind marea ridicare la arme a poporului român în August 1944. Ele reliefează însemnătatea internațională a revoluției române de acum patru decenii și sînt motivate de consecințele uriașe pe care aceasta le-a avut în desfășurarea celui de-al doilea război mondial în domeniile strategic, politic și economic.

ACTUL de la 23 August 1944 a fost o inițiativă exclusiv românească, concretizată cu energie de întreaga națiune, mobilizată și condusă la luptă de partidul comunist, care s-a efectuat fără nici o înțelegere prealabilă cu partenerii din coaliția Națiunilor Unite asupra momentului declanșării sau modului în care avea să se desfășoare. Se poate spune chiar că declanșarea revoluției la 23 August 1944 — ale cărei comandamente supreme erau redobîndirea independenței și suveranității naționale, dezvoltarea democratică internă — a luat prin surprindere ambele tabere angajate în războiul care răvășea întreaga lume în acel timp. Jurnalul de război al Inaltului Comandament al Wehrmachtului a consemnat că evoluția evenimentelor din România a fost o completă surprindere; la 23 August 1944 guvernul S.U.A., Maril Britanici și Uniunii Sovietice se mai consultau încă asupra unui eventual termen de 15 zile pe care România să-l utilizeze pentru a obține retragerea fără incidente a forțelor Wehrmachtului de pe teritoriul său, care — după cum se știe — fuseseră atacate cu energie, imediat și în totalitate, de armata română sprijinită de întregul popor.

Intrarea României în război de partea coaliției Națiunilor Unite s-a făcut într-un moment cînd Germania hitleristă era departe de a fi învinsă. România a ridicat armele pentru apărarea independenței, suveranității și unității sale nu din calcule de oportunitate, nu într-un moment al agoniei Reichului hitlerist ci atunci cînd interesele naționale fundamentale îi impuneau cu necesitate o asemenea conduită de acțiune. Reprezentantul Uniunii Sovietice la Conferința de Pace de la Paris, V.M. Molotov, a evidențiat tocmai o asemenea trăsătură a acestui act energetic al națiunii române: „La 23 August 1944, cînd nu erau încă evidente perspectivele desfășurării viitoare a evenimentelor militare și cînd soarta Germaniei era departe de a fi clară, politica externă a României a luat o întorsătură hotărîtoare”. Faptul a fost recunoscut de guvernul U.R.S.S. și prin acordarea celei mai înalte distincții de război sovietice, ordinul „Victoria”, șefului statului român, brevetul de decorare apreciînd că România intrase în război împotriva Reichului „în clipa cînd încă

nu se precizase clar înfringerea Germaniei”.

Din punct de vedere strategic actul României a smuls într-un interval extrem de scurt — 8 zile — „spatei” frontului german din Europa de est o suprafață de circa 150 000 km pătrați, pe care se aflau importante obstacole favorabile unei apărări îndelungate: lanțul carpatic românesc, linia fortificată Focșani — Nămoloașă — Galați și Dunărea maritimă. Dar nu numai atât. Ofensivei sovietice declanșate la 20 August 1944 în aripa de sud a frontului sovieto-german i s-au creat, prin decizia și acțiunea României, condiții extrem de favorabile de desfășurare, astfel încît într-un termen foarte scurt a fost înfrînt un grup de armate al Wehrmachtului (în 7—8 zile), și forțele Armatei roșii au putut ieși străbătînd teritoriul eliberat anterior de forțele române — la frontierele Bulgariei și Iugoslaviei (în circa 2 săptămîni). Sînt semnificative pentru impactul considerabil avut de actul românesc asupra aripilor de sud a frontului sovieto-german aprecierile privind situația militară de pe acest front, cuprins în Jurnalul de război al Grupului de armate german „Ucraina de sud”, desfășurat în August 1944 la aripa de sud a frontului sovieto-german. La 23 August 1944, orele 11,20, adică aproximativ cu 7 ore înainte izbucnirii revoluției din România, se consemna că „Linia Brăila — Focșani poate fi menținută în fața ofensivelor forțelor sovietice fără dificultate”. Cunoscutul teoretician militar britanic B. Liddell-Hart a numit această performanță militară fără egal înregistrată de România drept „cel mai larg flanc deschis vreodată în războiul modern”.

Prin actul de la 23 August 1944 al României, dispozitivul german din Peninsula Balcanică a devenit dintr-o dată, din punct de vedere strategic, imposibil de menținut. Ziarul „New York Times” a subliniat într-un comentariu publicat în acele zile această consecință majoră a insurecției române: „Ieșirea României din război a creat pericolul izolării celor 15 divizii germane aflate în Grecia și sudul Iugoslaviei. Această ieșire a transformat valea Dunării, din Delta pînă la frontiera româno-iugoslavă, dintr-o zonă prietenă, într-o zonă ostilă pentru germani”. Rezultatele strategice ale actului românesc asupra dominației hitleriste în Balcani s-au vădit foarte curînd. Bulgaria a ieșit din război la 9 septembrie. Hitler a fost nevoit să ordone, rînd pe rînd, retragerea din insulele din Marea Egee (15 septembrie), din Grecia, Albania și Macedonia de sud (la 10 octombrie). La 13 octombrie Belgradul a fost eliberat de forțele Armatei populare de eliberare iugoslave în cooperare cu trupele sovietice. Istoricul militar german Hans Kissel, fost general al Wehrmachtului, aprecia ulterior că dacă Germania ar fi reușit să înăbușe revoluția din România ar fi rămas sub stăpînire Germaniei pînă la sfîrșitul războiului. „Conducerea germană — arată Kissel — în cazul unei acțiuni operative juste ar fi avut evident o șansă să ocupe la timp poziția, prin însăși natura ei deosebit de puternică Dunăre — Prut sau Dunăre — Focșani — contraforturile Carpaților, pe cît posibil paralel cu o contraofensivă executată rapid și pe o direcție eficientă, și s-o apere cu succes, cu forțe relativ slabe, pînă la căderea Berlinului”.

ACTUL românesc de la 23 August 1944 a avut o importanță extraordinară și pentru sfîrșirea dominației naziste în centrul Europei. Forțele române au deschis, odată cu intrarea în război împotriva celui de-al treilea Reich, un nou front în podișul Transilvaniei și în Banat, dincolo de Carpați, pe care l-au menținut singure, timp de aproximativ 3 săptămîni, pînă la sosirea aliaților sovietici. Acest nou front, situat la circa 900 km spre vest de vechiul aliniament, a creat posibilitatea unei înaintări rapide spre sudul Germaniei pe Valea Dunării. Chiar la 24 August 1944, un comentariu al postului de radio B.B.C. a scos în relief această componentă strategică a actului românesc: „Ajutați în mod activ de români,

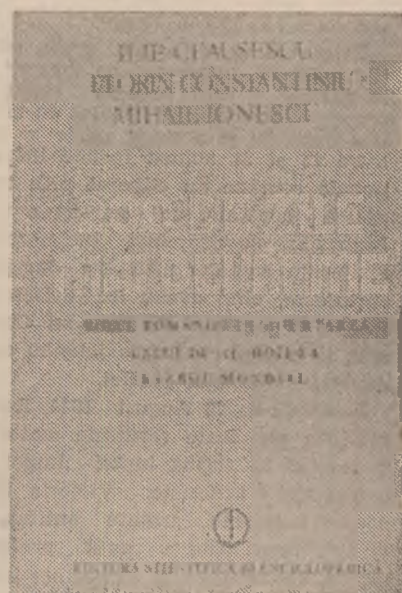
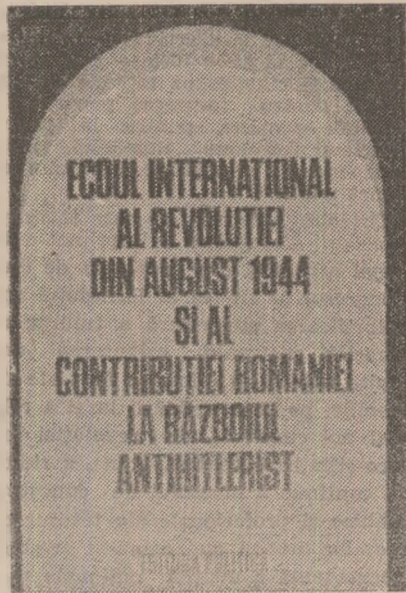
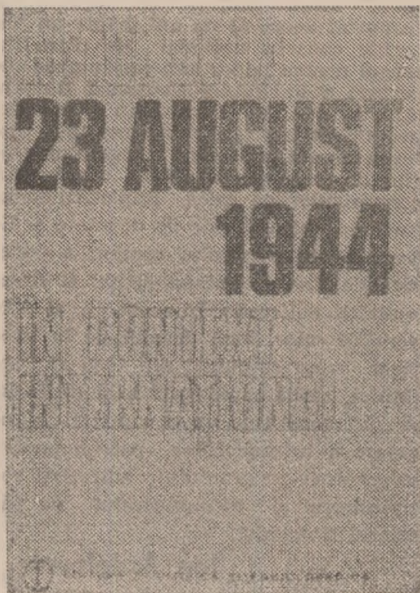
rușii vor putea fi în curînd la Viena. Prin Poarta Carpaților, deschisă de români, rușii vor putea ajunge la München și înainta spre Berlin”.

De asemenea, evenimentul românesc de la 23 August 1944 a avut o considerabilă influență politică asupra situației din Europa de sud-est, centrală și chiar nordică. Bulgaria, la 26 August, a adoptat neutralitatea în conflictul mondial, iar în aceeași zi Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Bulgar a fixat ca obiectiv imediat declanșarea insurecției armate. În Ungaria, evenimentele din România au precipitat o gravă criză politică, soldată cu schimbarea cabinetului și, totodată, cu legarea tot mai puternică a acestei țări de Reichul nazist. Noul guvern ungar a hotărît să atace, în alianță cu Germania, România și să cucerească Transilvania, deși aliații occidentali, cu care plenipotențiarul ungar se aflau în contacte secrete la Berna, avertizaseră că „o activitate ofensivă împotriva rușilor sau românilor [...] trebuie evitată cu orice preț”. La 27 August 1944, Hitler a răspuns pozitiv solicitării guvernului de la Budapesta ca trupele germane să se alăture celor ungare și să atace România — conform consemnării jurnalului de război al Inaltului Comandament al Wehrmachtului — „pentru a ocupa partea din Transilvania care mai rămăsese în 1940 României”. Dar atacul combinat germano-ungar s-a izbit de împotrivirea eroică a trupelor române, cărora li s-au alăturat, la sfîrșitul primei decade a lunii septembrie 1944, și forțele sovietice. După respingerea ofensivelor germano-ungare din Transilvania și Banat, forțele aliate române și sovietice au declanșat campania victorioasă de eliberare a întregului teritoriu al României. Incepută la 6 octombrie în podișul Transilvaniei, ofensiva trupelor române și sovietice a progresat cu rapiditate, atîngînd și depășind la 9—10 octombrie frontiera dintre România și Ungaria. Acest fapt a dus la adîncirea crizei politice în Ungaria, ceea ce a condus strîns pe Horthy să se decidă, la 15 octombrie 1944, să rupă alianța cu Germania. Această hotărîre tirzie și fără o pregătire adecvată impunerii ei n-a făcut decât să precipite instalarea la putere a guvernului condus de Szalasi.

În Croația, revoluția română a provocat, după declarația făcută lui Hitler de către șeful regimului fascist aflat la putere, Ante Pavelic (18 septembrie 1944) o criză politică de proporții: „Intelectuali croați, printre care și membri ai cabinetului croat și-au pierdut după aceasta credința în victorie și au emis părerea că trebuie să se întreprindă ceva, înaintea ca războiul să fie pierdut...”. În Finlanda, potrivit unor surse germane — „evoluția, situația și reacția germană față de atitudinea României este urmărită cu deosebit interes deoarece aici ar putea fi, eventual, printre altele, un imbold pentru o atitudine asemănătoare”.

Consecințele militare și politice ample ale actului românesc pentru centrul și sud-estul Europei au fost recunoscute de premierul britanic Winston Churchill: „Trecerea României de partea aliaților a adus rușilor un avantaj extraordinar de mare; ei vor atinge Belgradul, Budapesta și, probabil, Viena, înainte ca forțele occidentale să fi străpuns linia Siegfried”.

Însumarea consecințelor militar-strategice, politice și economice ale actului de la 23 August 1944 a determinat o situație deosebit de gravitate pentru cel de-al treilea Reich. Ca punct de încrucișare a două mari direcții strategice continentale — spre Europa de sud-est și spre Europa centrală — România reprezenta un segment de importanță fundamentală în strategia generală de război a Reichului. Păstrarea ei în dispozitivul german asigura controlul nazist asupra Peninsulei Balcanice și bloca căile de acces spre Cimpia Panonică, Austria și sudul Germaniei. Evoluția evenimentelor militare din cursul lunii August 1944 a confirmat aprecierile Inaltului Comandament al Wehrmachtului asupra însemnătății excepționale a valorii politico-strategice a spațiului românesc și a actului de la 23 August 1944; în scurt timp după victoria insurecției,

a actului istoric de la 23 August 1944

Intregul dispozitiv german din sud-estul Europei s-a dezagregat, iar direcția strategică de acces spre Ungaria și sudul Reichului a fost exploatată cu succes de trupele sovietice în alianță de luptă cu forțele românești.

ACTUL istoric de la 23 August 1944 a atras atenția opiniei publice internaționale, acest eveniment fiind, prin importanța sa, un subiect însemnat în presa timpului. Un mare număr de documente relatează despre desfășurarea insurecției, luptele pline de eroism pentru curățirea Capitalei și a restului țării de hitleriști, apărarea trecătorilor din Carpați contra atacurilor trupelor hitleriste și horthyste, lupta pentru redobândirea libertății, independenței și integrității teritoriale.

Cercurile de presă străine au remarcat existența unui plan dinaintea stabilirii, elaborat de Partidul Comunist Român, în vederea răsturnării dictaturii militarofasciste. Organul Partidului Comunist Francez, „L'Humanité”, din 4 septembrie 1944 arată că în România, ca și în Franța și Iugoslavia, „partidul comunist, aflat în ilegalitate, a fost unul din principii fâuritori ai acestei schimbări a aliaților”. De asemenea, organul Partidului Comunist din Marea Britanie, „Daily Worker”, sublinia că „în România a existat o opoziție reală condusă de partidul comunist, în jurul căruia s-au strâns toate forțele patriotice”.

Un număr însemnat de izvoare externe exprimă înțelegerea justă a caracterului actului de la 23 August 1944 ca un act insurecțional, sprijinit de întregul popor. Referindu-se la acest eveniment, ziarul cehoslovac „Moravska Rovnost” de la începutul lunii septembrie 1944 consemna că „întreaga țară s-a răscolit împotriva coterpitorilor săi”, ziarul „Fränkischer Kurier” din 25 august 1944 marca cu indignare că n-a fost vorba „un puci al cercurilor palatului sau de o schimbare normală de guvern, ci de o revoltă care urmărea să elimine cu totul linia de pină acum...”, iar „Le Figaro” din 30 august caracteriza acest eveniment drept „o revoluție militară și politică”.

Ecoul pe care l-a avut actul de la 23 August 1944 și contribuția pe care România a avut-o la grăbirea înfringerii Germaniei fasciste și la scurtarea celui de-al doilea război sunt reflectate în numeroase rapoarte, scrisori, telegrame, memorii sau articole ca și în impresiile pe care le-au avut reprezentanții oficiali sau acreditați cu misiuni speciale în România.

De asemenea, agențiile de informare, presa vremii, posturile de radio din lătreite părți ale lumii au receptat evenimentele petrecute în România, deslușindu-le cauzele și analizând implicațiile lor pe plan internațional.

Încă din 21 martie 1944, amiralul William D. Leahy, șeful Statului Major al Comandamentului Suprem al armatei și marinei S.U.A., expunea secretarului de stat al Statelor Unite ale Americii, Cordell Hull, opinia Comitetului Mixt al șefilor de Stat Major în legătură cu „importanța cardinală” a retragerii României din război pentru evoluția războiului: „Comitetul Mixt al șefilor de Stat Major este de părere că din punct de vedere militar, retragerea României din război și atribuirea unui statut de cobeligerant alături de Aliați, ar fi un eveniment care se va dovedi a fi de o importanță cardinală în continuarea pe mai departe a războiului”, „iar ieșirea României din război și cooperarea ei în calitate de cobeligerant, chiar și într-o măsură limitată, va avea drept rezultat izolarea și distrugerea ulterioară a unei mari părți din acele divizii (germane — d.n.). Alte avantaje ce ar decurge dintr-o asemenea acceptare ar cuprinde prăvărea germanilor de petrolul românesc, aeroporturile și căile ferate românești. Pierderea petrolului românesc ar însemna o serioasă lovitură dată capacității de război a Germaniei”. Instrucțiunile secretarului de stat al S.U.A. către ambasadorul american la Moscova, Averell Harriman, care cuprind punctul de vedere al guvernului și al autorităților militare americane, transmis și la Londra, asupra oportunității ieșirii României din război, exprima „convincerea că retragerea României din război și

acordarea unui statut de cobeligerantă cu aliații va avea o importanță cardinală în ducerea în continuare a războiului și că, cu cât se va încheia mai devreme un acord pentru o astfel de retragere, cu atât mai mare va fi dimensiunea pierderilor provocate armatelor germane” (Arhivele Statului București, Colecția microfilme S.U.A.).

Prin consecințele ei imediate și de perspectivă, pentru situația internă și internațională a României, prin repercusiunile asupra desfășurării războiului în sud-estul și centrul Europei, actul de voință națională din august 1944 a constituit un eveniment de cea mai mare importanță în desfășurarea ulterioară a celui de-al doilea război mondial, schimbând situația politică și militară din sud-estul Europei, în favoarea coaliției antihitleriste. „Efectul strategic al acestui act extraordinar — nota la 24 august 1944 ziarul „Daily Herald” — va fi prăbușirea, din punct de vedere militar, a sistemului german de operațiuni, iar din punct de vedere politic înseamnă îndepărtarea influenței germane în sud-estul Europei” (Arhivele Statului, București, Zona Ministerul Propagandei Naționale, Buletine, dosar 245, fila 238).

Despre importanța ieșirii României din Axă ziarul „Pravda” din 23 august 1944 scria că „depășește cadrul României... ea are o importanță covârșitoare nu numai pentru această țară, ci și pentru întreg Balcanul, deoarece prin aceasta se prăbușește întreg sistemul de dominație germană din sud-estul Europei...” (Arhivele Statului, București, fond M.P.N., Buletine, dosar 245, filele 299-300).

„Radio Moscova” arăta în emisiunea din 22 august 1946, că „nicăieri pe pământul românesc nemții nu au reușit să repete evenimentele care au avut loc în Italia de nord, din vara anului 1943. Ei nu au reușit să dezarmeze armata română și să ocupe principalele poziții strategice”.

Pierderea grea suferită de Germania prin ieșirea României din războiul hitlerist a fost reliefată și de generalii națiști Keitel și Guderian, care într-un raport adresat lui Hitler subliniau că, pe lângă considerente de ordin militar, „capitularea României a produs, în același timp, și o răsturnare extrem de periculoasă ce va duce la pierderea teritoriului nu numai al României, și al Bulgariei, Iugoslaviei, Greciei, punind în pericol toată armata germană din Balcani”, că „armatele ruse vor putea ajunge, în vreo câteva săptămâni, în fața Budapestei” (Arhivele Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., fondul XIV, dosar nr. 431, fila 1).

Alăturarea României la coaliția antihitleristă a produs o bruscă deplasare a raportului de forțe pe frontul sud-est european. Pierderea, în perioada 20-31 august 1944, a peste 310 000 de soldați și singura sursă importantă de produse petroliere naturale. Astfel, „pierderea României este pentru hitleriști chiar mai ireparabilă decât pierderea Franței” („Le Figaro”, 30 august 1944).

Odată cu prăbușirea dispozitivului de apărare germană în România, s-a produs o breșă puternică în blocul statelor fasciste, care, în urma victoriilor raportate de Aliați, a luptelor maselor populare, era zdruncinat efectiv. Relevând noua situație în cadrul blocului Axei, postul de radio „Londra” sublinia în emisiunea din 23 august, că „gestul României va avea efecte profunde asupra Ungariei, Bulgariei și Finlandei” („Universul”, 25 august 1944), ultimele două fiind determinate să rupă relațiile cu Germania. „Acum — preciza ziarul „Pravda” din 14 septembrie 1944 — de partea Germaniei a rămas numai Ungaria, ai cărei conducători continuă politica lor criminală de subcomanda lui Hitler”.

„Dramatică întorsătură în situația politică și militară a României — transmitem „Radio Londra” în limba greacă, la 24 august — a dus la dejucarea tuturor manevrelor bulgare. Acțiunea din România nu numai că a întunecat cu totul situația Bulgariei, dar i-a risipit și ultima iluzie de a mai câștiga ceva, așa cum o cerea prin exhibițiile încercate”. În acest context politic și militar „Bulgaria va urma în curând exemplul înțelept al României”, nota ziarul turc „Son Tele-

Actul de la 23 August reflectat în ziarele epocii

graph”, menționând declarația făcută acestui ziar de ministrul bulgar la Ankara.

„Franța — aprecia Radio Paris la 13 ianuarie 1945 —, socotește că România a dus, prin contribuția ei, la o scurtare a războiului cu cel puțin 6 luni...”, ea fiind „a patra națiune care luptă efectiv pe frontul împotriva Germaniei”. Radio Moscova, într-o emisiune din 24 august 1944, arăta că „popoarele jubitore de libertate recunosc aportul adus de noua Românie democratică cauzei comune a Națiunilor Unite”.

Numerose zăre precum „Le Populaire”, „Front National”, „L'Humanité” (Franța), „Svenska Morgenbladet” (Suedia), „Daily Worker” (Anglia), „Moravska Rovnost” (Cehoslovacia), „Vakit” (Turcia) și altele au relevat fondul general pe care s-au grefat fenomenele care au dus la actul de la 23 August 1944, starea generală de spirit din România. Astfel, ziarul „Daily Worker”, nr. 4042 din august 1944, după ce arăta că regele și cercurile din jurul său „au văzut în sfârșit că trebuie să salveze ceea ce se mai putea salva” și că Iuliu Maniu și Constantin I.C. Brătianu au făcut o opoziție „mai mult aparentă decât reală”, sublinia că „în România există o opoziție reală condusă de Partidul Comunist” în jurul căreia s-au strâns toate forțele patriotice. Ziarul turc „Vakit” din 25 august reliefa că primele informații cu privire la cele petrecute în România lăsa să se creadă că este vorba de rezultatul unor negocieri secrete duse cu Aliații. Însă, informațiile primite ulterior „arătau că schimbarea de front a României e o consecință a unei mișcări de revoltă contra mareșalului Antonescu”, ceea ce va avea „o importanță deosebită pentru viitorul României”.

La 30 august 1944 ziarul „Le Figaro”, referindu-se la poziția Italiei, Iugoslaviei, Bulgariei și României față de Germania și la semnificația europeană a actului de la 23 August preciza: „Acum câteva zile, o revoluție politică și militară a izbucnit în România... Astfel se încheie dezmembrarea vastului sistem pe care diplomația — și tunurile — Reich-ului s-au străduit să-l construiască de la Marea Tireniană până la Marea Neagră. Schimbarea intervenită în poziția României este, fără îndoială, lovitură cea mai puternică pe care a primit-o Germania în această zonă a Europei” (Microfilme, Franța, r. 142, c. 79, Bibliothèque Nationale, Paris, Périodiques).

Mărturiile prețioase, din surse a căror obiectivitate nu poate fi pusă la îndoială,

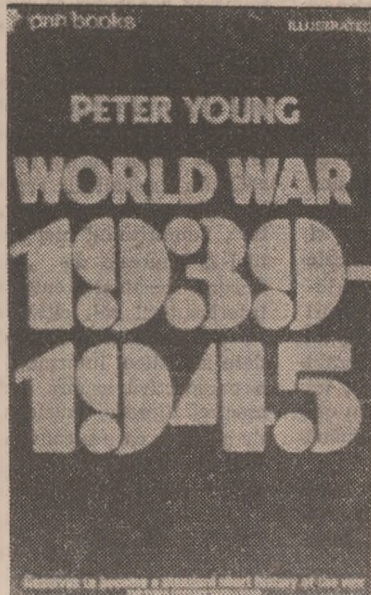
relevă că România a fost o țară cu o contribuție remarcabilă la obținerea victoriei din mai 1945. Atât declarațiile oamenilor de stat și ale conducătorilor militari, cât și aprecierile emise de ziare, reviste și agenții de presă sau de lucrările istoriografice, evidențiază cu pregnanță că poporul român s-a atașat cu loialitate, cu totalitatea resurselor sale umane și materiale cauzei luptei pentru zdrobirea fascismului, obținerii cât mai grabnice a victoriei finale.

SEMNIFICAȚIA cu totul deosebită a acestor aprecieri străine este conferită de obiectivitatea lor. În unele cazuri de caracterul lor oficial, de precizia cu care au evidențiat rolul și locul României în victoria coaliției Națiunilor Unite, de ecoul pe care l-au avut în opinia publică internațională. Pentru poporul român constituie un motiv de legitimă mândrie faptul că aportul său la zdrobirea fascismului a avut și are o rezonanță internațională amplă, că jertfele sale umane și sacrificiile materiale au fost recunoscute și apreciate de factori politici și militari importanți din țările aliate, de opinia publică din diversele țări ale lumii.

În același timp, aceste mărturii și aprecieri elogioase sînt grațioare pentru prestigiul de care s-a bucurat și se bucură în lume România și poporul român, politică sa de pace și securitate internațională, de apărare a libertății și independenței naționale, de respingere hotărâtă a politicii imperialiste agresive, de promovare a unor relații de înțelegere și respect reciproc între toate popoarele lumii.

O importanță cu totul remarcabilă revine, în privința relevării însemnății participării României la războiul antihitlerist, cercetării istoriografice. Așa cum subliniază președintele Nicolae Ceaușescu, „este necesar să înfățișăm cu toată obiectivitatea științifică și contribuția pe care forțele progresiste, democratice, poporul român au adus-o la marea victorie asupra fascismului”. Zecile de mii de morți care jalonează drumul de luptă al armatei române în războiul antihitlerist, brăzdate pe pământul Ungariei, Cehoslovaciei și Austriei, sînt cea mai elocventă și de neșters dovadă că poporul român a fost profund atașat cauzei democrației și progresului, că înfringerea fascismului a reprezentat pentru el chezașia independenței proprii și statornicirii unui climat de pace pe plan internațional.

Mircea Mușat

Marcel Mihalovici

● La Paris a încetat din viață, în vîrstă de 86 de ani, compozitorul francez de origine română Marcel Mihalovici (născut la București la 22 octombrie 1890), autor al unui important număr de lucrări în diferite genuri. În compozițiile sale Marcel Mihalovici a îmbinat noul cu tradiția (de la folclorul românesc la marile forme ale muzicii internaționale). Membru al Institutului Franței, compozitorul a fost deseori prezent în țara noastră după 1956, fiind membru de onoare al Uniunii Com-

pozitorilor și participînd frecvent la festivalul „George Enescu” și la alte manifestări culturale din țara noastră, împreună cu soția sa, cunoscuta pianistă Monique Haas. Creația sa cuprinde opere (Neînduplecatul Pluton, Phèdre, Întoarcerea, Krapp, Gemenii), baleturi (Une vie de Polichinelle, Divertimento, Karagueuz, Tezeu în labirint, Alternanții, Variațiuni), Simfonia-Cantata, 5 simfonii, piese pentru orchestră, muzică de cameră, corală, vocală.

Marie Bell

● Săptămîna trecută a murit actrița Marie Bell (născută la 23 decembrie 1900), una dintre personalitățile importante ale scenei și ecranului francez din perioada interbelică. După un debut timpuriu la 13 ani — ca balerină într-un teatru londonez, ea absolvă Conservatorul din Paris; e apoi angajată la Comedia Franceză, a cărei societară devine în 1928. Marile sale succese teatrale se datorează atît repertoriului clasic — Molière, Racine —, cît și unor texte moderne — Claudel, Cocteau —, interpretate în premieră abso-

lută. Jocul ei echilibrat, plin de sobrietate și distincție, în care prevalează accentele tragice, e imortalizat pe peliculă în numeroase filme mute și sonore, dintre care cele mai importante rămîn **Marele joo** (1934) de Jacques Feyder și **Carnet de bal** (1937) de Julien Duvivier. Ultima sa apariție pe ecran datează din 1937 în filmul lui Jean-Claude Brialy, **Cu obloanele închise**. De Gaulle a decorat-o cu Legiunea de onoare pentru participarea la lupta de eliberare din cadrul Rezistenței franceze.

Dustin Hoffman și Arthur Miller

● Willi Loman, eroul cunoscutei drame a lui Arthur Miller, **Moartea unui comis voiajor**, reprezintă pentru actorul Dustin Hoffman cel mai important rol din cariera sa artistică. L-a interpretat de peste 250 de ori, în tot atîtea spectacole prezentate pe scenele diverselor teatre din Statele Unite. „Pentru acest rol pe care l-am îndrăgit, am abandonat preocupările mele cinematografice — a precizat Dustin Hoffman. Priete-

nia cu Miller și faptul că am putut da viață unuia dintre cei mai importanți eroi din dramaturgia sa a fost pentru mine o mare bucurie. Soarta acestui personaj m-a atras în mod deosebit pentru că el reprezintă de fapt cealaltă față a Americii: aceea a oamenilor simpli, mărunți”. Rolul „comis voiajorului” va fi interpretat de Dustin Hoffman și în ecranizarea TV a piesei pe care regizorul Wolker Schlöndorff o va realiza pentru C.b.c.

Am citit despre...

România, văzută de un călător

■ UN englez a vizitat România. Nu o dată, nu de două ori, ci aproape în fiecare an, 16 ani la rînd. Uneori, mai ales la început, doar pentru a-și petrece vacanțele, ulterior cu intenția de a se documenta pentru a scrie o carte. În cele din urmă, a publicat în editura londoneză Robert Hall, volumul **Călătorie în România**. Autorul se numește Andrew MacKenzie, s-a născut în Noua Zeelandă și a lucrat vreme de peste trei decenii ca ziarist în capitala Marii Britanii.

Ghid turistic? În parte da, căci autorul, includat pe compatrioții săi care vin în România doar pentru a face plajă pe tărîmul mării, se străduiește să-i convingă de „imposibilitatea de a simți pulsul unei țări cînd o privești doar de pe litoral” și îi îmbie să vadă tot ce e frumos de văzut, din Maramureș pînă la Porțile de Fier și de la Sighișoara pînă la Suceava. Dar nu chiar un ghid, deoarece nu conține informația comercial-turistică de rigoare, și mai mult decît un ghid, pentru că Andrew MacKenzie este în primul rînd reporter și a folosit călătoriile prin România ca prilejuri de a cunoaște oameni. Îmbinînd cu îndemînare impresii, date și cifre, referiri la istoria locurilor și amănunte biografice, el creează o imagine care ne este și nu ne este familiară. Este vorba despre noi, descrierea e corectă, ba chiar plină de simpatie și uneori de entuziasm, dar ne vedem oarecum altfel decît ne știm și anume așa cum apărăm în ochii unui străin pentru care reprezentăm o realitate exterioară, un tărîm de descoperit. Este o senzație comparabilă cu cea pe care ți-o dă răsfoirea unui curs de limba română pentru străini.

„În această carte am relatat despre călătoriile mele prin România, dar sper ca ea să prilejuiască, în același timp, o călătorie, fie ea chiar incompletă, între

„Orizonturi '85”: artă asiatică

● Al treilea dintre „Festivalurile culturilor lumii”, organizat în Berlinul Occidental sub titlul „Horizonte '85”, a fost consacrat artei din estul asiatic. Axat pe o vastă expoziție prezentată la Academia de Arte, ilustrînd artele teatrale (inclusiv marionete) din China, Japonia, Tibet, Java, Bali, Birmania, Tailandă și Indonezia, festivalul din acest an a mai oferit un spectacol

de operă chineză în stilul Kun, o reprezentare de teatru japonez „Kabuki”, susținută de Ennoszke Ichikava III și trupa sa de 80 de actori, o serie de concerte de muzică tradițională coreeană, filme din Extremul Orient, precum și un forum literar la care au participat 25 de scriitori asiatici. În imagine: o scenă din **Sarpele alb**, operă Sichuan prezentată în festival.

„Citizen Hughues”

● Astfel se intitulează cartea gazetarului american Michael Drosnin, apărută recent la editura Presso de la Renaissance din Paris. Autorul a regăsit, după o căutare înverșunată de șapte ani, noțele manuscris ale marelui bogătaş, bolnav pînă la demență de frica microbilor, împreună cu unele scrisori. Toate aceste documente sînt incluse în cartea lui Drosnin, constituind o frescă de moravuri.

„The Fabulous Fox Theatre”

● William Fox a construit în 1929 **The Fabulous Fox Theatre**, într-un stil neobișnuit, rod al fantaziei sale și a soției sale, Eva Léo. Acum, renovat total, păstrînd ambianța inițială, își deschide porțile marelui public reluînd celebrele succese ale filmului mut produse de studiourile al cărui proprietar a fost Fox. Prețul unui bilet va fi accesibil oricui, în pofida somptuozițiii cadrului: o jumătate de dolar.

Societate Shakespeare în China

● La Shanghai a fost înființată o societate națională pentru studierea operelor lui Shakespeare. Președinte de onoare este scriitorul Ba Jin, iar președinte — dramaturgul Cao Yu. Societatea va organiza grupuri de dezbateri în întreaga Chină și va promova schimburi academice cu alte țări. Se întrevode de asemenea organizarea unui festival Shakespeare în China și editarea unei noi serii adnotate a operelor marelui Will în limba chineză.

Elsa Morante pe ecran

● Pentru prima oară un roman al Elsei Morante va fi transpus pe ecran. Romanciera italiană l-a autorizat pe Luigi Comencini să realizeze **La Storia**, în care este înfățișată lumea copilăriei, atît de dragă autorului filmelor **Neînteleșul** și **Cuore**. Filmările se vor desfășura la Roma, cu Claudia Cardinale în rolul mamei băiețelului evreu.

Un vot de neîncredere ?

● La ediția din acest an a Premiului „Viareggio” au fost distinși cu precădere scriitorii din generația veche. Premiul pentru poezia de debut nu a fost deloc acordat. Este aceasta un vot de neîncredere în noua generație de scriitori? La această întrebare Manlio Cancogni, unul dintre laureați (în imagine), răspunde: „Consider că premiile ar trebui să fie acordate tinerilor, pentru că lor le sînt de mai mare folos. N-aș vrea să laud vremurile de altădată dar eu, Tobino, Bilenchi, Cassola și Bassani ne-am afirmat pe plan național la vîrstă de 20-23 de ani. Poate pe atunci era mai ușor să publici... Astăzi însă li-

teratura este alta, pentru că și mințile tinerilor s-a schimbat. Am impresia că tinerii nu mai au ceea ce se cheamă memorie și

literatura este un fapt de memorie... În literatură emoțiile trebuie să se acumuleze, ele trebuie asimilate treptat”.

Manuscris

● Recent, în cadrul unei licitații, s-a vîndut cel mai vechi manuscris englez cunoscut pînă acum. El a fost descoperit într-o librărie din Washington. Manuscrisul aparține unui călugăr irlandez și datează din secolul al VII-lea. Este scris în limba latină și este mai „bătrîn” cu 200 de ani decît cel mai vechi manuscris „The Book of Kells” cunoscut pînă în prezent.

Petrarca

● În timp ce căuta într-un catalog de texte ale bibliotecii din Gotha, profesorul italian Michele Feo a descoperit un poem, considerat pierdut, ce a fost scris de către poetul italian Francesco Petrarca. Cercetătorul a constatat că textul poemului (din care pînă acum se cunoșteau numai două versuri) este cel recitat de Petrarca, la Roma în 1341, cu prilejul încoronării sale ca „rege al poezilor”. Manuscrisul descoperit este scris în limba latină și conține 142 de versuri.

Shirley

● V-o mai amintiți pe fetița de 8 ani care a fascinat marile ecran prin anii '40? Este una și aceeași cu cea din fo-

tografie. Iată-o pe artista Shirley Temple Black primind Premiul Oscar, „pentru contribuția adusă la dezvoltarea cinematografiei”, alături de Gene Allen, președintele Academiei americane de Arte frumoase și științe.

Filmul științific

● Juriul celei de-a 17-a ediții a Festivalului filmului maritim și de explorare științifică, încheiat recent la Toulon, a decernat marile său premii „Ancora de aur” filmului **Fata oceanului** aparținînd realizatorului britanic Mike Portelly. Este vorba despre un film care analizează viitorul speciei umane amenințate de poluarea datorată deșeurilor radioactive. Au mai obținut premii două filme semnate de realizatori francezi, Laurent Chevallier și Paul de Roubaix, iar „Premiul tinerilor regi-zori” a fost decernat tunsianului N. Ghatta.

Expoziție Bettina von Arnim

● O cuprinzătoare expoziție consacrată unuia dintre cele mai interesante personalități culturale sîrbăritate în acest an de UNESCO a fost deschisă la Muzeul Goethe din Frankfurt pe Main: „Viața și opera Bettinei von Arnim”. Este vorba, precum se știe, despre una din surorile poetului Clement Brentano, soția lui Achim von Arnim, mare prietenă și admiratoare a titanului de la Weimar, corespondentă a fraților Grimm, ea însăși autoare de scrieri apreciate în epocă și „redescoperite” acum.

Rufus romancier

● Cunoscutul actor francez Rufus (pe numele adevărat Jacques Narcy) scrie un roman intitulat **Oscar tango**. „În negrește treizeci de pagini ca să păstrez una”, declară el. Pentru cei care îi cunosc noua îndelungă viață nu este de mirare. Voia să devină doctor, a fost extern într-o secție de incurabili, fobia morții l-a îndepărtat de medicină. A considerat că o mai sănătos să-l facă pe oameni să ridă. S-a înscris la cursurile de regie la Centrul de Artă Dramatică din rue Blanche, avîndu-l profesor pe Lucien Pascal. Idolul său a fost Jouvet. Romanul **Oscar tango** se pare că nu va avea nimic comun nici cu teatrul, nici cu medicina, fiind povestea unei pene de avion.

„Musica in Numis”

● Sub acest titlu, la Viena a fost editat, în 1907, un catalog care reunește toate monedele și medaliile cunoscute avînd o tangență cu muzica. De atunci au fost realizate numeroase noi piese numismatice dedi-

cate compozitorilor. Printre acestea se află și medalia pe care o reproducem alăturat, emisă în acest an cu prilejul comemorării a 300 de ani de la nașterea marelui compozitor Johann Sebastian Bach.

Felicia Antip

Omagiu lui Mahler

● Localitatea italiană Dobbiaco, unde compozitorul Gustav Mahler obișnuia, în ultimii ani de viață (1908-1910), să-și petreacă lunile de vară, a găzduit cea de-a cincea ediție a „Săptămânii muziciale Mahler”. Colocviile și concertele desfășurate în cadrul acestei manifestări au oferit, și în acest an, prilejul unor dezbateri și interpretări mai puțin obișnuite ale compozițiilor sale. Din programul Săptămânii muzi-

cale Mahler '85 reținem colocviul cu tema „Legătura lui Mahler cu Școala vieneză de muzică”, în special cu Schönberg și Berg — cei doi compozitori fiind prezenți cu diferite lucrări prezentate în concertele susținute de Wiener Klarinetten Trio și, ca o noutate concertistică, interpretarea Simfoniei a VII-a de Mahler în transcrierea lui Casella pentru pian la patru mâini. În fotografie, Mahler cu fiica sa, Anna.

Un nou „Cid”

● Francis Huster, actorul și realizatorul de spectacole atât de des comparat cu Gérard Philipe, este entuziasmat de noua montare a Cid-ului cornelian pe care o va semna, interpretând și rolul principal. Distribuția cuprinde multe celebrități: Jean Marais, Jean-Louis Barrault, Jacques Lussier și Martin Che-

vallier. Pentru rolul Chimenei au fost alese două interprete, una celebră — Juliette Binoche —, alta necunoscută — Isabelle Gelin. „Cidul meu nu are nimic comun cu cel interpretat de Gérard Philipe”, declară Francis Huster cu un suris dezarmat, caracteristic. Cidul lui Huster va trece de pe scenă pe platourile de filmare, cu același actori.

Scola-Mastroianni-Lemmon-Napoli

● Noul film realizat de Ettore Scola, **Maccheroni**, se petrece la Napoli, orașul devenind al treilea erou al peliculei, alături de doi vechi prieteni, foști camarazi de arme în război, care s-au pierdut un timp unul de celălalt, revăzându-se acum. Unul e american (Jack Lemmon); părea atunci sortit eșecului, a devenit bogat și nevrotic. Celălalt, napolitan (Marcello Mastroianni) avea toate datele pentru a izbîndi în viață,

dar a ratat rînd pe rînd tot ce a încercat, cunoscînd viața sub toate aspectele. Timp de patru zile, cit durează întîlnirea lor, vor să încerce a redeveni ce au fost dar nu se mai poate. Scola, considerat „fiul” mal mic al lui Fellini și succesorul lui Visconti mărturisește: „N-am făcut niciodată nimic pentru glorie sau pentru bani. Nu știu ce va rezerva viitorul filmelor mele. Pot spune că nu voi fi niciodată laș cu ele”.

Ismail Kadare

● După succesul avut la apariția în Franța a romanului **Generalul armatei moarte** (ecranizat acum doi ani, cu Marcello Mastroianni și Michel Piccoli în rolurile principale), scriitorul albanez Ismail Kadare este prezent în vitrinele librăriilor franceze cu un nou volum, **La ville du Sud** (Orașul din sud), cuprinzînd de data aceasta treisprezece nuvele, cea mai amplă dintre ele dînd și titlul cărții. Comentarii care îl cunoșteau pe marele romancier descoperă acum un maestru al nuvelei.

„Highlander”

● În apropiere de Glasgow se turnează noua producție a lui Russell Mihaely, **Highlander**, avînd ca interpret principal pe noua vedetă (la al patrulea film) Christophe Lambert. MacLeod, eroul întîmplărilor din Scoția secolului al XVI-lea, încarnat de Lambert, dă mari emoții partenerilor. Actorul foarte mic, nu suportă lentilele de contact, și ceața necesară filmului sau scenele de luptă pun în incurcătură realizatorii.

Fluviul Galben în pictură

● Septuagenarul pictor chinez Zhou Zhongfu (în imagine) este autorul unei picturi avînd dimensiunea de 158 m lungime și 46 m lățime și

care surprinde peisaje, obiceiuri și locuri istorice situate de-a lungul Fluviului Galben. Pentru a realiza acest „rolu” pictat, artistul a executat peste 10 000 de schițe. El a început să picteze în anul 1978 și a încheiat lucrarea în 1984.

ATLAS

Reverie în August

ÎN mai mult, în cel puțin șapte rînduri, în Triste și în Pontice Ovidiu mărturisește — cu amara cochetărie a poetului admirat și înfrînt — că nu mai e sigur de puritatea latinei sale de cînd e obligat, pentru a se putea înțelege cu cei din jurul său, să le vorbească limba. Prima lectură — veche de decenii — a acelor orgolioase și preacaută lamentații a fost pentru mine, îmi amintesc, prilejul unei fantastice reverii. Doamne, îmi spuneam, dacă marele exilat al imperiului a vorbit limba strămoșilor noștri, atunci numai o nefericită întîmplare face ca în locul lui „Decebalus per Scorilo” să existe ode și elege, elegii și epode din care să înțelegem mecanismele gândirii acestor atît de misterioși părinți. Și, odată acceptată această evidentă, uluitoare premisă, cine-mi mai putea opri speranțele să se toacească în vis? Dar dacă, îmi spuneam, marele poet și-a încercat lira metropolitană în această limbă aspră care-i suna înțeleasă în urechi și numai noi n-am găsit încă tăblița, papirusul sau pergamentul revelator? Și chiar dacă, odată cu trecerea timpului, am renunțat să mai sper minunea — atît de posibilă totuși! — în stare să ne dezvăluie tainele nașterii și să ne proiecteze pe firmamentul gloriei lingvistice — poeticele scrisori trimise din Tomis de Ovidiu (care, de altfel, deplînge faptul că eu nevoite de nouă zile ca să ajungă în cetatea eternă) au reprezentat întotdeauna pentru mine mult mai mult decît niște opere intrate în patrimoniul universal, niște dovezi ale retoricii latine și ale moravurilor romane. Ele au fost urma emottonantă lăsată în marea literatură de rădăcinile noastre mute pe care mă trudesc să le reconstitui după tunelele săpate în materia atît de plastică a conștiinței unui poet. Recitesc cu incitare și umor repetată precizare că în aceste tinuturi nu crește viața de vie (și îmi place să o fac mai ales printre înfîntele liniilor de fugă ale podgoriilor de la Ostrov și Murfatlar); recitesc cu orgoliu descrierea colibelor zgîlțite de viscol (și-mi place s-o fac pe terasele suprapuse meridional de la Olimp); recitesc cu nostalgie descrierea armelor frumoase pe care neîmblînzitii localnici nu le păraseau niciodată (și o fac contemplîndu-mi atît de blînzit, neînarmații mei contemporani)...

E august, e seară, e bine, o lumină de sfîrșit de zi și de sfîrșit de anotimp învîluie lumea obosită și dornică să viseze, iar eu stau pe o bucată de stîncă azvîrlită romantic în mare — marea verde, mirosînd îmbătător a pești vii și a ierburilor putrede, așa cum mirosea cu siguranță și atunci — și mă gîndesc la amprentele pe care aceste țărîmuri, umplîndu-mă de copilărească, înduioșată mîndrie, le-au lăsat acum două milenii pe tăblițele de ceață ale lui Ovidiu. Și-mi imaginez istoria ca pe un uriaș odgôn, răsuflat din forțe, legi și patimi, suspendat incredibil în eternitate, ca de un subtil, scump incl. de sufletul unui poet.

Ana Blandiana

Expoziții pariziene

● O expoziție de pictură și sculptură organizată la Paris în beneficiul Ligii naționale de cercetări în domeniul cancerului are un succes neobișnuit. Originalitatea ei a fost de a prezenta opere realizate de personalități ale lumii filmului, artelor și literelor: Hugues Aufray, André Courrèges, Anny Duperey, Pierre Etaix, Paul-Emil Victor și mulți alții. Nume celebre, de astă dată de plas-

ticieni profesioniști, reușește și expoziția intitulată „Un instant de Paix”, deschisă la nu mai puțin celebrul „Café de la Paix”: două sute de picturi din șaptezeci de țări, semnate de artiști ca Delvaux (Belgia), Karavousis (Grecia), Forest și Vital (Haiti), Sandorfi (Ungaria), Donizetti (Italia), Carzo, Verlinde, Cat, Toffoli, Chapelain-Midy, Di Maccio (Franța), Botero (Columbia) etc. etc. După cum se știe, stimularea

creației artistice a devenit o a doua vocație pentru această braserie-cafenea, în care întotdeauna s-au întîlnit pictori, sculptori, scriitori, cineaști, compozitori, unii ulțiți de vreme dar mulți intrați în istoria universală a culturii: Massenet, Zola, Maupassant, Caruso, Oscar Wilde, Diaghilev, Liffar, Maurice Chevalier, Maria Callas, Dali, Chagall și mulți alții asemenea.

Liv ULLMANN:

„Hotărîri”

„Niciodată n-am să mă mai pot simți atît de tînără”

VERIGHETELE de aur erau largi. În magazin, în ziua cînd le-am ales, ne-am simțit amîndoi stînjeneți și i-am explicat vinzătorului că verighetele erau pentru altcineva. Am observat că el fîrta cu ea. Paști. Într-o seară, el a vopsit ouă și le-a ascuns. Eu uitasem că-i Paști. Într-o zi l-am anunțat că mi se pare că sînt însărcinată, dar că nu vreau să am un copil. El a plîns. Aveam o mașină — „Charley” — o mașină albastră, cumpărată de ocazie. Vara, plecam cu „Charley” să campăm. Seara, ne scriam bilețele spre a ne mărturisii cit simțeam de fericită că ne-am căsătorit. Dimineața ne trezeam devreme, fiindcă era cald și cortul era plin de insecte. Ne-am dus să trăim la Oslo. Nici unul, nici altul nu câștigam mare lucru. În fiere lună, stabilisem un buget pe care nu-l respectam mai mult de trei zile, după care ne certam ori de câte ori începam să discutăm cheltuielile. Din cînd în cînd ne vizitam prietenii sau ne duceam la cinema sau la teatru. Îmi plăcea mult familia lui. El se specializase în psihiatrie, în timp ce eu continuam să activez la Teatrul Norvegian. Aveam impresia că trăiesc în siguranță într-un cocoon. Sentimentul de mutuală proximitate care ne unea era acela ce-l apropie pe un frate de o soră, crescuți în aceeași atmosferă liniștitoare. Eram satisfăcuți de viață, trăiam după regulile stabilite și rareori făceam ceva de teșea din făgașul obișnuit. Într-una ocazii beam o sticlă de vin și făceam planuri ambițioase de viitor. Eu eram copilul lui și nu protestam niciodată chiar atunci cînd mă trata ca pe un copil. În momentul în care l-am declarat într-o zi că vreau să mă

prezint la examenul pentru obținerea permisului de conducere, nu mi-a mai vorbit toată ziua. Era convins că eram incapabilă să-mi asum o astfel de răspundere. Eram dependentă, fericită că el e cel mai puternic și dorește să se ocupe de mine. Ni se întîmpla uneori să ne urim unul pe altul, atunci cînd ne loveam de o barieră imposibil de definit. Eram convinși amîndoi că avem un viitor comun și, totuși, visurile noastre erau deosebite. Căsătoria noastră a durat cinci ani. Niciodată n-am să mă mai pot simți atît de tînără cu altcineva. BĂRBATUL cu care am fost măritată în toți acești ani se numea Jappe. Îi sărbătorim azi aniversarea celor patruzeci de ani ai lui. Nu eu sînt gazda. Am fost plasată aproape în capul mesei. Dar din locuri în care mă aflui, îl văd mai bine pe omul cu care am conviețuit cînd eram foarte tînără. Nu mai e așa zvelt ca altădată, pare mai fericit, dar și mai obosit. Soția lui e tot ce n-am fost eu. Dar care așa fi putut deveni în parte, dacă așa fi încercat într-adevăr. Presupun că viața lui trebuie să fie plăcută. Jumătate dintre cei aflați în jurul mesei sînt prietenii pe care l-am avut cînd am trăit împreună; cei pe care nu-i cunosc sînt cei întîlniți de ei, după despărțirea noastră. Se mai află acolo și cei trei frați ai lui, ca și măica-sa Astrid și mătușa lui Ella, care tricotează daruri de Crăciun nu numai pentru copilul meu, dar și pentru cei cinci copii ai sorei mele. Mi-amintesc și recunosc o mulțime de

lucruri. La această masă, pot urmări o grămadă de fire în care m-am încurcat de bunăvoie.

Îl privesc pe Jappe și-mi dau seama cît îi sînt de atașată și cît e de plăcut să știi că există.

A VENIT într-o zi la vila mea de vară împănă cu fetița lui de doi ani. Se plimbă amîndoi pe stînci și-i privesc. Nimeni nu mă vede plîngînd. El o ține de mînă, îi arată diverse lucruri cu degetul, pe care i le explică. Oh, cu atîta răbdare! Ea e mică și în siguranță cu el. Zîmbetul lui e un zîmbet pe care nu l-am mai văzut niciodată.

ÎN timpul divorțului, cu mulți ani în urmă, ne țineam de mînă în biroul consilierului matrimonial și acesta ne-a întrebă de ce stăruim atît de mult să ne despărțim din moment ce eram atît de buni prieteni.

— Tocmai de asta, am răspuns noi cu ton vesel.

Odată, pe stradă, ne-am spus la revedere, căci piecam în Suedia să mă întîlnesc cu Ingmar. Deodată am amuțit amîndoi, căci nu mai aveam ce ne spune. Nu ne mai trecea nimic prin minte. „Ei bine, la revedere”, mi-a spus el și apoi s-a îndepărtat. Nu s-a mai întors nici măcar o dată. Eu mi-am întors capul meu după el, căci poate, cine știe... Mi se părea atît de ciudat să-l văd mergînd printre trecători. Printre oameni care nu-i acordau nici o atenție. Doar eu știam cine-i el și ce i s-a întîmplat. Dacă așa fi putut alerga după el, așa fi făcut-o. Dar nu mai mi se deschidea deloc gura să rostesc vre-un cuvînt și nu-mi puteam urni deloc picioarele spre el.

MĂ AFLAM la spital și o așteptam pe Linn. Mă înapoiasem în Norvegia, deoarece mi se părea că acolo-i locul unde trebuia să-mi nasc copilul. Și deodată Jappe se afla în fața mea, în uniformă lui albă de medic. Teama mă-a pierit aproape complet, cînd l-am văzut intrînd în cameră. El s-a așezat liniștit lîngă patul meu și a zîmbit. Nu ne-am vorbit, dar în ziua aceea el a devenit ceva important în viața mea. Și am învățat atunci despre dragoste ceva ce nu știam. Și tot așa, în ziua cînd, împioasă de fericire din cauza a tot ce îmi împărțeam cu Ingmar, m-am dus la avocat să semnez actele de divorț care trebuiau să facă definitivă o despărțire ce dăduse de mai mulți ani, Jappe semnase deja. Deodată mi-am luat capul în mînă și am

izbucnit în hohote de plîns. Mi-a apărut cu o deosebită claritate că această semnătură îl va izgoni pe Jappe din viața mea.

PE vremea cînd mai eram căsătorită mi s-a întîmplat să petrec o noapte într-o cameră de spital. El era de gardă, dar cum mie mi-e teamă să rămîn singură, am preferat să fiu cu el împreună. Afară de asta aveam o întîm.

Dis-de-dimineață, o infirmieră s-a năpustit în cameră și l-a chemat să vină repede la o naștere, ce risca să prezinte complicații. Era prima naștere la care trebuia să-și asume singur răspunderea.

M-a lăsat lungită pe pat. Timpul lui s-a spart și durerea a fost cumplită.

Cînd s-a înapoiat, n-am îndrăznit să-i spun nimic. Zăceam lungită pe pat liniștită, așteptînd ca el să mă întrobe ceva sau să spună ceva, dar el tăcea, absorbit de propria lui experiență. Poate că tăceam amîndoi fiindcă începuse a mihi de ziuă și flecăruia din noi îl era teamă să nu-l facă pe celălalt să sufere, îi era teamă să nu pierdă dragostea, întrerupînd gîndurile celuiălalt.

Incapabilă de a comunica dragostea, tăcerea noastră îndepărta totuși o naștere și perforarea unui timpan.

Lîngă mine se afla o făptură omenească cu care trăisem mai mulți ani și, totuși, s-ar fi spus că noi n-am avut niciodată timp să ne cunoaștem.

Ce mă mîhnește cel mai mult azi e ceea ce nu ne-am spus niciodată.

PUN receptorul înapoi în furcă și mă simt tristă. Linn mă observă și mă întrebă dacă discuția a fost idioată. Dau din cap afirmativ și simt nevoia absurdă de a mă confia.

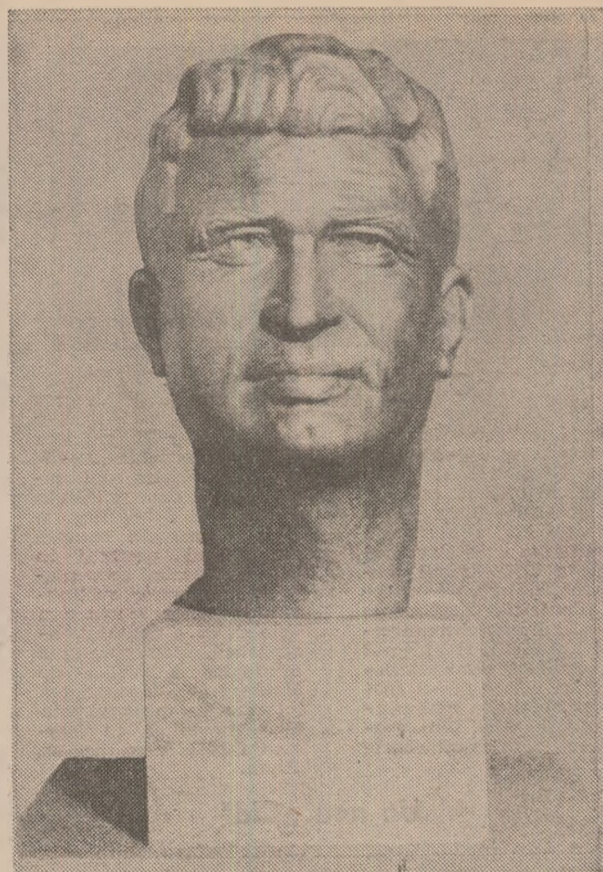
— Ar trebui să ieși, îmi spune ea, după ce m-a ascultat, și să faci o plimbare-reflecție.

— O plimbare-reflecție? Copilul mă lămurește că, uneori, își pune haine frumoase, de pildă una din cămășile mele de la ursul ei de pluș, ia o umbrelă sau un balon și iese astfel să se plimbe. Privește florile și copacii și se oprește să flecărească cu oamenii pe care îl întîlnește.

— Atunci uită de ce ești tristă. Fă și tu așa, mamă. Du-te de fă o plimbare-reflecție.

Ceea ce am și făcut. În românește de Paul B. Marian

POEȚII LUMII CÎNTĂ ROMÂNIA

PORTRET de Osman Makunluoglu (Turcia)

LAMBROS ZOGAS (Grecia)

Noroc bun, Românie!

(fragmente)

☆
România ne întâmpină
cu piine și sare,
iar noi pășim solemn,
purtînd ecouri
din departe aduse...
Olimpul salută Carpații
cu o creangă de măsline în mînă :
Noroc bun, Românie !
Atena salută Bucureștiul,
cu toată căldura zimbetului pe buze :
Noroc bun, Românie !
Elada salută România
cu înfiorarea tulburătoare a fraternității :
Noroc bun, Românie !

☆
E mindră România,
asemeni platanilor zvelți,
strălucitoare e România,
precum stelele-n cer.
Cîntecele României
sînt susur cristalin de izvoare,
fruntea României
are inseninarea
fermecătoarelor zile de August.

In românește de CORNELIU ȘERBAN

XIA KAN WOALBAI (R.P. Chineză)

La malul mării

S-a prăvălit albastrul de pe boltă
Și două ceruri se-mpreună-n zare...
Vii valuri pribegesc spre-acolo
Albi pescăruși ducînd pe coame...

Și ochiul meu rătăcitor aleargă
Spre depărtări privind un dans nebun
Și geme Marea Neagră și albastră
Eu geamătul i-l știu și nu i-l spun...

I-l știe Eminescu, frunte-naltă
Tot priveghînd, scrutînd către zenit...
I-l știu și eu, cu briza peste față
Și pieptul desfăcut spre Răsărit.

(Scrisă la statuia lui Eminescu)
aprilie, 1984

In românește de ILEANA HOGEA-VELIȘCU

NICOLÁS GUILLÉN (Cuba)

Cîntec de plecare

Și din nou România,
îmi ții calea cu pînă,
Și din roșul tău vin
am băut poezie.

Și din nou, la plecare,
cînd mă uit îndărăt,
frînt de dor eu mă văd
în oglinzile-ți clare.

In românește de VICTOR TULBURE

JOHN SPENCER (Anglia)

În Dacia, azi

In depărtata Dacie mi-narc simțurile acum
Cu-aromele primăverii timpurii venită parcă
pentru a surprinde
Acele meleaguri — de margine și ele —
ale lumii antice.

Hăt, departe-n spre soare-apune,
Aieva văd sătucul meu din Anglia natală
Vegheat de dulci coline-unduitoare
Ce-n zare bat în meterezele
Pavăză unei lumi romane apuse.
Acolo au căzut în luptă ostașii daci
Scurpînd blesteme grele văzînd galerele
toamnei vislînd

Către Sud...
...istoria nu povestește.
Dar în neîndurata curgere a veacurilor
Între lumea lor și a noastră
Se întind umbrele : doar pietrele rămîn.
Și totuși, din poarta grădinii mele, refac,
cu ochiul minții,

Calea antică ce ducea pe sub ulmi,
În vremi de demult, pînă la Roma —
Și de acolo, către aceste meleaguri unde scriu acum,
În Dacia, unde a venit primăvara.

In românește de DEM POPESCU și TH. MASSIM

HERBET GÜNTHER (R.F. Germania)

Cavalerul Trac

Prin Dobrogea călătorește
Cavalerul Trac
Erou, sfînt, ucigător de balauri
Făptura lui aici s-a intrupat

Stăpinînd își înalță dreapta
Împotriva întunecatului dăc
Cruciat în slujba zeilor
Cavalerul Trac

Nimeni nu-i știe numele
Fapta și pentru tine este lege de fier
Biruitoar pe țărmul Mării Negre
Tracicul cavaler.

In românește de IOAN ALEXANDRU

KAREL JONCKHEERE (Belgia)

Ucenicul

Mă iată iar acasă și lecția mi-o-nvăț
în odaia știută. Curînd voi adormi.
Două miini ating în bucătărie vasele,
zece degete mici ginguresc din Enescu.

Acolo printre munți e-o oră mai tîrziu
cine doarme-n patul din Mamaia, la mare ?
Cine bea din paharul meu la poalele Carpaților ?

Cine tălmăcește versul scris odinioară ?
Și cine se întreabă, pe gînduri, cu mine,
ce-i un străin, un dușman, un prieten ?

In românește de MIHAI BENIUC

RAYMOND QUENEAU (Franța)

Talazurile Mării Negre

Fiți giuvaieri, albi dihori ai Mării Negre,
tălăzuind în golf, urlînd năucitor,
venind în șerpuire spre stîncile întregi,
din pinzele întinse rupînd necruțător.

Din ce țărîm sosiți, lungi haite de jivine,
nălbînd întinsuri vaste la Pontul Euxin ?
V-aș spune-n versul meu, năluci diamantine,
cum se preschimbă ziua și tragicul destin.

Dihor al Mării Negre, neodihnit talaz,
nu-i nimeni să pătrundă a lumii taină-afundă,
ci, poate doar poezii, prin stihuri de topaz.

Talaz al Mării Negre, dihor neodihnit,
impresuri liniștite, negro-pontina undă,
tăind un disc de apă, concentric, nesfîrșit.

In românește de DEM POPESCU

KIRIL KOVALDJI (Uniunea Sovietică)

Sinaia

Sub cer, Sinaia, sinilie,
vis transparent, lunecător
și încă — o pădure vie
în somnul alb al munților,
Scintei fierbinți și reci zăpezi
și casele-ntră brazii verzi.
În serpentine — o șosea,
tablouri, șir, în fața mea,
zig-zag de culmi în plan secund.
Acolo-n cețuri se ascund,
în înălțimea cerului,
pure esențe albastre.
Se-mbracă piscurile goale
în gulere de piclă moale.

In românește de VICTORIA DRAGU

VESNA PARUN (R.S.F. Iugoslavia)

Carpații

Din codrii sobri aud o chemare tristă
Noaptea par singuri și alit de departe !
Odiñoară slavii se furișau pe lingă
Marginea lor aurită. În mijlocul lichenilor moi,

Din poienile calde, transformat în cărbune
Se întinde orașul negru,
Secole trec, și în depărtări
Se string încet legendele în umbrele codrilor.

Deschid ochii. Pe lingă soba de lut,
În scorbura lunii, o bufință bătrînă
Din ale nopții trunchiuri trage pluta grea.

Acești Bucegi, Carpați vuitori,
Obosiți de avalanșele lăptoase,
În nori își caută uitarea.

In românește de ZORA LUBURICI

„România literară“

Săptămînal de literatură și artă editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România
Director GEORGE IVĂȘCU

5 lei